



God als alibi

Interview
met

Gily
Coene

Levensbeschouwing
in het onderwijs





Van de redactie

Durven en doen / 3

Plakkaat

Durfte spreken / 4

Actua

Het vak NCZ heeft toekomst! / 6

God als alibi / 9

Over Kris Coenegrachts / 10

Sven Jacobs neemt het roer over / 12

De kroniek van een lang aangekondigde opening / 13

geDAGt

Crisisdagboek (aflevering 4) / 14

Forum

De vrijzinnig-humanistische paradox / 17

Vraagstuk

Interview met Gily Coene / 18

De steen in de kikkerpoel

Euthanasie voor minderjarigen? / 24

Cultuur

Serie (deel 1): Over architectuur gesproken / 26

'Frida Kahlo's mundo' / 28

Podium

Ode aan Ramses Shaffy / 31

Boekenrevue

Lucas Catherine, Morisco's / 34

Column

Helmut's Thron / 35

Film

Religie en normen / 36

Poëstille

Liedje voor de zeebaars / 38

Coda

Voor wie het begrijpen kan / 39

Nieuwsbrief / 40

Colofon / 51

Durven en doen



www.sxc.hu © Matteo Mazoni

Beste lezer,
 Durf te denken. Durf te dromen. Durf te doen. Dat is de rode draad doorheen dit nummer van De Geus. Met zijn Actuabijdrage *Het vak NCZ heeft toekomst!* mengt Mario Boulez, voorzitter van de Werkgemeenschap Leraren Ethiek, zich in het debat over de zin van niet-confessionele zedenleer. Zijn stelling is klaar en duidelijk: we moeten durven dromen over een toekomst voor dit vak. En met vereende krachten opkomen voor dit vak dat vrijheid van denken en vrij onderzoek hoog in het vaandel draagt. Björn Siffer promoot in *God als alibi* de durf de vrijzinnige trom te roeren als godsdienst een alibi wordt om boven de wet te staan: respect voor gelovigen opbrengen betekent immers niet dat we ons maar moeten neerleggen bij het voortbestaan van religieuze uitwassen.

En dat het ons in dit zogenaamde 'postfeministische' tijdperk niet aan moed mag ontbreken om tegen de fundamenteën van de klassieke rolpatronen te blijven schoppen, bewijst professor Gily Coene in *Vraagstuk*. Deze jonge

moeder met een indrukwekkende academische carrière is niet te beroerd om toe te geven dat de combinatie van werk en gezin niet altijd over rozen loopt. In het interview doet ze ook haar interessante visie op de humanistiek en op enkele actuele problemen uit de doeken.

Ook Kris Coenegrachts, die in januari de voorzittersfakkel van het Geuzenhuis doorgaf aan Sven Jacobs, is een man van durven en daden. En dat kwam het Geuzenhuis tijdens zijn periode als voorzitter ten goede. Met onverdroten enthousiasme heeft hij in dit Gentse vrijzinnig centrum gedurfde vernieuwingen in gang gezet. In Actua doet Albert Comhaire hem uitgeleide met een hommage die zijn onvolprezen kwaliteiten als voorzitter in de verf zet. Merci, Kris, merci...

In dezelfde rubriek maakt u meteen ook kennis met de nieuwe voorzitter. De redactie vroeg Sven Jacobs zijn nieuwjaarsrede om te bouwen tot een artikel voor De Geus. Dit leverde een geïnspireerd en krachtig plakkaat op, waarin de nieuwe voorzitter de uitdagingen van de toekomst aangaat en de vrijzinnigen

oproept zich zonder schroom in het publiek debat te mengen: vrijheid van denken is de kern van de geuzenboodschap én onze grote sterkte.

De Oost-Vlaamse vrijzinnigheid pakt in maart opnieuw uit met een rijk gevulde agenda. In het café De Geus van Gent kan u zowel een intieme vertelavond als een swingend feest meepikken. Ook in maart staat het Humanistisch Verbond Gent met de uiteenzetting *Het kind van de rekening* stil bij de rechten van kinderen van langgestraften. In Oudenaarde staan dan weer de voordracht *De volksjury in assisenzaken* en twee vrijzinnige toogbabbels op het programma. In Geraardsbergen duikt het Vermeylenfonds met de lezing *Het koloniale verleden van België* de geschiedenis in. En de Grijsse Geuzen Zottegem hebben in maart dokter Hendrik Cammu te gast, die gezondheid en seksuele beleving op latere leeftijd zal belichten. Dit is slechts een kleine greep uit het vrijzinnige aanbod. Ook in Denderleeuw, Ninove, Ronse, Sint-Niklaas en Zele kan u terecht voor een resem boeiende vrijzinnige activiteiten. Doen! #

Durf te spreken

Ons Geuzenhuis heeft de afgelopen jaren een enorme weg afgelegd. We hebben vandaag een goed draaiend ontmoetingscentrum en een van de best gekende cafés van Gent, met enthousiaste uitbaters en een gevarieerd en vaak ook jong publiek. We hebben een inhoudelijk sterken ruimverspreid tijdschrift. En daarboven hebben we een goedgevuld werkingsprogramma van de vrijzinnige lidverenigingen: Humanistisch Verbond Gent, Gentse Grijze Geuzen, Kunst in het Geuzenhuis, Feest van de Vrijzinnige Jeugd, De Cocon, Opvang, Feniks, Fonds Lucien De Coninck, Werkgemeenschap Leraren Ethiek, SOS Nuchterheid.

Als motor achter dit alles kunnen we rekenen op een dynamische groep personeelsleden, bestuurders, vrijwilligers en sympathisanten. Dat ons bouwwerk overleefd staat dus wel het minste wat kan gezegd worden.

Dat wil echter niet zeggen dat onze uitdagingen kleiner zijn. Enkel dat we ons nu iets minder zorgen moeten maken over logistiek en infrastructuur, en daardoor nog meer onze aandacht kunnen focussen op de volgende stap: de brug leggen tussen de inhoud en het publiek. Dat is geen gemakkelijke opgave. Wij bieden geen paradijs, geen rijstpap, geen maagden, geen vlucht uit de werkelijkheid. Neen, wij schudden je wakker, doen je rondkijken en zien dat er nog veel werk aan de mensheid is. Wij vertellen niet noodzakelijk wat je graag wil horen. Daarboven bieden we geen absolute waarheden en zekerheden. We vertrekken wel vanuit een gemeenschappelijke realiteit, maar we zouden geen vrijdenkers zijn als we niet net zoveel meningen als sympathisanten zouden hebben. De kern van onze boodschap ligt dan ook in deze vrijheid zelf, in het kritische en ondogmatische denken, in het blijvend zoeken naar waarheid en het voeren van een open debat over het

samenleven, en over onze relatie met onze leefomgeving, gebaseerd op naar ons begrip universele waarden zoals vrijheid, tolerantie, gelijkwaardigheid, individualiteitbeleving en solidariteit.

Onze vrijheid van denken leidt ertoe dat meerdere strategieën naast elkaar kunnen bestaan. Zwart-wit gesteld kunnen we in onze rangen twee strekkingen onderscheiden, die naar mijn gevoel beide in zekere zin gelijk hebben: een strekking die pleit voor een militante en radicale vrijzinnigheid, en een strekking die pleit voor gematigde dialoog.

De militante vrijzinnigen wijzen er terecht op dat we de met veel moeite afgedwongen vrijheden en verworvenheden in onze samenleving moeten verdedigen, en dat wie lid wenst te zijn van onze samenleving dit charter ondubbelzinnig moet onderschrijven. Nu de 'walmen van de soutane' – om Hugo Claus te parafraseren – eindelijk wat zijn opgetrokken, moeten we opletten geen boerka over onze kop te krijgen. Of terug een kalot, want de strijd tegen de katholieke staatsinmenging is nog lang niet gestreden in Europa. Kijk naar het stemadvies van het Vaticaan aan een aantal leden van de Europese Raad met betrekking tot homohuwelijken en abortus, kijk naar de Ierse blasfemiewet. Belangrijk hierbij is op te merken dat wij in België geen volledige scheiding van kerk en staat kennen, wij hebben geen seculiere lekenstaat, geen *état laïque* zoals in Frankrijk. Wij betalen met belastinggelden de dienaren van erediensten, financieren geloofsgebonden onderwijs- en verzorgingsinstellingen en hebben een staatshoofd dat knielt voor een kerkleider: symbolisch kan dat tellen. Ons model blijft dus kwetsbaar om van binnenuit te worden uitgehold en er is dus in feite nog een stuk van de weg dat onafgelegd blijft, al wordt zelfs in onze

kringen het streven naar een volledig seculiere lekenstaat jammer genoeg gehypothekerd omwille van subsidieredenen.

Wievoo dialoog pleit, wijst dan weer op mogelijk negatieve gevolgen van de eigen loopgravenpolitiek, omdat een radicale houding slechts meer extremisme in de hand werkt en ook wie tot het gematigde kamp behoort in de armen dreigt te drijven van de integristen. En het gaat hier zeker niet alleen over moslims.

Maar hoe onze samenleving er over tien jaar ook zal uitzien, ze zal nog meer dan nu globaal en cultureel gemengd zijn. En een geglobaliseerde wereld houdt zowel kansen als bedreigingen in. Bedreigingen omdat onze achtertuin zodanig groot wordt dat alle wereldproblemen er zich in afspelen. Bedreigingen omdat angst het overheersende gevoel wordt bij contact met het onbekende dat voortdurend in al zijn gevaren en slechtheid wordt uitvergroott. Bedreigingen omdat wie zich bedreigd voelt door verandering geneigd is zich te isoleren en vast te klampen aan een vervlogen en geïdealiseerd monocultureel maatschappijbeeld waardoor de samenleving segregert in fundamentalistische stromingen.

Maar ook kansen, omdat de positieve contacten in het dagelijks leven met mensen uit andere culturen – op de schoolbanken, de werkvloer, in de sportclub en in de winkel – kunnen leiden tot meer kennis en begrip. Uit het meest recente leefbaarheidsonderzoek van de Stad Gent blijkt trouwens dat twee derde van de Gentenaren vrienden of kennissen heeft met een andere cultuurachtergrond. Met wat geluk, en vooral gezond verstand, leiden deze positieve contacten op termijn tot het besef dat de eigen persoonlijke vrijheid op vlak van religie het meest gebaat is met een staat die



Sven Jacobs, de nieuwe voorzitter van het Geuzenhuis: 'Wij laten ons niet leiden door angst. Tegenover de angst plaatsen wij de moed. Wij laten ons niet leiden door haat. Tegenover de haat plaatsen wij de dialoog.' © Gerbrich Reynaert

zich neutraal opstelt en voor iedere burger die vrijheid waarborgt, zonder inmenging behoudens uiteraard het waarborgen van de openbare orde en van de neutraliteit zelf. De beste garantie daarvoor is de lekenstaat, geloofse en privéaangelegenheid.

Maar we moeten ons geen illusies maken dat we snel in een wereld van vrijdenkers zullen leven. Er zullen steeds mensen zijn die vluchten voor de werkelijkheid. Die de wrede onverschilligheid van de natuur niet kunnen verdragen. Die niet in staat zijn te leven en om te gaan met de dood in dit besef. En die uit angst of onwetendheid een makkelijke prooi zijn voor ieder gedachtegoed dat hen een alternatief voorspiegelt. Hoe irrationeel en ongeloofwaardig dit alternatief ook mag zijn. Terwijl wij net vanuit het besef van een onverschillige natuur vertrekken om zelf zin te geven aan het leven, hebben velen nood aan een externe zingever. De naam van deze zingever verschuift in tijd en ruimte, de ene keer heet hij God, de andere keer Allah en dan weer anders. Op zich maakt het voor ons weinig verschil hoe het onbestaande wordt genoemd.

Want onze reële tegenstrever heet niet God. Onze tegenstrever heet niet Allah. Onze tegenstrever is niet de zoekende gelovige. Onze

tegenstrevers heten Angst, Haat en Misleiding. Onze tegenstrevers zijn diegenen die uit angst, haat en misleiding handelen. Onze tegenstrevers zijn de organisaties en instituten die zich van angst, haat en misleiding bedienen om er macht en geld mee te verwerven.

De beide standpunten, radicale vrijzinnigheid en gematigde dialoog, hoeven dus niet aan elkaar tegengesteld te zijn. Een principiële en militante houding in het streven naar een seculiere staat en in het bekampen van de instituten van de angst, van de haat en van de misleiding kan perfect samengaan met een tolerante zij het kritische houding tegenover de religieuze en filosofische overtuigingen van individuele zoekende mensen. Een kritische houding tegenover het fenomeen godsdienst staat een open dialoog met gelovigen niet in de weg. Ik ga ervan uit dat niet iedere moslim graag in een strenge moslimstaat wil leven, zoals de meeste Vlaamse katholieken wellicht ook niet terug willen naar de tijd van de inquisitie. Ik ga ervan uit dat de meesten onder hen zoekende mensen zijn. En alle zoekende mensen hebben dezelfde vijanden als wij. Ook hun vijanden zijn de angst, de haat en de misleiding.

Beste vrienden, wij laten ons niet leiden door angst. Tegenover de angst plaatsen wij de moed.

Wij laten ons niet leiden door haat. Tegenover de haat plaatsen wij de dialoog. En wij misleiden niet en laten ons niet misleiden. Tegenover de misleiding plaatsen wij de ratio. Moed, Dialoog en Ratio. Dat zijn de wapens waarmee we de *laïcité* in onze democratische rechtstaat steeds verdedigd hebben en zullen blijven verdedigen.

En zo komen we tot de rol van ons vrijzinnig centrum in dit alles. Ons Geuzenhuis bereikt nu een publiek, maar dit betekent nog niet automatisch dat de vrijzinnigheid een publiek bereikt. Onze voorsprong op tien jaar geleden is dat de drempel naar onze lokalen kleiner is geworden. Nu komt het erop aan deze kans aan te grijpen. Ons Geuzenhuis staat open voor iedereen die met ons en met elkaar de dialoog wenst aan te gaan, en wij staan open om actief te participeren aan het publiek debat. Het vrijzinnig centrum juicht ieder initiatief in die zin door onze lidverenigingen of door individuele initiatiefnemers toe. Laat ons nog meer dan voorheen proactief zijn.

We beginnen met een achterstand aan het debat. We beschikken niet over één uitgesproken gezicht. Niemand kan pretenderen te spreken namens de vrijzinnigen. Wij hebben geen kardinaal om een geloofsleer te declareren, geen paus om **>> vervolg op pg. 17**

Het vak NCZ heeft toekomst!

Leerkrachten hebben een zeer ongemakkelijk gevoel bij de aanslepende pro-contradiscussie levensbeschouwelijke vakken (zie De Geus januari 2010). Je brengt elke dag in de praktijk wat de vrijzinnigen ooit hebben gerealiseerd en je merkt tegelijkertijd dat vrijzinnigen verdeeld zijn over het compromis dat met het Schoolpact in 1958 is afgesloten. Een 'gewapende vrede' waarmee vrijzinnigen én katholieken niet gelukkig waren: ze moesten elkaar tolereren omdat de één, de ander zijn wil niet kon opleggen (Luc Huyse).

Vrijzinnige geschiedenis

De situatie in Europa inzake levensbeschouwelijke vorming is zeer divers. Het duale model is terug te vinden in diverse landen met christelijke scholen – met een verplicht godsdienstvak – én openbare scholen. Je hebt het *laïcité-model* 'Frankrijk' zonder levensbeschouwelijke vorming. Een aantal landen zoals Engeland en de Scandinavische landen hebben slechts één levensbeschouwelijk vak. Niet toevallig zijn dat landen waar er een staatsgodsdienst is/was en is dit vak soms nog sterk christelijk geïnspireerd. Je hebt 'ons' model in Finland. En in de openbare scholen in Nederland is er één vak en de optionele keuze tussen levensbeschouwelijke vakken indien ouders het vragen. Deze modellen zijn een weerspiegeling van de politieke geschiedenis, de machtsverhoudingen tussen staat en kerk.

In ons land is dat niet anders. Buiten een korte periode in de 19de eeuw, met de antikerikale liberale regering van Frère Orban (1878-1884), zijn vrijzinnigen in België er nooit in geslaagd de godsdiensten uit de



- KWEENIE, MARIO, MISSCHIEN MOETEN WE DAT GEBREK AAN MIDDELEN TOCH ANDERS ZIEN OP TE LOSSEN...

© Norbert Van Yperzeele

school te zetten: er werd toen enkel zedenleer gegeven en het vrije net werd niet langer gesubsidieerd. De liberalen zijn daarvoor 33 jaar naar de oppositiebanken verwezen. Sindsdien is er geen paarse coalitie meer die zich een dergelijke vrijzinnige agenda eigen wil maken en deze strategie van confrontatie wil aangaan.

Wel integendeel. Het afsluiten van het Schoolpact was een gewapende vrede: het vrije net werd erkend en gefinancierd en het vak niet-confessionele zedenleer (NCZ) kreeg in de openbare scholen definitief een plaats naast

rooms-katholieke godsdienst. Dat werd bevestigd in 1988 met de verankering in de Grondwet van het Schoolpact van 1958. Het is ook onmogelijk, via het Europees Hof van de Mensenrechten, om het vrije net te dwingen rekening te houden met niet-gelovigen en anders gelovigen in hun scholen, want er is de 'vrije' keuze tussen scholen. Een verplichting die Noorwegen recent wel heeft moeten aanvaarden omdat het voor iedereen verplichte vak niet voldoende respect had voor niet-christenen.

Het zou de voorstanders van een alternatief seculier vak, dat men van overheidswege wil

opleggen, tot bezinning moeten brengen over hun strategie.

Het zijn ideële voorstellen geboren uit onmacht en onvrede met het Schoolpact. Niet beseffende dat hun goocheltruc met bijvoorbeeld 'filosofie' of 'levensbeschouwing' met een overzicht van alle religies, al snel wordt voorzien door de confessionelen als een nieuwe poging om een niet-confessioneel vak in te voeren. Want een vak met een studie óver religie is ontluisterend voor elke religie. Want, zo zullen sommige leerlingen zich afvragen: 'Wie heeft er nu gelijk?', 'Wat is er gebeurd met die goden waar niemand nog in gelooft?' Een dergelijk overzicht staat dan ook in het leerplan NCZ...

De vraag is welke weg kunnen we als vrijzinnigen dan wel inslaan?

NCZ onmogelijk te verdedigen?

Als verdediger van het vak NCZ word je al snel in de hoek van een verdediger van dit pact gezet, want NCZ maakt deel uit van deze gewapende vrede. En word je – god beware me – aan dezelfde kant gezet van de godsdiensten wanneer zij voor hun kinderen het 'recht op religieuze opvoeding' claimen om het bestaan van hun vakken in het onderwijs te verdedigen. Nog erger: je staat als vrijzinnige tegenover 'de rechtgeaarde vrijzinnige' die een nieuw seculier vak wil in alle netten. Een nieuw vak dat, zo blijkt, heel erg lijkt op het bestaande vak NCZ.

Er is echter wel een weg die we als vrijzinnigen – hoop ik – gezamenlijk kunnen volgen. Het is namelijk opvallend dat in alle pleidooien er geen argumenten *an sich* tegen het vak NCZ

worden gegeven. Louter omwille van redenen à la 'als we de godsdienstvakken afschaffen dan moet NCZ er ook aan geloven', wil men het eigen kind met het badwater weggooiën. Kortom: we zijn het er allemaal over eens dat in de beste van alle werelden elk kind, elke jongere op school een vak zou moeten volgen waarbij zijn of haar levensbeschouwing wordt gevoed door vrij onderzoek en getoetst wordt aan de humanistische traditie. Dat ons vak de norm moet zijn¹. Of ben ik te optimistisch?

Behandel de ander zoals je zelf wil behandeld worden

Een *laïcité* waarbij religies worden genegeerd, waarbij gestreefd wordt naar een moraal zonder god, mag dan ons aller doel zijn, het staat diametraal tegenover het feit dat er geen overeenstemming over moraal is zoals over water er in het vak wiskunde moet gegeven worden. Ook het optimisme dat godsdiensten zouden verdwijnen is verdwenen.

We zijn het als vrijzinnigen eens dat we liever zouden hebben dat alle leerlingen zich vrij kunnen ontwikkelen om zelf hun unieke identiteit te smeden. Maar kan je iemand opleggen om dat te doen? Via de overheid? Deze *helioposities* van waaruit we telkens spreken over de 'ander' negeert het feit dat velen 'kiezen' om gelovig te zijn en hun kinderen gelovig op te voeden. Gaat dit niet in tegen de vrijzinnige maatschappelijke waarden zoals verdraagzaamheid en pluralisme? Moeten we niet kiezen voor een '*laïcité* met wederzijds begrip' (Régis Debray)? Diversiteit inzake levensbeschouwing is nu eenmaal een feit.

Laten we van het bestaan van de godsdienstvakken een deugd maken

Het moge duidelijk zijn dat ik het systeem van levensbeschouwelijke vakken in de openbare scholen *an sich* niet verdedig, omdat ik het

hartsgrondig verkeerd vind dat leerlingen waanbeelden meekrijgen. Met die nuance dat (enkel) de lessen rooms-katholieke godsdienst reeds lang geen catachese meer zijn. Het biedt echter voor de vrijzinnigheid wel opportuniteiten. Het is een model dat vertrekt van de erkenning van de andere. En dat systeem van aparte klassen is een voorwaarde om in dialoog te kunnen gaan op school. Jongeren die zelf een identiteit hebben opgebouwd gaan gemakkelijker in dialoog met andersdenkenden.

De interlevensbeschouwelijke dialoog is dus mogelijk op school, het zorgt ervoor dat leerlingen met andere – ook vrijzinnige – denkbbeelden kennismaken en leren omgaan met verschillen. Alle inspecties steunen dit. Het zit eraan te komen dat die dialoog een inspanningsverplichting wordt, via de nieuwe vakoverschrijdende eindtermen (VOET'en) – een mogelijke invulling van de passage in het Vlaams Regeerakkoord over de Levensbeschouwelijke vakken. En dat is goed, dan kan niemand zich nog wegsteken en worden de reeds talrijke initiatieven van leerkrachten om in dialoog te gaan, ingebouwd in de werking van de openbare scholen.

Het is een model dat er ook voor zorgt dat er een intensere band én controle is tussen overheid en levensbeschouwingen. Publieke leerplannen, overleg tussen inspecties enzovoort, het biedt allemaal meer garanties dat aberraties minder invloed hebben op de godsdienstige ontwikkeling van jongeren. Wat ook de reden is dat men, sinds 9/11, in Frankrijk meer aandacht wil geven aan de diverse levensbeschouwingen in de scholen².

Kortom: laten we de dialoog, het debat (verder) aangaan. Dat is, lijkt me, de enige verdraagzame strategie voor een vrijzinnige.

Investeren in NCZ betekent misschien ook meer leerlingen aantrekken

De laatste tien jaar blijft het gemiddeld aantal leerlingen in Vlaanderen en Brussel in het Gemeenschapsonderwijs (GO!) steken op 32% in het lager onderwijs en 58% in het secundair onderwijs.³

Het zou voor de vrijzinnigheid, een zeer kleine beweging die evengoed aan vergrijzing ten prooi valt als aan een stagnatie van het aantal leden, een goede zaak zijn om meer werk te maken van dit vak. Door de band te versterken tussen de leerkrachten en de humanistische jongerenorganisaties. Maar vooral door het bestaande vak professioneel uit te bouwen, een sterkere uitstraling te geven en zodoende er mee voor te zorgen dat steeds meer leerlingen en ouders voor dit vak kiezen. Dit lijkt me de enig haalbare weg om ons aller doel te verwezenlijken. Dit lijkt me beter dan vanuit een ideëel discours aan de kant te blijven staan.

Verweesde leerkrachten NCZ

Het accent leggen op kwaliteitsverbetering van het vak zou er misschien ook voor kunnen zorgen dat we met enige fierheid dit vak publiekelijk verdedigen in plaats van onze verdeeldheid te tonen. In heel wat discussies mis ik dit opkomen voor dit vrijzinnig vak, los van de Schoolpactcontext waarin we nillens wilens moeten werken.

Er wordt zoveel aandacht gegeven aan dit debat – zonder afbreuk te doen aan alle initi-

atieven ter ondersteuning van leerkrachten NCZ in de voorbije decennia – dat (een kritische blik op) de professionele uitbouw van dit vak nagelaten wordt. Want dat kan beter. Meer dan in andere vakken rust de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de lessen op de schouders van de individuele leerkracht. Het ontbreekt ons nog steeds aan kwalitatief/vernieuwend lesmateriaal en een nascholingsbeleid om tegemoet te komen aan onze noden en tekorten. Al was DigiMores – het digitaal platform van de leerkrachten NCZ, www.nczedenleer.org – een stap vooruit, we dienen dikwijls nog zelf uit te vinden hoe we ons leerplan kunnen verwezenlijken.

De ondersteuning is verdeeld (Prik vzw, Samenspel vzw, WLE-DigiMores vzw, Fakkeltjes vzw, RIBZ vzw) en wordt grotendeels gedragen door een beperkte groep (oud-)leerkrachten die af en toe (geen) tijd hebben om er mee bezig te zijn. Wat risico's inhoudt voor de continuïteit. Dat staat in schril contrast met het personeel en de middelen waarover de andere delen van de vrijzinnigheid – bijvoorbeeld de morele dienstverlening – en vele vrijzinnige verenigingen kunnen beschikken. Het staat in schril contrast met het aanbod voor andere vakken.

Durf te dromen

Stel u even voor. Een centrale dienst met educatief en administratief personeel. Een dienst die permanent kwalitatief lesmateriaal aanmaakt en vormingen aanbiedt. Op basis van wat leerkrachten nodig hebben om de leerplannen te realiseren. Met DigiMores als digitaal platform, als uitwisselingsplaats tussen deze dienst en de leerkrachten. Dat

bovendien de administratieve en logistieke ondersteuning doet van de tijdschriften Prik, Samenspel en Fakkeltjes. Een centrale dienst waar alle actoren de krachten bundelen en een pedagogisch-didactisch beleid uitstippelen. Een gelijkaardig voorstel werd door de Humanistische Jongeren (HUJO) in 2007 en door de Humanistisch-Vrijzinnige Vereniging (HVV) in 2009 gelanceerd.

Dat zou het vak pas de sterkte en de uitstraling geven die het verdient. Het enige vak waar leerlingen terecht kunnen met hun vragen over het leven. Dan pas zouden we het vak NCZ een toekomst geven en zullen vrijzinnigen – hoop ik – dit niet achteloos weggooien in hun streven naar een seculiere samenleving. #

Mario Boulez, voorzitter Werkgemeenschap Leraren Ethiek

Noten

1. Niet-confessionele zedenleer is een negatieve benaming en bovendien niet juist. Zedenleer is een ander woord voor moraal. We begeleiden jongeren in de opbouw van hun levensbeschouwing, dus niet alleen hun moraal. Het is een humanistische vorming waarbij de mens zich het recht toekent zich van zijn rede te bedienen, ook inzake kwesties van geloof, en die de waarheid van de mens centraal plaatst.
2. Zie <http://www.iesr.ephe.sorbonne.fr>.
3. Voor meer cijfers en tabellen, zie <http://www.npdata.be/BuG/118-Religie-keuze-onderwijs/118-Religie-in-onderwijs.htm>.

God als alibi

Er is mij iets eigenaardigs opgevallen tijdens de discussie over de *halal*-slachtingen. Ik las namelijk dat dieren volgens een wet uit 1951 enkel onverdoofd mogen geslacht worden in het kader van religieuze rites. Dit betekent dat de toenmalige wetgever ervan uitging dat verdoofd slachten verkiesbaar is boven onverdoofd slachten. En daar zullen wel redenen voor zijn, denk ik dan. Maar er wordt dus een uitzondering gemaakt. Voor religies. In België denken we dan voornamelijk aan de *halal*-slachtingen, maar ook aan de *sjechjeta* bij de joden. Allebei rituele slachtingen zonder verdoving zoals bijvoorbeeld elektronarcose. De Moslimexecutieve zegt dat er geen wetenschappelijk bewijs is dat dieren die onverdoofd geslacht worden, meer afzien dan dieren die verdoofd geslacht worden.

Hoewel ik blij ben dat de Moslimexecutieve zich beroept op de wetenschap, denk ik toch dat de inzichten van het Europees Voedselagentschap – 'Wegens ernstige problemen van dierenwelzijn zou er altijd een verdoving moeten gebeuren voor het kelen' (De Morgen van 26 november 2009) – en de beelden van dieren die een lange doodstrijd voeren en stikken in hun eigen bloed, voor zich spreken. En dat er dus geen enkele reden is om dierenmishandeling in naam van een godsdienst toe te laten. Tot dat inzicht is men in de Scandinavische landen, in Zwitserland, in Nieuw-Zeeland en Australië al langer gekomen.

Maar toch legt onder meer onze Raad voor Dierenwelzijn er nog wat eieren onder en wil die wachten met acties: 'Wij willen geen maatregelen door de strot rammen' (De Standaard van 27 november 2009). Tot daar aan toe, ik begrijp zeer goed dat onderhandeling tot betere resultaten leidt dan botte verplichting. Maar dan komt het. De Raad voegt eraan toe: 'De discus-



Björn Siffer, woordvoerder van de Humanistisch-Vrijzinnige Vereniging: 'God als alibi, een interessant sociologisch fenomeen, maar laat ons als samenleving toch een aantal grenzen stellen.' © Peter Edel

sie gaat over geloofsovertuigingen. We willen ze met het grootste respect voeren.' Opnieuw die heilige angst om heel beschaafd te zeggen waar het om gaat: het verbod op dierenmishandeling is een algemeen aanvaarde norm waarover we niet wensen te onderhandelen. En elke dag dat er dieren worden mishandeld is een dag te veel. Dus laat ons vandaag paal en perk stellen aan dit soort van slachtingen. Maar neen, het gaat over geloofsovertuigingen, dus we moeten het allemaal wat omfloerster zeggen en de schande wat langer dulden. 'We slachten al duizenden jaren op deze manier ter nagedachtenis van de profeet Ibrahim', zegt een ritueel slachter fier (Het Laatste Nieuws van 28 november 2009). Wel, dan zeg ik even fier: ook dwergwerpen was hier ooit een traditie en we hebben dat fijntjes afgeschaft.

In een reactie laat het mercantiele Agrofront weten dat er respect moet zijn voor de moslimcultuur. Uiteraard moet er respect zijn, maar daar gaat het dus niet om. Het gaat erom of we in naam van een cultuur of geloof dierenmishandeling moeten pardonneren. Volgens mij gaat het er bij het Agrofront vooral om dat ze goed aan die slachtingen verdienen. En zoals

een Vlaamse boerenwijsheid zegt: voor het geld danst den beer. En voor er weer iemand in de slachtofferrol wil kruipen – de Moslim-executieve heeft al verklaard dat ze zich geveerd voelt! – nog dit: niemand mag dieren mishandelen. GAIA heeft al zeer veel vormen van dierenmishandeling aangeklaagd, ook niet-godsdienstige.

Het gebeurt wel vaker dat mensen hun godsdienst als alibi gebruiken om boven de wet te staan. Bijvoorbeeld het voorrecht om ziekenhuisje te spelen, daarvoor geldt te vragen aan iedere belastingbetaler, maar toch pluralistische geneeskunde – dus geneeskunde voor iedereen – te weigeren. Daarover bestaat wetgeving, maar de katholieke ziekenhuiskoepel legt die op een georganiseerde en dus onwettelijke manier naast zich neer. Dit bleek eind november 2009 op een bijzonder pijnlijke manier, toen de stad Mechelen besloot zelf een abortuscentrum te openen omdat het katholieke Emmaüs systematisch weigert. God als alibi, een interessant sociologisch fenomeen, maar laat ons als samenleving toch een aantal grenzen stellen. #

Björn Siffer

Voorzitterswissel in het Geuzenhuis

Over Kris Coenegrachts



Kris Coenegrachts gaf in januari de voorzitterssjerp van het Geuzenhuis door aan Sven Jacobs. © Gerbrich Reynaert

De Geus zwaait in dit nummer Kris Coenegrachts uit als voorzitter van de raad van bestuur van het Vrijzinnig Centrum-Geuzenhuis. Hieronder leest u de rede uitgesproken op de vergadering in januari 2010 waarop Kris Coenegrachts uit eigen beweging en omwille van vernieuwing zijn mandaat neerlegde.

Kris Coenegrachts is er op een succesvolle manier in geslaagd als voorzitter van het Geuzenhuis twee eigenschappen te combineren die op het eerste gezicht tegengesteld zijn. Hij is een bijzonder sociaal voelend humanist en tegelijkertijd een uitstekend ondernemer.

Betrokken als hij zich voelt met het lot van de minderbedeelden, ontpopte hij zich tot een volbloed idealist. Hij is socialist, omdat structurele maatregelen nodig zijn, maar hij begrijpt ook dat materiële emancipatie niet volstaat en dat mensen ook in hun hoofden moeten bevrijd worden: hij heeft zich daarom de voorbije jaren onverdroten ingezet voor de vrijzinnigheid.

Als ondernemer heeft hij visie, zo wist hij lang voordat het formeel aangeraden werd een degelijk netwerk uit te bouwen. Hij besepte als voorzitter het belang van de noodzaak om de drempel te verlagen naar de georganiseerde vrijzinnigheid toe en zag dat ons café daartoe

hét middel was. Hij heeft er hard aan gewerkt en zijn initiatieven hebben leven in de brouwerij gebracht.

Kris Coenegrachts reorganiseerde het Vrijzinnig Centrum-Geuzenhuis, duwde aan de kar van ons magazine, De Geus, bekommerde zich om onze lidverenigingen. Maar wat hij ook ondernam, het was steeds na bespreking in de raad van bestuur. Iedereen moest mee zijn! Bovendien maakte hij er zich ook niet van af met de beslissing. Neen, hij zette zich in voor een degelijke invulling ervan en volgde de dossiers op tot op het einde.

Zelden ziet men iemand die uitzonderlijk

bekwaam is en bij wie toch geen spoor van verwaandheid te vinden is. Als voorzitter was hij dan ook geliefd bij de andere leden van de raad van bestuur, wat leidde tot een sterke motivatie bij ieder van hen en bij het personeel, met alle positieve gevolgen van dien: een nieuwe dynamiek.

Indien hij voor het bedrijfsleven had gekozen en naar winst en bonussen had gestreefd, zou hij nu allicht een rijke CEO geweest zijn van een of andere multinational. Maar neen, hij wou dat het crematorium goed draaide, evenals het Vrijzinnig Centrum-Geuzenhuis en de talrijke vzw's waarin hij actief is. En wat zien we vandaag? Een centrum dat inderdaad goed draait, een café dat jongeren aantrekt, een magazine dat niveau heeft en de ene culturele activiteit na de andere in onze zalen. Kortom: hij heeft de basis voor een glansperiode van de vrijzinnigheid in Gent gelegd. Maar wat is het geheim van zijn succes?

Ten eerste zijn jovialiteit. Hij kan wel eens een prikje geven en ironie is hem zeker niet vreemd, maar Kris is nooit hatelijk. Hij straalt constant een oprechte vriendelijkheid uit, aanstekelijke levensvreugde en een onverstoort optimisme. Het goed humeur zit blijkbaar in zijn persoonlijkheid ingebakken. Zelfs na een vermoeiende bestuursvergadering bleef hij het zonnetje van de bende. Mocht hij dan toch even wat meer bezorgd kijken, vertel hem dan een goede mop en daar zijn de lichtjes in zijn ogen terug.

Ten tweede is er zijn eerlijkheid en oprechtheid. Achterbaksheid is hem totaal vreemd. Kris kijkt de mensen recht in de ogen en zegt zijn gedacht en als het een beetje scherp is, doet hij dat met een guitige glimlach.

Ten derde is er zijn liefde voor de mensheid. Kris bekommert zich honderd procent om het lot



Bestuurslid Albert Comhaire over Kris Coenegrachts: 'Hij is er op een succesvolle manier in geslaagd als voorzitter van het Geuzenhuis twee eigenschappen te combineren die op het eerste gezicht tegengesteld zijn. Hij is een bijzonder sociaal voelend humanist en tegelijkertijd een uitstekend ondernemer.' © Gerbrich Reynaert

van anderen, zonder zelf naar beloning te streven. Hij vindt dat blijkbaar zo vanzelfsprekend, dat hij er waarschijnlijk nooit over nagedacht heeft. Het is zijn tweede natuur.

Ten vierde is er zijn relativiseringsvermogen. Ik woonde ooit een voordracht van hem bij over crematie. Hij gaf enkele voorbeelden van de muziek en speeches van mensen die een dierbare verloren hadden. Hij begon zeer ernstig, maar rapporteerde geleidelijk aan steeds grappiger incidenten. Iedereen lachte hartelijk. Ongemerkt had hij een belangrijke filosofische wijsheid meegegeven: zet een neus naar Pietje De Dood en het belang van dit heerschap wordt

gerelativeerd.

Ik heb zelf een baard en zou het verschrikkelijk vinden dat men 'er zeem aan smeert', maar ik kan het niet laten om Kris een bijzonder mens te noemen en ik moet zeggen dat ik flink opgelucht was, toen ik hoorde dat hij bereid is om verder te zetelen in onze raad van bestuur, al is het niet meer als voorzitter. Alles wat koning Midas aanraakte veranderde in goud, alles wat Kris ondernam als voorzitter van het Vrijzinnig Centrum-Geuzenhuis lukte. Zo iemand is goud waard. #

Albert Comhaire



Kersvers voorzitter Sven Jacobs over het Geuzenhuis: 'Ik wil het Geuzenhuis verder uitbouwen tot een open huis.' © Gerbrich Reynaert

Sven Jacobs neemt het roer over

ontvangen, wat zijn voor jou de sterkste punten van het Geuzenhuis?

We beschikken over een goed uitgebouwde infrastructuur, een dynamisch personeelsteam, een ervaren raad van bestuur, actieve lidverenigingen en veel sympathisanten. Het café en het tijdschrift noemde ik reeds. Het is dus vooral de optelsom van alle elementen die de kracht van dit huis uitmaakt.

Aangezien vrijzinnigen niet vlug content zijn: waar zie je nog extra mogelijkheden voor dit vrijzinnig centrum of wat zou je graag nog meer uitwerken?

Ik denk dat we er goed aan doen op de ingeslagen weg verder te gaan en de volgende logische stap te zetten, namelijk ons opgebouwde potentieel volop inzetten om de brug te slaan, inhoudelijk dan, tussen de vrijzinnigheid en het publiek. Ik wil het Geuzenhuis verder uitbouwen tot een open huis, waar het vrije denken in al zijn kleuren en vormen kan bloeien.

Dit huis kan aan alle vrijdenkers, maar ook aan mensen met andere filosofische overtuigingen die bereid zijn met open vizier de dialoog aan te gaan, een dialectisch en reflectief platform bieden. Dergelijk platform kan zowel filosofisch als artistiek zijn, bestaan uit debatten en tentoonstellingen, de actualiteit volgen mits voldoende diepgang, en zo mogelijk proactief zijn. In de eerste plaats ga ik hierover gesprekken aan met het personeelsteam en de vrijzinnige verenigingen. Het spreekt immers voor zich dat in het verhaal van het Geuzenhuis voor hen de hoofdrol is weggelegd. Mijn persoonlijke taak zal er vooral uit bestaan te netwerken, krachten te verzamelen om ruimte te creëren voor onze ideeën en ons een sterkere stem te geven in het maatschappelijk debat. #

Frederik Dezutter

Het Vrijzinnig Centrum-Geuzenhuis heeft een nieuwe voorzitter: Sven Jacobs volgde in januari Kris Coenegrachts op. De Geus voelde de kersverse voorzitter aan de tand en peilde naar zijn plannen.

Je bent al een tijdje actief in het Geuzenhuis, hoe kwam je destijds in contact met dit vrijzinnig centrum en wat was je eerste indruk?

Ik kwam al op jonge leeftijd in contact met het Geuzenhuis, nog voor de verhuis naar de Kantienberg. Toen ik in 2002 de raad van bestuur vervoegde was het dus een weerzien. De activiteiten van de lidverenigingen waren mij bekend, het huis zelf beschikte echter nog niet over een leuk café, waardoor de informele ontmoetingen en het contact met het publiek naar mijn gevoel wat achterwege bleven. Iets te veel beperkt tot de *incrowd* dus. Het wervend potentieel van de infrastructuur moest priori-

tair worden aangepakt, en dat is waar Kris met succes zijn schouders heeft ondergezet.

De Gentse vrijzinnige gemeenschap is 'alive and kicking' en het Geuzenhuis speelt daar een centrale rol in, uniek in Vlaanderen. Wat zijn voor jou de meest memorabele momenten en evenementen van de laatste jaren?

Om er maarenkele te noemen: de uitbouw van het café tot een gekend huis met veel jong volk en druk bijgewoonde optredens en festiviteiten, de kwalitatieve uitbouw van dit tijdschrift tot een boeiend magazine met degelijke artikels en ruimere verspreiding, en de atheïstische trefdagen die weliswaar buitenshuis plaatsvinden maar hier wel ontspruiten en een inhoudelijk debat stimuleren waar volgens mij nood aan is.

Van je voorganger heb je een stevige erfenis

De kroniek van een lang aangekondigde opening

Het is gebeurd... Nee, dit is geen extra-aflevering van de *De slimste mens ter wereld*. En tot u spreekt niet Erik Van Looy. Maar u mag wel onze jury zijn.

'Wat er echter wel gebeurd is', is minstens even belangrijk. Het team van het gloednieuwe Centrum Morele Dienstverlening te Eeklo zet het Meetjesland vanaf nu in vuur en vlam. De plannen voor een nieuw CMD te Eeklo werden na grondige voorstudie in 2009 eindelijk geconcretiseerd. Geen triumfiraat maar wel een gloednieuwe combinatie van ervaring en 'jong geweld' mag voortaan de vrijzinnigheid in het Meetjesland ondersteunen.

Tijdens de tweede helft van 2009 werd de eerste inkleuring van de Eeklose plannen stilaan een feit. Het historische pand verlangde naar onze persoonlijke *touch*. Verkleuren werden gekozen, de invulling van onze bureaus pijnigde onze hersenen, IKEA's werden bestookt... Het teamwerk resulteerde in de vlotte aankleding van ons ruim en centraal gelegen pand met een mooie uitstraling. Sinds november van vorig jaar raakte de nieuwe uitvalsbasis langzaam bemand en *bevouwd*. Onze regio werd in kaart gebracht, een begeleidingsgroep samengesteld en onze grote opening gepland, wat allemaal voor een enorm werkplezier zorgde.

Dat er vraag is naar morele dienstverlening in het Meetjesland werd al snel duidelijk daar we in onze prille werking, reeds voor we onze PR-plannen ten uitvoer wilden brengen, geconfronteerd werden met meerdere aanvragen voor huwelijksplechtigheden en vragen naar morele bijstand. Een eerste afscheidsplechtigheid, de eerste contacten met de lokale sociale actoren en een succesvolle voordracht

overeuthanasie sterkten ons in de overtuiging dat ons team hier meer dan welkom is. Sinds begin november hebben we onze diensten verleend aan vele vragen in verband met het levenseinde, hebben we mee onze schouders gezet onder het Feest Vrijzinnige Jeugd, kennisgemaakt met de psychiatrische ziekenzorg en de Eeklose seniorenraad (werkgroep levenseinde), onze eerste stappen gezet in de uitbouw van ons professioneel netwerk in het Meetjesland, de Grijsse Geuzen verwelkomt in ons nieuwe huis...

U leest het: het CMD Eeklo geraakt stilaan op kruissnelheid. Verschillende jaaractieplannen zitten in de *pipeline* en binnenkort verwelkomen we een kersverse collega – met extra aandacht voor de regio Zelzate – met wie we samen voor niets minder dan een spetterend

2010 gaan. Graag hadden we dan ook met u allen kennisgemaakt tijdens onze opendeurdag op vrijdagmiddag 19 maart.

De feestelijke ontvangst op 19 maart 2010 vindt plaats in het Centrum Morele Dienstverlening Eeklo van 13:30 tot 16:30. Terwijl u geniet van een glaasje kunt u er kennismaken met alle medewerkers: Ann Michiels, Ward De Baene en Bart Godefroid, moreel consulenten, en Vera Serlet, assistent-moreel consulent, heten u van harte welkom. #

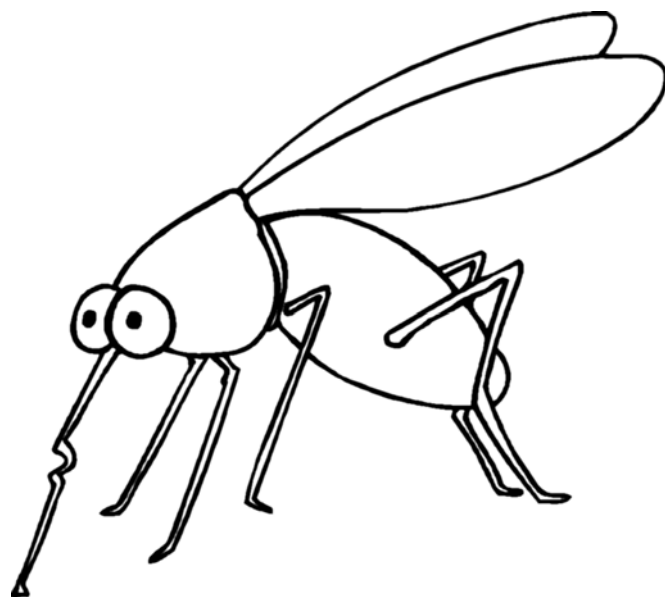
CMD Eeklo
Boelare 131, 9900 Eeklo
Tel: 09 218 73 50 - Fax: 09 218 73 59
cmd.eeklo@uvv.be

Ward De Baene



Ward De Baene, moreel consulent CMD Eeklo © Gerbrich Reynaert

Crisisdagboek



Siurisinek – Turks voor scherpe vlieg – houdt sinds februari 2009 een crisisdagboek bij. In deze rubriek leest u zolang de crisis duurt in enkele dagboekfragmenten over zijn schouder de krantenkoppen mee.

Maandag 7 december 2009

De Morgen: Alle ogen op Kopenhagen – Verenigde Naties bijzonder hoopvol voor welslagen historische klimaatop

De Standaard: Onrust over klimaat daalt

Vandaag heb ik me verdiept in een letterlijk en figuurlijk groene De Morgen. Want ja, het nieuws staat vandaag in het teken van de klimaatop in Kopenhagen en 't is dus al groen wat de klok slaat. Groen, de kleur van de hoop. Maar die hoop groen is doorregen van onheilstijdingen over de gevolgen van de opwarming van de aarde, watersnood en waternood, voedselschaarste, kortom heel veel ellende in het verschiet.

En dus kijken we met zijn allen hoopvol naar de resultaten van deze conferentie, waar de groten der aarde geacht worden onze toekomst veilig te stellen door de broeikasgassen te beperken. Positief is dat zo veel landen deelnemen, 193, maar vooral dat grote energievreters als China, India en de VS al voor de conferentie met beloftes naar buiten kwamen.

En ikke dus content tot ik aan de bladzijde kom met als titel 'Zo vermindert ú uw uitstoot'. Met de nodige scepsis lees ik de raadgevingen: 'pendelen met de fiets en het openbaar vervoer'. Ja maar, dan moet ik een half uur eerder vertrekken, en kom ik een half uur later thuis en moet ik daarenboven achteraf nog boodschappen doen. De volgende dan maar: 'tweemaal per week geen vlees eten'. Akkoord, maar dan heb ik toch graag vis in ruil en worden onze

oceanen niet leeg gevist? En zo loop ik almaar gedeprimeerder het rijtje af – een nieuwe condensatieketel plaatsen is mij te duur, mijn droogtrommel afschaffen... waarom willen ze me dat comfort nu afpakken? – tot ik aan de laatste aanmaning kom: 'geen retourvliegticket naar Barcelona'. Eerst dacht ik: shit! Maar dan realiseerde ik me opgelucht dat het over vliegtickets naar Barcelona gaat, niet naar mijn geliefde Istanbul.

Vermits ik er genoeg van heb om geconfronteerd te worden met mijn milieubelastende ik, blader ik verder in mijn groene gazeten en merk ik dat ook groene gazetten niet zonder reclame-inkomsten kunnen. Aangepaste reclames wel te verstaan: automerken die het lage verbruik en de lage uitstoot van hun wagens aanprijzen, Selexion wil zuinige koelkasten en tv's aan de man brengen, Vaillant condensatieketels en Eternit geventileerde en geïsoleerde voorzetgevels. 't Staat er niet bij maar ik vermoed dat al die firma's het aangeprijste ook energiezuinig en milieusparend kunnen produceren. Alleen jammer wel dat er geen droogkasten te bespeuren vallen en dat ik niet onmiddellijk in staat ben om in een nieuwe auto te investeren, kwestie van mijn geweten te sussen.

Donderdag 31 december 2009

De Tijd: Beurs ziet handel kelderen

De Morgen: Meteen massale controle op nieuw rookverbod – Gat in Vlaamse begroting loopt op tot 1,2 miljard

We tellen met zijn allen de laatste uren van

2009. De krantentitels geven eigenlijk in een notendop weer wat het voorbije jaar geboden heeft. De beurs zat voortdurend op de wip, en hoe fel ook gestegen, het verlies van 2008 is bijlange na niet goedgeemaakt. Vandaag ziet De Tijd voor de zoveelste keer de handel kelderen, volgende week kan het weer een heel ander geluid zijn. De Morgen drukt heel groot de perikelen met het nieuwe rookverbod voor eetcafés. Heel kleintjes in de hoek krijgen wij op de voorpagina ook te lezen dat het gat in de Vlaamse begroting gestegen is tot 1,2 miljard. En inderdaad, dergelijke maren waren het voorbije jaar schering en inslag en zijn dus in de kleine lettertjes verzeild.

Woensdag 27 januari 2010 (1945: bevrijding van nazivernietigingskamp in Auschwitz)

De Morgen: Belgische Schatkist leent dit jaar een absoluut recordbedrag op de financiële markt (€89 miljard) – In drie jaar tijd 33 procent meer lange leningen

De Standaard: Belastingdruk topbedrijven fors gedaald

Frankrijk wil een gedeeltelijk boerkaverbod, dat wil zeggen een wet die gezichtsverhullende sluiers verbiedt in overheidsgebouwen, ziekenhuizen, scholen en het openbaar vervoer. Sarkozy en zijn partij UMP daarentegen zijn voor een totaal verbod, en dit keer geef ik hen volkomen gelijk. Verder lees ik dat ook CD&V voorstander is van een dergelijk verbod voor

heel ons land. Ik hoop nu maar dat daar dringend werk wordt van gemaakt, want je moet niet wachten om een dergelijk verbod uit te vaardigen tot boerka en nikab tot het normale straatbeeld gaan behoren, en bankovervallers de *cagoule* overboord gooien en getooid in boerka naar het werk gaan. Tussen haakjes nog dit: ik ben benieuwd wat de houding van de socialistische partij zal wezen als dit wetsvoorstel aan de orde komt.

En nog verder in mijn krant valt weer moslim-verwant nieuws te rapen. Dit keer ten gevolge van de nieuwe televisieserie *In Godsnaam* van Annemie Struyf. Al van bij de eerste aflevering is het hommeles. Zij benadert er immers een tegen de zin van haar ouders bekeerde Vlaamse jonge vrouw. Twaalf dagen na de eerste ontmoeting huwde zij een Algerijnse jonge man zonder papieren. Beiden stralen naast een grote verliefdheid ook een grote naïviteit uit. Annemie Struyf heeft duidelijk het vertrouwen van het jonge koppel gewonnen, in zoverre zelfs dat Ali open en bloot voor heel Vlaanderen bekend dat hij een valse naam opgaf voor zijn asielaanvraag en een onbestaande stad in Algerije als woonplaats. Geen reden voor de programmamakers om te knippen en dus laat het resultaat zich volgen. De Gentse schepen van Burgerzaken Catharina Segers reageert onmiddellijk: 'Het huwelijk kwam tot stand op basis van verkeerde documenten en dat heeft die man een verblijfsvergunning opgeleverd. Dat kan niet.' In concreto dringt de stad er nu op aan dat het parket een onderzoek naar het huwelijk opent. De gouden raad van Sivrisinek in deze: wees steeds op uw hoede voor de media, zij kunnen uw leven schaden.

Vrijdag 29 januari 2010

De Morgen: Nog doden onder het puin – Negen



© Norbert Van Yperzeele

lichamen geborgen in Luik, zoektocht naar andere slachtoffers hervat

De Standaard: Ze hebben nog een halve dag geleefd

Vandaag is er ook weer pauselijk nieuws. De nuntius in Frankrijk heeft een brief geschreven aan de parlementsleden van de Europese Volkspartij die in de Raad van Europa zetelen. Hij uit daarin zijn ongerustheid over twee voorstellen van resolutie. De teksten omtrent abortus – dat als een vrouwenrecht wordt bestempeld – en die omtrent de discriminatie van holebi's zouden indruisen tegen de 'natuurlijke wet en de waarden van de katholieke kerk'. Nu, in wezen kan ik de paus begrijpen. Abortus kan niet volgens de regels van deze kerk omdat God alleen meester is over het leven, ook dat van niet-gelovigen. Volgens de leer heeft hij het gegeven en mag enkel hij het terugnemen. Nog volgens dezelfde kerk is seksualiteit slechts toegelaten in het kader

van de voortplanting en vooralsnog is dat voor mensen van gelijke sekse niet mogelijk.

Kan ik als vrijzinnige de paus heel goed begrijpen, dan begrijp ik al die lauwe katholieken in de westerse wereld helemaal niet. Met zijn allen lappen ze alle regels van de katholieke kerk aan hun laars, de zondagsmis volgen ze niet, biechten doen ze ook al lang niet meer, scheiden is de normaalste zaak van de wereld geworden, seks voor het huwelijk, wie maalt daar nog om, seks met voorbehoedsmiddelen, geen één die er zelfs nog over denkt dat Benedictus vindt dat dit niet mag. En het wordt straffer, ook zij nemen beslissingen over leven en dood: abortus wordt zowel gepleegd door katholieken als andersdenkenden en met euthanasie is het net hetzelfde. Echt waar, ik kan me niet voorstellen dat ik lid zou blijven van het Humanistisch Verbond als mijn persoonlijke visie zo ver zou afwijken van die van mijn vereniging.



FRANKRIJK WIL GEDEELTELIJK BOERKAVERBOD!
SARKOZY EN ZIJN UMP WILLEN DE BOERKA..EH..WEG.

© Norbert Van Yperzeele

Zondag 7 februari 2010

Zondag en dus geen kranten vandaag, maar geen nood: ik had toch geen tijd ze te lezen, want als Gentse vrijzinnige wil ik de nieuwjaarsreceptie van het Geuzenhuis niet missen. 't Was ook een bijzondere receptie waarop de nieuwe voorzitter, Sven Jacobs, aan het geuzenpubliek voorgesteld werd. Zijn *maiden speech* was er een om u tegen te zeggen, de man heeft zeker al een goede start gemaakt. Maar... de speech van zijn eminente voorganger Kris Coenegrachts, dat was een ander paar mouwen! Niet dat die langdradig was, of vervuld van eigen lof die meestal stinkt, of gespeend van de nodige humor. Niets van dat

alles. Deze atheïst heeft weer eens blijk gegeven van de bekrompenheid atheïsten eigen. Dit keer werd de agnost, *in casu* mezelf, niet omschreven als mossel noch vis, ook niet als grote twijfelaar, zelfs niet als iemand die van twee walletjes eet. Nee hoor, dit keer word ik als lafaard betiteld. Luister eens, *mister* Kris, ik heb in mijn leven nooit sushi gegeten, dus ik zou niet weten of dat lekker is of niet – geen twijfel in dit verband, ik spreek er mij, bij gebreke aan info, simpelweg niet over uit. Ben ik daarom een lafaard? Of een twijfelaar of mossel noch vis?

Hoe simplistisch deze vergelijking ook moge

wezen, toch valt deze door te trekken naar mijn agnosticisme. Als levend wezen leef ik omgeven door alles wat ik als werkelijkheid benoem. In die werkelijkheid komen dingen normaliter voort uit iets, en resulteren ze in iets. Zowel eindigheid als oneindigheid blijven voor mij een vooralsnog onopgelost enigma, en net daarom wil ik mijzelf geen atheïst noemen.

En nee hoor, *mister* Kris en ook al die andere verwaande atheïsten, ik twijfel niet, ik laat alleen in het midden of er iets boven, naast, onder onze gekende werkelijkheid staat dat ervoor zorgt dat hetgeen wij als werkelijkheid ervaren tot stand kwam. En nee hoor, ik geloof niet dat er een god bestaat geschapen naar 's mensens beeld, maar ik spreek mij wel niet uit over zaken waarover ik onvoldoende kennis heb en dus al helemaal niet over de verklaring van eindigheid of oneindigheid.

Dat ik me hierdoor een vreemde eend in de bijt voel, deert mij niet wezenlijk, maar het enige vervelende aan het verhaal is dat ik telkenmale teleurgesteld ben in de vrijzinnigen die mij omringen. In die kringen had ik onderzoekende geesten verwacht, geesten die alles in vraag zouden stellen en geen oplossingen zouden aanhangen zonder rationeel bewijs. Niet dus. Maar ach, wie zonder zonde is werpe de eerste steen, en alle heil dat hij voor het Geuzenhuis betekende indachtig, ben ik maar wat blij dat Kris zich tien jaar bleef inzetten. Ik wens hem succes bij volgende projecten, die er ongetwijfeld nog zullen komen. Sivrisinek zelf neemt zich voor zijn kleine nietige angel onversaagd – en moedig – te blijven steken in de dikke huid van de kudde atheïstische olifanten. *Je maintiendrai!* #

Sivrisinek

Lezer, dit is uw rubriek. Forum is het discussieplatform van De Geus. De redactie behoudt zich het recht voor om uw bijdrage in te korten, echter zonder dat aan de essentie van uw boodschap wordt geraakt. Uitzonderlijk wordt een bijdrage niet gepubliceerd omwille van plaatsgebrek of omdat het behandelde thema al vaak aan bod is gekomen. Heel uitzonderlijk wordt een bijdrage niet gepubliceerd omdat de inhoud volkomen in strijd is met onze beginselen. Stuur uw reacties bij voorkeur via e-mail naar leentje@geuzenhuis.be of op ons adres Kantienberg 9 – 9000 Gent.

De vrijzinnig-humanistische paradox

Beste Kurt,

In De Geus (januari 2010, red.) las ik je artikel 'De vrijzinnig-humanistische paradox', een zeer nobele en intelligente poging en oproep om een geladen actueel debat te ontminnen. Mag ik zo vrij zijn erop te reageren?

Er wringt volgens mij namelijk iets in de stelling die je ontwikkelt. Ik heb het moeilijk om de paradox in kwestie als dusdanig te aanzien en dus niet als een echte tegenstrijdigheid.

Als we er als atheïsten van uitgaan dat religie per definitie epistemologisch geen waarde heeft en als irrationeel fenomeen moet beschouwd worden, lijkt het mij onontkoombaar dat religiekritiek steeds integraal en absoluut dient gevoerd te worden. A la limite kan zelfs geen onderscheid gemaakt worden tussen 'gematigde' en 'extremistische' vormen van geloof. Immers, men kan ook niet een beetje zwanger zijn. Vanuit die stelling wordt het moeilijk 'om gelovigen als volwaardige mensen te zien die ook gebruik kunnen maken van hun rede en redelijkheid'.

Het probleem waarmee vrijzinnigen hier geconfronteerd worden, is er dus één van tolerantiegradatie. Fundamentele mensenrechten als vrijheid van gedachte, vrije meningsuiting en het recht op vereniging zijn uiteraard ongenaakbaar. Tot daar staat tolerantie buiten kijf. Maar moeten vrijzinnigen of atheïsten – op het gevaar af dehumaniserend te zijn – het inclusief denken niet opgeven en een principiële assertieve (offensieve) in plaats van een neutrale houding aannemen tegenover het geloof en gelovigen? Immers, het dehumaniserende zit eerder verrat in het mensbeeld van de gelovige zelf. Het is onmiskenbaar dat de Verlichting en de epistemologie sinds Karl Popper het welzijn van de mens in de gelaïciseerde wereld enorm hebben vooruitgeholpen. Er kan ook gesteld worden dat op alle maatschappelijke terreinen in de westerse wereld onwetenschappelijk denken als marginaal beschouwd wordt en ook marginale invloed heeft op de maatschappelijke inrichting. Echter met één grote en daarom des te merkwaardige (en gevaarlijke, zie Christopher Hitchens) uitzondering: religie! Blijft het dan voldoende dat vrijzinnigen hun 'strijd' beperken tot het bewaken van de scheiding tussen kerk en staat of moeten zij juist progressief ageren en het atheïstische mensbeeld als enige juiste poneren?



Christopher Hitchens © Christian Witkin

Hoe dan ook, de vrijzinnig-humanistische paradox is een delicate evenwichtsoefening. Het is moeilijk de kool en de geit te sparen maar ikzelf betreur toch de momenteel vaak weinig zelfbewuste maatschappelijke stem van atheïsten in Vlaanderen. #

Jurgen Knockaert

vervolg van pg. 5 >> de politiek te adviseren, noch een professor kerkelijk recht om dit alles zodanig uit te leggen dat met zwarte eigenlijk wit wordt bedoeld. Wij hebben echter een andere troef. We hebben een veelheid aan gezichten en meningen die samen de bonte wereld van de vrijdenkers vormen. Leonard Nolens schrijft in *Bres III*: 'Wij waren zoals jij met velen toen. En elke voorname was jij.' Wij zijn met velen en toch zijn we allemaal op onze manier vrijzinnigen. En mede daardoor is de vrijzinnigheid niet statisch, blijft ze evolueren en zich permanent toetsen aan de actuele vraagstukken. Laat ons dus deze troef aanwenden. Laat ons met onze persoonlijke vrijzinnige standpunten aan het publieke debat deelnemen, en laat ons iedere vrijzinnige die dit doet waarderen en niet terugfluiten. Volgens Immanuel Kant is Verlichting immers 'het loskomen van de mens uit een onmondigheid waaraan hij zelf de schuld heeft. Onmondigheid is het onvermogen om zijn verstand te gebruiken zonder leiding van een ander. Men heeft er zelf schuld aan, als de oorzaak niet ligt in een gebrek aan verstand, maar in een gebrek aan moed.' *Sapere aude!* was zijn besluit. Durf te denken, durf wijs te zijn, heb de moed je verstand te gebruiken. En ik wil er nog aan toevoegen: durf te spreken!

Mijn missie als voorzitter van dit huis de komende jaren wordt het Geuzenhuis verder uitbouwen tot een open huis van debat, kritische reflectie en dialoog, waar het vrije denken in al zijn kleuren en vormen kan bloeien. Een huis dat als een kunstwerk is, krachtig in zijn fragiliteit en nooit volledig af zonder de toeschouwer. We doen dit met een breed aanbod aan diensten en activiteiten die zich op twee vlakken situeren: enerzijds op het culturele, filosofische en artistieke vlak, en anderzijds op het vlak van morele dienstverlening.

Een missie die uiteraard maar kan gerealiseerd worden dankzij de zo belangrijke inzet van jullie allemaal, het personeelsteam, de raad van bestuur, de lidverenigingen, en u allen, Geuzen van Gent. Ik reken op u, wij rekenen op u, zoals het Geuzenhuis steeds op u kon rekenen. #

Sven Jacobs, voorzitter van het Vrijzinnig Centrum-Geuzenhuis



Gily Coene

- Geboren in 1972 in Zwevegem.
- Promoveert in 2004 tot doctor in de moraalwetenschappen (UGent).
- Is professor humanistiek en genderstudies aan de VUB.
- Is als onderzoekster verbonden aan Rhea, Onderzoekscentrum voor Gender en Diversiteit en het Centrum voor Ethiek van de VUB. Op 23 april organiseren Rhea en de Leerstoel Humanistiek aan de VUB de studiedag Twintig jaar abortuswet – Kritische en feministische reflecties.
- Publiceert in 2005 samen met Chia Longman (red.) Eigen emancipatie eerst? Over de rechten en representatie van vrouwen in een multiculturele samenleving (Academia Press). Binnenkort verschijnt de Franstalige versie: Féminisme et multiculturalisme. Les paradoxes du débat.
- Publiceert in 2008 De kunst buiten het zelf te treden. Naar een spiritueel atheïsme (VUBPRESS).
- Publiceert in 2009 samen met Koen Raes Ethisch(e) zorgen. Filosofie en ethiek van de zorg (Academia Press).

Interview met Gily Coene

Over zorg, humanistiek en cultuur

Gily Coene is doctor in de moraalwetenschappen en sinds 2006 aangesteld als gastprofessor voor de Leerstoel Humanistiek. We ontmoeten haar op een kille januaridag en ze heeft net haar kindje van de crèche opgehaald wegens een winterkwaal...

De hardnekkigheid van klassieke rolpatronen

We kennen je als docente en onderzoekster, vroeger verbonden aan de Universiteit Gent (UGent) en nu aan de Vrije Universiteit Brussel (VUB).

Ondertussen ben je ook moeder geworden. Heeft dit je visie op je onderzoeksdomain en de samenleving veranderd?

Ik ervaar nu aan den lijve dat de combinatie werk en kleine kinderen niet altijd even gemakkelijk is. Je mag dan een stapel werk en veel naderende deadlines hebben, als ze je bellen dat je kindje ziek is moet je plots alles laten vallen. Zo'n kleintje past zich niet aan je drukke agenda aan. Tijd krijgt daardoor een andere betekenis—je hebt er minder controle over. Hoewel dat soms frustrerend is, ervaar ik dat eigenlijk ook als positief. Je leert bepaalde dingen meer relativeren en keuzes maken in functie van wat echt belangrijk is. De zorg voor zo'n kwetsbaar wezentje gaat voor.

Maar dat neemt zeker niet weg dat het vaak zuchten en jongleren is. Dat merk ik ook wel bij vrienden en collega's. De samenleving is niet altijd zo ouderschaps- of zorgvriendelijk georganiseerd. Je merkt in heel wat dingen dat bepaalde werkomgevingen, zoals universiteiten, daar helemaal (nog) niet op afge-

stemd zijn. Zo is er geen vervanging voorzien bij zwangerschapsverlof en moet je vaak zelf op zoek gaan naar mensen die bereid zijn om je lessen te geven, enzovoort. Ik hoor collega's klagen als een onderzoekster bijvoorbeeld tijdens een onderzoeksproject zwanger wordt, omdat het onderzoek daaronder zou lijden. Ik heb er recent zelfs een collega moeten op attent maken dat het verboden is om bij aan-

'De combinatie werken kleine kinderen is vaak zuchten en jongleren.'

wervingsgesprekken te polsen naar de ouderschapsplannen van een sollicitante—want uiteraard gaat het weer alleen om vrouwen. In onze hypercompetitieve economie worden

zwangerschap en ouderschap meer en meer als een belemmering gezien van de honderd procent inzet en de onvoorwaardelijke flexibiliteit die van werknemers worden verwacht.

Wettelijke maatregelen zijn daarom heel belangrijk?

Ja, en wat dat betreft hebben we heel veel te danken aan de inzet van feministen. Maar de implementatie van bepaalde maatregelen laat vaak ook te wensen over. Zo is er bijvoorbeeld wel een wettelijke regeling die vrouwen die borstvoeding willen geven moet toestaan om op het werk te kunnen afkolfen. De werkgever dient daarvoor een aparte ruimte te voorzien, maar in werkelijkheid beland je dan vaak letterlijk in een 'kot', een of andere stapelruimte van oud kantoormeubilair waar je ergens tussenin maar een stoel moet zien te bemachtigen. Wettelijk is men in orde maar aangenaam is anders.

De uitbreiding van de wettelijke termijn van het bevallingsverlof mag ook wel—zoals recent

is gebeurd. België loopt heel erg achterop in vergelijking met andere landen. Een baby'tje van drie maanden is echt nog heel klein om al van 's morgens vroeg tot 's avonds laat, vijf dagen per week naar de crèche te brengen. Maar verlenging van het zwangerschapsverlof houdt natuurlijk ook weer gevaren in, omdat werkgevers dan weer weigerachtiger worden om vrouwen aan te nemen. Je moet vrouwen ook niet eenzijdig bevestigen in een *moederschapsrol*. Daarom is een uitbreiding van het vaderschapsverlof evenzeer belangrijk. Traditionele genderpatronen worden immers heel snel bevestigd.

Ik ben voorstander van een systeem waarbij men geleidelijk aan terug gaat werken, dus niet meteen voltijds. Ik veroordeel vrouwen niet die zich exclusief toeleggen op de zorg van hun kinderen, maar ik vind het wel belangrijk dat een kind een ruime sociale omgeving heeft, met andere kinderen en opvoeders in contact komt en niet alleen en altijd bij de ouders is. In onze samenleving wordt de zorg voor kinderen weinig gedeeld. Daardoor zit je als moeder vaak alleen met je kindje aan je huis gekluisterd.

Kan je stellen dat er nog onvoldoende aandacht is voor zorg op de werkvloer?

Ik zou in deze context zorg breder willen zien dan enkel de ouderlijke zorg voor het kind en daar bijvoorbeeld ook ouderen- en ziekenzorg aan toevoegen. Het is niet omdat je geen kinderen hebt, dat je geen zorgverantwoordelijkheden hebt. Het hangt heel veel af van de sector waarin je werkt. Zo is het in de sociale sector of het onderwijs doorgaans veel gemakkelijker om ouderschapsverlof en dergelijke op te nemen. En dat zijn dan weer de sectoren waar doorgaans meer vrouwen in tewerkgesteld worden. Dus als er dan al minder moet



Over het hoofddoekendebat: 'Het is heel erg belangrijk dat leerlingen de school kunnen ervaren als iets dat ook van hen is, en niet als een instelling die hun een vreemde cultuur en gewoonten oplegt of vijandig staat ten opzichte van hun thuiscultuur. Zo werk je achterstand en zelfselectie in de hand.' © Gerbrich Reynaert

gewerkt worden omwille van zorgverantwoordelijkheden, dan zijn het daardoor ook vrouwen die verlof opnemen of deeltijds gaan werken. In de private sector, maar ook aan de universiteiten – de klassieke mannelijke prestatiegerichte sectoren – is er veel minder aandacht voor zorgverantwoordelijkheden. Van mannen wordt het daar ook veel minder aanvaard dat ze bijvoorbeeld ouderschapsverlof opnemen. Het ontwerpen van goede maatregelen is niet zo eenvoudig, want je moet steeds opletten dat je mensen niet ongewild in een klassiek rolpatroon duwt.

Houden die klassieke rolpatronen bij jonge ouders nog steeds stand?

In mijn omgeving zie ik heel duidelijk hoe die overeind blijven. Onderzoek leert ons dat vrouwen wanneer er kinderen komen het overgrote deel van de gezinstaken opnemen, en dat gaat dan weer ten koste van de uitbouw van een eigen loopbaan, enzovoort. Het blijft echt wel een strijd om niet in die klassieke patronen te vervallen. Ik denk niet dat je dat 'biologisch' moet gaan verklaren. Dergelijke verklaringen zijn populair: vrouwen zouden van nature meer zorgend en minder ambitieus zijn. Ik betwijfel of dat 'van nature' zo is. Ik ga niet ontkennen dat je als moeder een dichtere lichamelijke band hebt met het kind. Zo heb

je een intensere lichamelijke beleving tijdens de zwangerschap maar ook tijdens de borstvoeding. Als je dan nog eens drie maanden of langer alleen thuis zit met je kind, dan zijn de rolpatronen al stevig verankerd en zijn ze soms nog heel moeilijk te veranderen. En dan is er de externe druk – bewust of onbewust – van

'In mijn omgeving zie ik heel duidelijk hoe de klassieke rolpatronen overeind blijven.'

familie, vrienden, de samenleving. Vrouwen worden op allerlei manieren aangesproken en bevestigd in hun rol van primaire zorgdrager of zorgverantwoordelijke.

Een voorbeeld?

Denk maar aan reclame. Alle reclames van babyartikelen worden aan mevrouw geadresseerd, niet aan meneer. Hoewel er duidelijk ook evoluties zijn op bepaalde vlakken, houden traditionele rolpatronen vaak hardnekkig stand. Ook als men zich hier persoonlijk van bewust is, zijn er allerlei mechanismen die ervoor zorgen dat men toch vaak volgens klassieke patronen handelt. Ik zie in mijn omgeving heel bewuste feministische vrouwen, die uiteindelijk in hun eigen loopbaan een stapje achteruit zetten, bijvoorbeeld om hun partner

te volgen naar het buitenland. Dat komt vaak omdat die mannelijke partner meer verdient, waardoor een dergelijke beslissing ook het meest rationeel is. Ik vind die biologische verklaringen daarom nogal wat simplistisch.

Zelfs voor pasgeboren baby'tjes is de kledij al sterk opgedeeld volgens geslacht, terwijl je op die leeftijd nauwelijks een verschil merkt tussen meisjes en jongens. Dat fenomeen neemt niet af maar eerder toe, lijkt mij. Blijkbaar voelt men al heel vroeg de behoefte om aan te geven dat het een jongen of een meisje is. Een bijkomend fenomeen is om voor kinderen miniversies van volwassenenkledij te ontwerpen. Zo krijg je bijvoorbeeld minidasjes voor jongetjes...

Humanistiek

Je loopbaan startte aan de UGent waar je naast onderzoek ook de opleiding Morele Begeleiding behartigde. Daarna vond je aansluiting bij de VUB. Hoe zie je de toekomst van die opleiding?

De zelfstandige opleiding Morele Begeleiding is al een hele tijd afgeschaft. Met de bachelor-masterhervormingen werden deze vakken aan

de VUB wel behouden – aan de UGent niet. Men kan die vakken dus wel binnen de algemene opleiding Wijsbegeerte en Moraalwetenschappen aan de VUB volgen, maar ze zijn niet gegroepeerd en dus is het opleidingsaanbod niet goed zichtbaar. Op dit moment werken we er hard aan om in het kader van de toekomstige tweejarige masteropleiding opnieuw een opleidingsmodule voor moreel consulenten te verankeren, met meer ruimte voor stage. Die module zou worden aangeboden aan de VUB, maar de studenten Moraalwetenschappen van de UGent zouden die ook kunnen volgen.

Waar werk je momenteel aan binnen de Leerstoel Humanistiek?

Humanistiek is relatief nieuw in Vlaanderen. In Nederland is de term beter ingeburgerd en is er zelfs een Universiteit voor Humanistiek. De collega's van de Universiteit voor Humanistiek in Utrecht verbazen zich er dan ook steeds over dat er hier maar één iemand is die de Leerstoel Humanistiek bekleedt, terwijl zij daar een hele universiteit hebben. Humanistiek sluit wat mij betreft heel sterk aan bij het oorspronkelijke idee van de moraalwetenschap – zoals het door Leo Apostel en Jaap Kruithof werd uitgedacht – maar voegt er meer expliciet een agogische dimensie aan toe en richt de aandacht ook meer op zingeving en levensbeschouwelijke problemen, en dus niet alleen op morele kwesties. In die zin impliceert humanistiek niet alleen een interdisciplinaire wetenschappelijke en ethisch-wijsgerige studie, maar ook agogiek: niet alleen begrijpen en oordelen, maar ook handelen, via vorming, begeleiding en gemeenschapsofbouw.

Ik zelf heb trouwens niet alleen een achtergrond in de moraalwetenschappen, maar ook een sociaalagogische. Soms spreekt men van 'praktisch humanisme', maar in academische kringen

wordt de toevoeging 'praktisch' vaak gebruikt om iets te diskwalificeren. Humanistiek als academische discipline berust op een theoretische wetenschappelijke en filosofische onderbouw, en sluit ook aan bij internationale kritische wetenschappelijke tendensen waar men bijvoorbeeld de verdoorgedreven specialisatie en fragmentatie in de menswetenschappen aan de kaak stelt. In Nederland heeft de humanistiek haar eigen geschiedenis, wat maakt dat er verschillen zijn met Vlaanderen, maar er zijn

'Het vrijzinnig humanisme heeft ook nog een wat burgerlijk en intellectueel imago.'

ook heel wat raakvlakken. De thema's waar de humanistiek in Nederland de aandacht op richt – enerzijds zingeving en levensbeschouwingen anderzijds wat men de humanisering van de samenleving noemt – zijn hier onderzoeksmatig weinig uitgebouwd. Onze samenleving diversifieert in sterke mate door processen als internationale migratie en individualisering, en dat stelt heel wat uitdagingen. Hoe kunnen we de gelijkwaardigheid van ieder individu in onze samenleving garanderen? Hoe zorgen we ervoor dat die diversiteit niet leidt tot uitsluiting en ongelijkheid? Die diversiteit uit zich op diverse vlakken, zoals culturele identiteit, gender en levensbeschouwing, drie dimensies waar ik in mijn onderzoek de aandacht op richt.

Binnen de leerstoel, die trouwens ondersteund wordt door de Unie Vrijzinnige Verenigingen, organiseren we naast onderwijs en onderzoek ook nascholingen voor leerkrachten niet-confessionele zedenleer en moreel consulenten. Op hun vraag organiseerden we bijvoorbeeld een studiedag over spiritualiteit en daar is dan het boek *De kunst buiten het zelf te treden. Naar*

een spiritueel atheïsme (VUBPRESS, 2008) uit gegroeid. Het boek brengt een aantal verschillende filosofische visies op atheïsme, religie en spiritualiteit samen. Tijdens lezingen daarover stel ik vast dat het thema heel sterk leeft bij vrijzinnigen, en voor heel wat discussie zorgt. Voor velen biedt spiritualiteit een tegenwicht voor een strikt rationalistische invulling van vrijzinnigheid, maar je moet de redelijkheid ook niet helemaal overboord gooien, vind ik. Als je in Fnac naar een boek zoekt over spiritualiteit, dan vind je dat terug in een afdeling met allerlei esoterische werken. Dat heeft voor mij heel weinig met vrijzinnigheid te maken.

Onbekend maakt onbemind

Verwondert het je dat religie en spiritualiteit mensen interesseren?

Mensen zijn op het vlak van zingeving duidelijk op zoek. Dat merk je onder meer aan de hoeveelheid – niet aan te bevelen – boeken die over dergelijke onderwerpen worden gepubliceerd, met titels als 'De weg naar het geluk volgens die en die'. De laatste tijd zijn er ook heel wat tv-programma's die aandacht aan godsdiensten besteden, zoals nu ook het programma *In Godsnaam* met Annemie Struyf. De ontkerkelijking is al een tijd aan de gang, maar mensen noemen zichzelf nog altijd gelovig: 'godsdienst is uit, maar God is in'. In de media circuleren allerlei hallucinante cijfers die aangeven dat de overgrote meerderheid van de bevolking gelooft in God of dat er iets is na de dood, maar dat moet je denk ik wel met een korreltje zout nemen. Het is duidelijk wel zo dat geloof belangrijk blijft, volgens sommigen maken we nu een postseculier tijdperk mee.



Gily Coene: 'Levensbeschouwelijke alternatieven voor de godsdiensten, zoals het vrijzinnig humanisme, krijgen in de media weinig aandacht. De naambekendheid van de vrijzinnigheid en ook de morele dienstverlening is nog niet ver doorgedrongen.' © Gerbrich Reynaert

Neem bijvoorbeeld de problematiek van de daklozen en mensen zonder papieren. Kerken stellen zich open om die mensen op te vangen. Tijdens de laatste vrieskou bood zelfs de koning zijn appartementen aan. Ik weet dat dit allemaal vaak neigt naar caritas en dat je

*'Zolanger
katholiek
onderwijs wordt
ingerichten
gesubsidieerd
heeft de
cursus niet-
confessionele
zedeneer meer
dan recht van
bestaan.'*

daarmee geen structurele oplossingen aanreikt, maar die mensen zaten toen wel dood te vriezen op straat. Vorig jaar heeft de VUB gebouwen ter beschikking gesteld voor de *sans papiers*, als blijk van solidariteit met hun acties.

Met dergelijke concrete acties breng je je ideeën naar buiten op een manier die een veel breder publiek

bereikt dan het zoveelste gepubliceerde standpunt of de zoveelste lezersbrief. Ik denk ook dat de aanwezigheid van moreel consulenten 'in' gevangenissen, ziekenhuizen, rust- en verzorgingstehuizen, asielcentra en dergelijke meer hierin heel belangrijk is. Dit geeft concrete uiting aan vrijzinnig-humanistische waarden.

Werken we dan niet gewoon mee aan de verzuiling waar zoveel vrijzinnigen allergisch voor zijn?

Nu, de verzuiling is nog steeds een feit, niet dankzij maar ondanks de vrijzinnige strijd. Vanuit filosofisch oogpunt ben ik geen voorstander van de verzuilde samenleving, maar een politiek draagvlak om de verzuiling in het onderwijs of de welzijnssector weg te werken is er echter bijlange niet. Dan begrijp ik niet zo goed waarom sommige vrijzinnigen vin-

Levensbeschouwelijke alternatieven voor de godsdiensten, zoals het vrijzinnig humanisme, krijgen in de media weinig aandacht. De naambekendheid van de vrijzinnigheid en ook de morele dienstverlening is nog niet ver doorgedrongen. De cursus niet-confessionele zedeneer heeft een bredere bekendheid, maar wordt vaak niet onmiddellijk geassocieerd met vrijzinnig humanisme. Zelfs als die associatie wordt gelegd, betekent dat nog niet dat die mensen toenadering willen zoeken tot de georganiseerde humanistische vrijzinnigheid. Voor sommigen is dat laatste zelfs een *contradictio in terminis*—vrijzinnigheid laat zich niet organiseren. En verder heeft het vrijzinnig humanisme ook nog een wat burgerlijken intellectueel imago.

'De gouden vraag': kunnen we daaraan verhelpen?

Het participanten- en levensvragenonderzoek van de VUB uitgevoerd onder leiding van Dominique Verté, waarvan trouwens ook een analyse in het boek *De kunst buiten het zelf te treden* is verschenen, toont aan dat er toch een hele groep mensen zijn die de waarden delen waar humanisten voor staan. Misschien moet er veel meer ingezet worden op lokale bekendmaking van de vrijzinnigheid en het praktisch humanisme. Vrijzinnigen laten vaak van zich horen via standpunten. Dat is uiteraard belangrijk, maar daar bereik je maar een bepaald publiek mee.

den dat je beter het vak niet-confessionele zedenleer zou afschaffen. Men verwijst dan vaak naar het Franse model van scheiding tussen kerken en staat, maar in de praktijk geniet de katholieke kerk daar toch ook heel wat overheidssteun, hoor. Ik vind het huidige systeem dat zowel erediensten als de niet-confessionele gemeenschap erkent en betoelaagt uiteindelijk niet zo slecht.

'Ik ben voorstander van een interculturele en -levensbeschouwelijke dialoog.'

Het heeft zeker een kostprijs, maar anderzijds zit er wel een rechtvaardigheid in – die van de gelijkberechtiging. Zolang er katholiek onderwijs wordt ingericht en gesubsidieerd heeft de cursus niet-confessionele zedenleer in het officieel onderwijs meer dan recht van bestaan, vind ik. Zolang er katholieke universiteiten zijn die door de overheid worden gesubsidieerd, is het niet meer dan fair dat er ook een vrijzinnige universiteit is.

Dialoog vs. onbegrip

Denk je dat levensbeschouwingen en de verschillen ertussen radicaliseren?

Er is duidelijk een probleem met de beeldvorming omtrent de islam. Als vrijzinnige sta ik uiteraard kritisch ten opzichte van godsdienst, maar ik ben wel voorstander van een interculturele en -levensbeschouwelijke dialoog. Uiteindelijk moeten we met elkaar leren samenleven. Dat betekent niet dat men niet kritisch mag zijn of dat je je mening niet mag uiten, maar je moet dit steeds doen met respect voor de personen in kwestie. Als je er per definitie van uitgaat dat gelovigen dom of achterlijk

zijn en jij de enige bent die het bij het rechte eind heeft, dan heb je natuurlijk geen dialoog. Zo creëer je samenlevingsproblemen in plaats van ze op te lossen.

Ik acht heel veel belang aan initiatieven die de dialoog tussen culturen en gemeenschappen bevorderen, maar we hebben daar nog een hele weg af te leggen. Je moet er ook voor zorgen dat de afvaardiging min of meer representatief is voor de achterban. Zo zie ik voor de godsdiensten vaak mannelijke vertegenwoordigers, alsof er geen gelovige vrouwen zijn die iets te zeggen hebben. Zeker wat de islam betreft stel ik soms vast dat er heel snel geoordeeld en veroordeeld wordt, met weinig kennis van zaken of zin voor nuance.

Wat betekent dit in de praktijk, bijvoorbeeld met betrekking tot het hoofddoekendebat?

Het hoofddoekendebat is een complexe zaak. *(diepe zucht)* Er heerst aan beide kanten heel wat onbegrip. Voor moslimvrouwen – zoals de activisten van Baas Over Eigen Hoofd (BOEH) – is het onbegrijpelijk dat men zo'n aanstoot neemt aan die hoofddoek en zij ervaren een verbod als een schending van hun elementaire vrijheden. Aan de andere zijde ziet men de hoofddoek als een symbool van onderdrukking van de vrouw en begrijpt men niet waarom het zo moeilijk is om die hoofddoek in bepaalde contexten niet aan te doen. Situaties waar meisjes zwaar onder druk worden gezet of worden bedreigd, zijn uiteraard onaanvaardbaar. Er is echter intussen al heel wat onderzoek verricht en daaruit blijkt dat meisjes en vrouwen heel uiteenlopende redenen kunnen hebben om een hoofddoek te dragen. In veel gevallen wordt die uit gewoonte of uit traditie gedragen, zelfs niet eens om religieuze redenen, laat staan dat men ertoe verplicht zou zijn.

Worden er met een hoofddoekverbod op school dan meer problemen gecreëerd dan opgelost?

Veel meisjes beschouwen de hoofddoek als een deel van hun identiteit en als een school dat verbiedt, ervaren ze dat ook als een afwijzing van hun identiteit, hun persoonlijkheid. Het is heel erg belangrijk dat leerlingen de school kunnen ervaren als iets dat ook van hen is, en niet als een instelling die hun een vreemde cultuur en gewoonten oplegt of vijandig staat ten opzichte van hun thuiscultuur. Zo werk je achterstand en zelfselectie in de hand, het gevoel 'de school is niets voor mij'. Dat is zeer problematisch.

'Het hoofddoekendebat is een complexe zaak. Er heerst aan beide kanten heel wat onbegrip.'

Aan de VUB hebben we nogal wat studenten die een hoofddoek dragen. Zij kennen ook heel goed het ideologisch profiel van de universiteit en kunnen daar blijkbaar vlot mee omgaan. Het dragen van een hoofddoek zien ze als een persoonlijke aangelegenheid, niet als een 'statement' waarmee ze hun geloof willen uiten of opleggen.

Het debat gaat eigenlijk om een conflict tussen liberale en zelfs vrijzinnige waarden en principes; de ene verdedigen het secularisme en de neutraliteit, de andere eisen het dragen van een hoofddoek op als een recht op zelfbeschikking: ik draag toch wat ik wil? *(Dit thema wordt ook aangesneden in het binnenkort te verschijnen Féminisme et multiculturalisme. Les paradoxes du débat, onder redactie van Gily Coene en Chia Longman, red.)* #

Frederik Dezutter



Wim Distelmans is professor palliatieve geneeskunde aan de Vrije Universiteit Brussel en diensthoofd van de afdeling Supportieve & Palliatieve Zorg van het UZ Brussel.

In tegenstelling tot de euthanasiewet in Nederland, laat de Belgische wet geen euthanasie toe op *wilsbekwame minderjarigen*. In Nederland kan een minderjarige vanaf twaalf jaar om euthanasie verzoeken mits akkoord van de ouders en vanaf zestien jaar mits de ouders zijn ingelicht. De ondergrens ligt op twaalf jaar omdat vanaf deze leeftijd het abstract denkvermogen meestal ontwikkeld is. Vanaf dan kan een minderjarige het onderscheid maken tussen op reis gaan (en terug thuiskomen) en doodgaan (niet meer terugkomen) en kan hij als voldoende wilsbekwaam beschouwd worden. Minderjarige kinderen die hun wil kunnen uitdrukken hebben mijns inziens recht op euthanasie. Op lijden staat immers geen leeftijd. Waarom zou een zeventienjarige met leukemie die – na jaren van intensieve behandelingen (chemotherapie, beenmergtransplantaties, sterciele kamers,...) – terminaal ziek is moeten wachten tot hij meerderjarig (achttien jaar) is geworden? Dit is discriminatie waarop ook de Orde van Geneesheren heeft gewezen. Daarom mag men de leeftijdsgrens voor een euthanasieverzoek ook niet verlagen tot twaalf jaar. Hierdoor verplaatst men enkel het probleem: wat met een minderjarige van elf jaar die om euthanasie verzoekt en voldoende wilsbekwaam is? De ervaring leert immers dat zwaar zieke kinderen, die al heel wat hebben meegemaakt, vaak een mentale leeftijd hebben die ver boven deze

Euthanasie voor min

De euthanasiewetgeving blijft een heet hangijzer in België. Een van de heikle punten is het feit dat steeds geen recht op euthanasie hebben. Twee autoriteiten op het vlak van de Belgische euthanasie

van hun biologische leeftijdsgenoten reikt. Wanneer de arts twijfelt aan het zelfstandig denkvermogen kan hij trouwens altijd advies inwinnen bij een ontwikkelingspsycholoog. Volgens de hogergevoerde redenering dient de euthanasiewet dus aangepast te worden.

De problematiek van *wilsonbekwame minderjarigen* is totaal anders. Per definitie – euthanasie is zeer strikt gedefinieerd als ‘de opzettelijke levensbeëindiging door een arts op uitdrukkelijk verzoek van de patiënt zélf’ – kunnen deze kinderen (bijvoorbeeld pasgeborenen met ernstige genetische afwijkingen) nooit om euthanasie vragen. De euthanasiewet kan dus niet uitgebreid worden tot deze patiëntjes. In Nederland was men zich hier ook van bewust. De kinderartsen van het Universitair Ziekenhuis te Groningen waren het echter beu om levensbeëindiging uit te voeren op pasgeborenen zonder wettelijke bescherming. Daarom namen de neonatologen van UZ Groningen het initiatief een protocol uit te schrijven samen met de procureur-generaal en het Ministerie van Justitie.

Volgens het zogeheten ‘Gronings protocol’ wordt levensbeëindigend handelen bij wilsonbekwame kinderen (niet enkel pasgeborenen) volgens een bepaalde procedure aangegeven aan de gemeentelijke lijkschouwer (in België ‘wetsdokter’) en zo aan de officier van justitie (in België ‘procureur des Konings’). Het neergelegd rapport met alle handelingen en besluiten wordt binnen de vier tot zes weken geëvalueerd op zorgvuldigheid. Bij positieve beoordeling wordt er niet naar het ziekenhuis gegaan, noch worden de ouders geïnterpelleerd.

Sinds ongeveer vijf jaar werden deze richtlijnen in gans Nederland overgenomen. Sinds drie jaar is er ook een toetsingscommissie

geïnstalleerd die aan de officier van justitie advies verstrekt. Deze commissie is samengesteld uit een gezondheidsjurist, een ethicus en een kinderarts.

Meldingen bij justitie via het Gronings protocol betroffen bijna exclusief *spina bifida* kinderen (met open rug), hoewel het protocol veel breder is en ook over andere aandoeningen gaat. Bovendien vinden de artsen van het UZ Groningen dat het protocol zich niet tot *neonati* (het eerste levensjaar) moet beperken.

Waarom is er dan geen melding van levensbeëindiging op *neonati* met bijvoorbeeld ernstige hersenschade (door een massieve hersenbloeding ten gevolge van een geboortetrauma)? Bij de Nederlandse neonatologen blijkt de praktijk van niet-behandelbeslissingen sterk aanwezig. In het voorbeeld van de hersenschade zal men de eerste dagen de kunstmatige ventilatie stoppen waardoor de *neonatus* rustig kan overlijden. Wanneer de pasgeborene niet sterft, spontaan ademt en men toch nog wil verzaken aan therapeutische verbeterheid stopt men meestal de sondevoeding (deze baby's kunnen niet aan de fles drinken). Tegelijk geeft men medicatie om de periode van verdorsting/verhongering mild te maken (palliatieve sedatie). Toch wel een ingewikkelde en tegelijk hypocriete manier om aan levensbeëindiging te doen.

In België poogt het *support team* van het UZ Brussel, samen met de neonatologen, een gelijkaardig protocol door justitie te laten goedkeuren.

Wim Distelmans

(Spelregels: de auteurs ‘pro’ en ‘contra’ nemen vooraf geen kennis van elkaars standpunt.)

minderjarigen?

...eit dat minderjarigen die ondraaglijk en uitzichtloos lijden nog
...asiewetgeving kruisen hieronder de degen over deze kwestie.

De geboorte van een kind is in de meeste gevallen een blijde gebeurtenis. Soms echter komen er kinderen ter wereld die zo ernstig ziek zijn, dat ze zullen overlijden als niet snel levensverlengende medische behandelingen worden toegepast. De therapeutische mogelijkheden die binnen de neonatologie worden aangewend maken duidelijk dat het menselijk handelen getekend is door een fundamentele ambiguïteit. Enerzijds kan men kinderen in leven houden die in vroegere tijden vrijwel zeker zouden zijn gestorven. Anderzijds wordt men geconfronteerd met de vraag of initieel levensverlengende medische interventies wel verantwoord zijn indien later blijkt dat de kwaliteit van leven van het kind zeer slecht is. Daarnaast heeft het Gronings Protocol wereldwijd de discussie geopend omtrent de vraag of in uitzonderlijke gevallen niet levensbeëindigend mag worden opgetreden. In deze bijdrage wil ik op deze laatste vraag dieper ingaan. Om tot een antwoord op deze vraag te komen maak ik een vijftal – christelijk geïnspireerde – overwegingen.

Vooreerst opteer ik voor een fundamenteel respect voor elk *menselijk leven*, hoe gekwetst het ook moge zijn, en de eraan verbonden *menselijke waardigheid*. Het menselijk leven is een universeel erkende waarde en dient als dusdanig te worden gerespecteerd. Het menselijk leven heeft een onvervreembare waardigheid, die de mens als zodanig toekomt. Mensen die door ziekte of handicap kwetsbaar zijn hebben niet meer of minder waardigheid dan hun gezonde medemensen.

Ten tweede komt het volgens mij noch de ouders, noch de arts toe om in een schijnbaar objectieve zin te oordelen over de *kwaliteit van leven* van de pasgeborene medemens. Het is echter wel hun opdracht om behandelbeslissingen te nemen die het welzijn van het kind zoveel mogelijk ten goe-

de komen. De vaststelling dat de palliatieve zorg voor pasgeborenen nog niet overal en in dezelfde mate wordt toegepast, wijst op een belangrijke maatschappelijke verantwoordelijkheid die nog grotendeels moet worden waargemaakt.

Ten derde uit ik mijn bekommernis om een *menswaardig stervensproces* voor *neonati* mogelijk te maken. Therapeutische verbeterheid moet worden vermeden. Als wordt afgezien van levensverlengende behandelingen, is een op palliatie gericht beleid de primaire keuze.

Ten vierde wijs ik op het ontbreken van een *autonomie wilsuïting* van het pasgeborene kind. Andere personen (ouders, hulpverleners) moeten de situatie waarin het kind zich bevindt of zich in de toekomst zal bevinden, interpreteren. Deze interpretatie is delicaat, gezien de vele onzekerheden over de prognose op de korte en de lange termijn. Patiënten blijken hun levenskwaliteit gunstiger te evalueren dan artsen en ouders dat deden bij hun geboorte, wat de interpretatie van artsen en ouders relativeert. Levensbeëindigend handelen heeft bovendien een onomkeerbaar karakter, wat tot uiterste behoedzaamheid moet aansporen. Hieruit volgt dat vertrekkende van het autonomieprincipe, noch de ouders, noch de artsen een ethische rechtvaardiging hebben om tot actieve levensbeëindiging van ernstig zieke pasgeborenen te besluiten.

Ten vijfde wijs ik op het *rechtvaardigheidsaspect* van de hier besproken problematiek. Behandelingen om ernstig zieke pasgeborenen in leven te houden moeten worden geplaatst binnen het grotere geheel, namelijk de inspanningen die de maatschappij levert om het leven van ernstig zieke en gehandicapte kinderen en volwassenen draaglijk te maken. Hiermee verwijzen we naar onze maatschappelijke verantwoordelijkheid tot zorg voor de meest kwetsbaren doorheen hun



Chris Gastmans is buitengewoon hoogleraar medische ethiek aan de Katholieke Universiteit Leuven (Centrum voor Biomedische Ethiek en Recht, faculteit Geneeskunde).

gehele levensloop.

De waardigheid van de menselijke persoon neem ik als het ultieme criterium om het ethisch gehalte van het menselijk gedrag te evalueren. Menselijke handelingen zijn ethisch goed indien zij gericht zijn op het bevorderen van de waardigheid van de menselijke persoon. De waardigheid van de menselijke persoon is voor mij het fundament van alle andere waarden. Zo kan de waarde van het respect voor de autonomie van de ouders in een christelijk perspectief nooit het enige perspectief zijn, ondanks de positieve verworvenheden die dankzij deze waarde de voorbije decennia binnen de gezondheidszorg zijn gerealiseerd. De menselijke autonomie kan daarom niet uitmonden in een absolute beschikking over het leven van een wilsonbekwame medemens, onder anderen een ernstig zieke pasgeborene. Bovenstaande overwegingen doen mij daarom concluderen dat we de ander de dood niet mogen opleggen, zeker niet als die daar zelf niet heeft kunnen om vragen. Deze principiële conclusie sluit niet uit dat er uitzonderingsgevallen kunnen bestaan. Deze kunnen echter niet de basis of het uitgangspunt vormen voor het opstellen van algemene ethische beginselen. Bovendien geldt voor alle ethische beginselen dat zij nooit de gedetailleerdheid kunnen hebben die nodig is om alle mogelijke conflictsituaties binnen de geboden kaders te kunnen oplossen. #

Chris Gastmans

Over architectuur gesproken...



De overblijfselen van de nederzetting Su Nuraxi in Barumini, Sardinië. Vanaf 1500 voor onze tijdrekening werden hier binnen ruimere verdedigingsmuren kleine koepelvormige verblijven gebouwd. © Candido33

Er is geen discipline die ons dagelijkse leven zo ingrijpend beïnvloedt als de architectuur en de ruimtelijke ordening. We zijn ons daarechter niet (meer) van bewust. Daardoor dreigen wij – veronderstelde vrije burgers – bewust of onbewust gemanipuleerd te worden. In het werk *Doe-het-zelfdemocratie*¹ wordt, vanuit uiteenlopende invalshoeken, op het probleem van de kennism manipulatie ingegaan.

Deze reeks gesprekken over architectuur handelt over de mens die zijn leefwereld inricht. Chronologisch beginnen, met archetypische voorbeelden laat toe om zulke complexe onderwerpen stapsgewijs uit de doeken te doen. Dat heeft een emanciperend effect, het voordeel van bevattelijkheid. Deze reeks start met een Nuraghe, een typische menselijke nederzetting uit de bronstijd die men enkel op het eiland Sardinië aantreft. Vervolgens zal ik een gebouw uit de oudst gekende Romeinse

tijd behandelen. In de derde aflevering verklaar ik de overeenkomsten en verschillen tussen een aantal klassieke Europese steden en onze eigentijdse steden². Ten slotte zal ik mijn eigen stad, Gent, in deze reeks opnemen. Daarbij zal ik een aantal eigentijdse ontwikkelingen – de ‘stoorzenders’ – niet uit de weg gaan.

Mettertijd zal er ook gelegenheid zijn voor vraagstelling en dialoog, indien daar belangstelling zou voor groeien (eric.balliu@telenet.be)...

De les van Barumini

In 1966 bezocht ik met Romano Albano Antico³ voor het eerst de adembenemende nederzetting Su Nuraxi te Barumini (Sardinië, Italië). De archeologische site bevindt zich in centraal Sardinië, dateert van de vijftiende eeuw vóór onze tijdrekening, en staat sinds 7 december 1997 op de lijst van het Unesco-werelderfgoed.

In het subtropisch klimaat koos men een strategische plek op een heuvel, maakte men gebruik van lokaal gevonden granietblokken, waarmee in de vier windrichtingen koepelvormig afgedekte torens van circa twintig meter hoog opgericht werden. Vanaf 1500 voor onze tijdrekening werden binnen ruimere verdedigingsmuren kleine koepelvormige verblijven gebouwd. Op die manier ontstond een soort dorp, met tussenruimten, plekken met sociale, religieuze en militaire betekenissen. Vanaf de Fenicische, Punische, Romeinse tijden tot in de middeleeuwen werd de site meerdere malen verlaten en wederbevolkt. De overblijfselen van het dorp werden herontdekt en opnieuw opgegraven in 1950.

Su Nuraxi is een schoolvoorbeeld van de manier waarop prehistorische gemeenschappen in de bronstijd hun ruimtelijk leefkader organiseerden. Zij deden dat overeenkomstig hun sociale (overlevings-)structuren, levensbeschouwelijke overtuigingen en politieke organisatievormen. Bovendien wisten zij op een creatieve en innovatieve manier gebruik te maken van het landschap, hun vestigingsplek, de grondstoffen, materialen en technieken die hen op dat prehistorisch eiland ter beschikking stonden.

De klimatologische context van land-(stads)



Su Nuraxi in Barumini, Sardinië. Deze nederzetting is een schoolvoorbeeld van de manier waarop prehistorische gemeenschappen in de bronstijd hun ruimtelijk leefkader organiseerden.

schappelijke voorwaarden [1], de socio-economische keuze van hun vestigingsplekken [2] en het samenspel van levensbeschouwelijke, technologische en politieke motieven [3] leverden het conditionerend stramien voor de ruimtelijk-strategische ordening van elke menselijke gemeenschap. Barumini is bijzonder interessant omdat dit daar zo overduidelijk het geval is.

Ondertussen is meer dan 75 procent van de Europese bevolking in stedelijke omgevingen gaan wonen. Men verwacht dat dit in 2020 wereldwijd ruim 85 procent zal zijn. Welke zijn de oorzaken van die stedelijke aantrekkingskracht? Het antwoord op die vraag levert de voorwaarden om van *stedelijkheid* te kunnen spreken. Het bevat aspecten die betrekking hebben op de invloeden op lange termijn (de structurele invloeden, [1]), middellange (de conjuncturele invloeden, [2]) en korte termijn (de evenementen, [3]), invloeden die niet genegeerd kunnen worden als we het over architectuur willen hebben.⁴ #

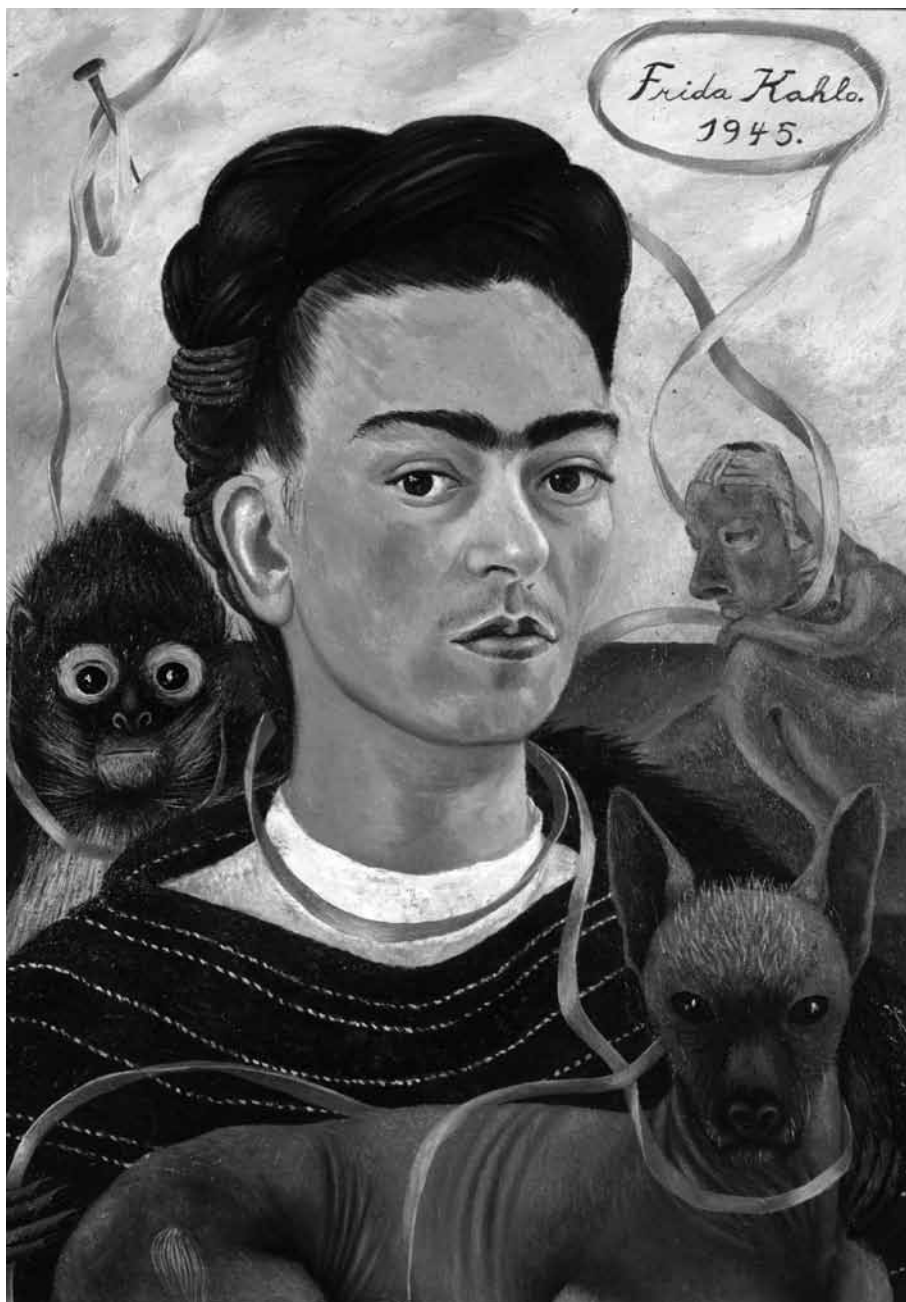
Eric Balliu

Noten

1. Ghislain Verstraete en Rik Pinxten (red.), *Doe-het-zelfdemocratie*, Uitgeverij EPO, 2009, 256 pagina's.
2. En welke West-Europese steden waren in oorsprong geen Romeinse steden?
3. Romano Albano Antico, ingenieur-architect en urbanist, Cagliari (Italië); geboren in Kukës, Albanië (3 juli 1930) en overleden te Gent op 9 augustus 1992.
4. Fernand Braudel, Frans historicus, geboren op 27 augustus 1902, overleden op 27 november 1985. De '*long, moyen et court terme*' die deze Franse historicus ontwikkelde, leveren de noodzakelijke grondslagen die ons toelaten de determinanten van onze materiële cultuur te begrijpen: de structuren, de conjuncturen en de evenementen als verklaring voor het wezen van onze culturen.

‘Frida Kahlo y su mundo’

gaf het startsein voor het Mexico Festival 2010



Frida Kahlo, Autorretrato con changuito (Zelfportret met aapje), 1945
© Collection Museo Dolores Olmedo, Xochimilco, México

In 2010 viert Mexico een dubbele verjaardag: de tweehonderdste verjaardag van zijn onafhankelijkheid – of beter van het begin van de onafhankelijkheidsstrijd tegen de Spaanse overheerser, want de oorlog begon wel in 1810 maar duurde tot 1821 – en de honderdste verjaardag van zijn revolutie, toen Francisco Madero het regime van Porfirio Diaz omverwierp en poogde van Mexico een liberale democratie te maken. Reden te over dus om de tequila rijkelijk te laten vloeien en Mexicaanse feestjes te bouwen in binnen- en buitenland.

Bij de realisatie van dit feestgebeuren kreeg het Paleis voor Schone Kunsten (PSK) te Brussel een belangrijke rol toebedeeld door middel van vijftien-toonstellingen die samen een mooie staalkaart geven van de Mexicaanse cultuur.

Hoewel De Geus zich op cultureel vlak voornamelijk richt op het gebeuren in Oost-Vlaanderen willen we voor dit bijzonder evenement graag een uitzondering maken. Want voor mij is *dé top of the bill* van het festival de schitterende, intieme tentoonstelling rond een aantal kunstwerken van Mexico's artistieke heldin, Frida Kahlo. Maar daarover verder meer.

Gedoodverfde blikvanger van het festival is *Imágenes del mexicano*, een tentoonstelling die in 150 portretten een beeld schetst van 'dé Mexciaan', gezien door de ogen van Mexicaanse en buitenlandse kunstenaars zoals Hermenegildo Bustos en Diego Rivera, films van Eisenstein en foto's van Tina Modotti... Daarnaast is er *The Mole's Horizon*, een hedendaagse kunsttentoonstelling die amnesie inzet als tegengewicht voor de ideologische lofzang van het officiële Mexico. Architectuur en fotografie zijn vertegenwoordigd door de tentoonstellingen *Mexican Modernisms* waar imposante fotovergrotingen, gedetailleerde plannen en

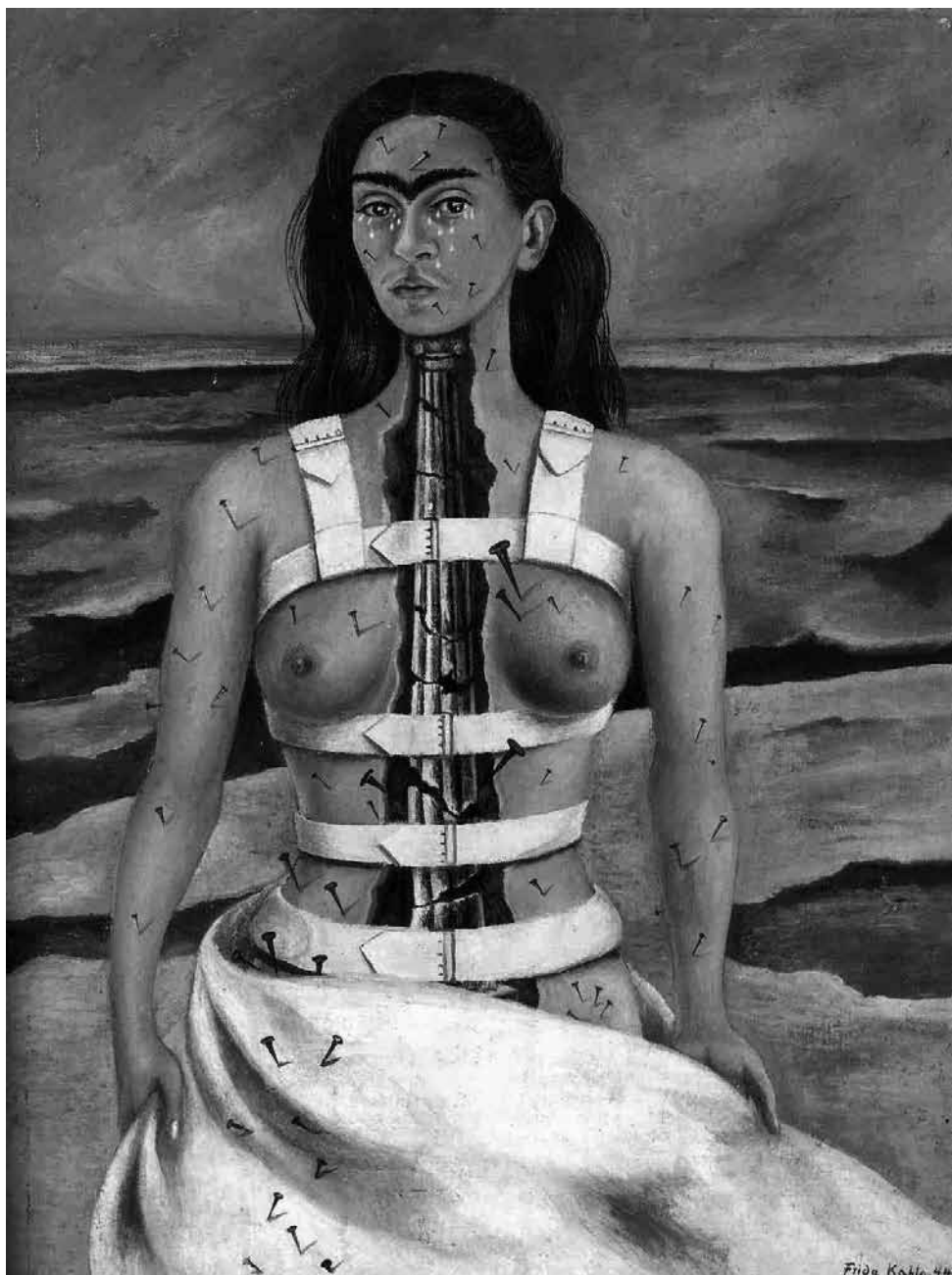
documentaires een overzicht geven van de naoorlogse architectuur in Mexico, en *Mundos Mexicanos*: 25 hedendaagse fotografen brengen het Mexicaanse leven in beeld rond de thema's ruimte, kennis, dood en droom. En dan is er nog... *Frida Kahlo y su mundo*.

Frida Kahlo

Frida Kahlo (1907-1954) verwierf wereldfaam met haar symbolisch en surrealistisch ogende schilderijen. Gedurende haar korte leven werd ze fysiek en mentaal zwaar op de proef gesteld: polio op haar zesde, een busongeluk op haar zeventiende – waarbij haar ruggengraat, bekken en heupen gebroken waren – verschillende miskramen, de vele operaties, haar turbulente leven met de kunstenaar Diego Rivera, enzovoort.

Na het ongeval met de bus moest ze noodgedwongen maandenlang het bed houden en daar ontdekte ze de schilderkunst. Ingebonden in een strak korset kon ze zich bijna niet bewegen en daarom installeerde haar moeder een spiegel boven het bed zodat ze zichzelf kon zien. Uit verveling begon ze te tekenen en te schilderen, voornamelijk wat ze zag: zichzelf dus. Het is dan ook niet verwonderlijk dat een belangrijk deel van haar werk zelfportretten waren: ze maakte 143 schilderijen, waaronder 55 zelfportretten.

Zelf was ze een heel opmerkelijke verschijning met gitzwarte ondoorgroendelijke ogen en doorgegroeiende wenkbrauwen. Ze kleepte zich bij voorkeur in lange gewaden, zoals de indiaanse Tehuanavrouwen. In 1928 werd ze lid van de Mexicaanse Communistische Partij, gans haar leven zou ze trouw blijven aan de linkse



Frida Kahlo, *La columna rota* (De gebroken zuil), 1944 © Collection Museo Dolores Olmedo, Xochimilco, México

ideologie. Rond die tijd maakte ze kennis met Diego Rivera, een van de bekendste schilders van Mexico, voor wie ze een grenzeloze bewondering had. Ze trouwden, maar het paar had een stormachtige relatie waarbij beiden regelmatig amoureuze affaires hadden. Rivera was een notoir vrouwenversierder en Kahlo zette hem dat meermaals betaald: onder haar minnaars kon ze zowel Leon Trotsky als Josephine Baker rekenen.

In 1953 werd haar rechterbeen geamputeerd en in datzelfde jaar had ze haar eerste solotentoonstelling in Mexico stad. Hoewel ze ogenschijnlijk te ziek was om de vernissage bij te wonen stuurde ze haar rijkversierde hemelbed naar de galerie en kwam zelf per ambulance. De tentoonstelling werd een enorm succes.

Frida Kahlo stierf op 13 juli 1954 aan een longembolie in de *Casa Azul*, haar 'Blauw Huis' in Coyoacán. De laatste tekening in haar dagboek was een zwarte engel met de woorden: 'Ik hoop dat het einde vreugdevol is – en ik hoop nooit meer terug te keren.'

De expositie

Voor het eerst reist 's werelds grootste privé Kahlo-verzameling, de collectie van het Museo Dolores Olmedo uit Mexico City, naar België: negentien schilderijen, een ets en zes tekeningen, aangevuld met foto's van haar familie en vrienden dompelen de bezoeker onder in de leefwereld van Frida Kahlo. De verzameling geeft een mooi overzicht van Kahlo's artistieke oeuvre, van het vroege *Het portret van Alicia Galant* (1927) tot het wereldberoemde *Zelfportret met aapje* (1945). Belangrijke fragmenten uit haar leven en werk lopen als een rode draad

doorheen deze tentoonstelling: haar relatie met haar familie en met Diego Rivera, haar miskramen, de gevolgen van het busongeluk – meesterlijk én verschrikkelijk weergegeven in *De gebroken zuil* (1944). In de tentoonstellingsruimte zijn grote spiegels en schuine wanden verwerkt, elementen die refereren aan haar ziekbed en aan sommige van haar composities.

Hoewel haar leven getekend was door pijn en lijden vinden we in haar werk vaak vrolijke kleuren terug die in schril contrast staan met het afgebeelde onderwerp. Vooral in haar laatste levensjaren gebruikte ze schreeuwerige, bijna psychedelische kleuren. Kenmerkend daarvoor is het kleine olieverfschilderijtje *Zonder titel* dat een zwevende foetus voorstelt die met de navelstreng verbonden is aan een dode cactus.

Hoewel men haar vaak bij het surrealisme wilde inlijven, laat haar werk zich niet zo gemakkelijk doorgronden. Zij zag het evenwel anders: 'Nooit heb ik een droom geschilderd. Ik verbeeldde mijn werkelijkheid.'

Het randprogramma

Er zijn geen begeleide rondleidingen voorzien in de tentoonstelling, maar er worden wel inleidende lezingen gegeven: aan de hand van beeldmateriaal wordt er dieper ingegaan op het leven en de bekendste werken van Frida Kahlo. Deze lezingen vinden telkens plaats op donderdag, in het Nederlands om 14:00 en 18:00, en kosten €3. Op het programma staan ook enkele films over Frida Kahlo. Op 4 maart en 4 april kan je in het PSK nog *The Life and Times of Frida Kahlo* zien, een documentaire uit 2005 (toegang is inbegrepen bij het expoticket) en op 21 maart is er om 17:30 in de Cinematiek de film *Frida* (2002)

van regisseur Julie Taymor met Salma Hayek en Antonio Banderas.

Daarnaast zijn er binnen het festival ook nog tal van andere activiteiten voorhanden. Een kleine greep uit het aanbod. Zo kan je op vrijdag 19 maart 2010 kennismaken met de protagonisten van de hedendaagse Mexicaanse dans, zoals Evoé Sotelo, Montserrat Payró en met de Spaanse Laura Aris Álvarez en de Russische Elena Fokina (de internationale muzen van de compagnie Ultima Vez van Wim Vandekeybus), die een brug slaan tussen de Belgische en Mexicaanse scene.

Op zondag 21 maart is er *Fiesta in het Paleis*: een Mexicaans feestje is niet compleet zonder het obligate Mariachi-orkest en de *piñatas* (felgekleurde figuren, meestal van papier-maché, gevuld met zoetigheden, vruchten en cadeautjes), maar ook het marionettentheater *Mari-onetas de la Esquina* is van de partij, en zijn er concerten van Nahui Ollin, Viva Mexicana, Juan Pablo Villa, Tambuco of de *Missa Mexicana*,... En dan is er in april nog het dansspectakel van Claudio Valdés Kuri, komt de romanschrijver Jorge Volpi een lezing geven, zijn er de filmvoorstellingen in de Cinematiek van de Bozar, enzovoort, enzovoort. Te veel om op te noemen, maar één ding staat vast: naar het Mexico Festival moet je zeker! #

Fred Braeckman

Het BOZAR Festival ¡MEXICO! loopt nog tot 25 april 2010. De meest recente informatie van de verschillende tentoonstellingen vindt u op www.bozar.be. De tentoonstelling Frida Kahlo y su mundo kunt u nog bekijken tot zondag 18 april. Tickets kosten €8. Paleis voor Schone Kunsten – Ravensteinstraat 23, 1000 Brussel. Info & tickets: 025078200

Ode aan Ramses Shaffy

(1933-2009)



© ANP

Het moet in het jaar 1966 zijn geweest dat Ramses Shaffy verzeild raakte op een van de multimedia avondjes die de legendarische Koos Zwart onder de naam 'Provadja' organiseerde in de voormalige filmzaal op de tweede verdieping aan de achterzijde van het gebouw Felix Meritis, gelegen aan de Keizers-

gracht van Amsterdam.

Dit gebouw dat in Amsterdam bekend stond als het hoofdkwartier van de Communistische Partij van Nederland (CPN) en de redactie van De Waarheid huisvestte (de huidige Kremlinzaal), werd uit financiële noodzaak door de CPN incidenteel verhuurd aan verenigingen en organisaties die voor hun activiteiten een

zaaltje zochten. Zo was ook de culturele *undergroundclub* Provadja er terechtgekomen.

Ramses voelde zich er onmiddellijk helemaal thuis. De zaal was verduisterd, er hingen lakens vanaf de balkons naar beneden, er waren geen zitplaatsen, maar wel een soort podium waarop acts te zien waren. Het publiek kon lopen,

liggen of staan in de zaal die voornamelijk verlicht werd door de flakking van de non-stop vloeistofdia projectie afgewisseld met dansachtige performances, illusionistische acts, gedichten en muziek. Uiteraard mocht er gewoon gerookt en gedronken worden.

Voor Ramses gold dat hij getuige was van een herinterpretatie van de formule die hijzelf enige jaren daarvoor in het Miranda Paviljoen aan de Amstel in Amsterdam onder de naam *Shaffy Chantant* ten doop had gehouden. Het moet hem hebben opgewonden en geveleid te zien dat de voorhoede van de toenmalige jeugdcultuur er wel raad mee wist. Hij zag ook dat de ovale zaal met balkon een ideale uitvalsbasis kon bieden wederom een nieuw vast programma in Amsterdam te presenteren.

Hij wist zijn toenmalig management, M.M. Chanowski Productions NV, ervan te overtuigen dat de zaal gehuurd moest worden voor een waardige opvolger van het vermaarde *Shaffy Chantant*. Thijs Chanowski, bedenker en producer van onder meer *Fabeltjesland*, slaagde er in met de CPN een huurovereenkomst van een jaar te sluiten, op verzoek van Ramses de Merkelbach Groep aan te trekken om de zaal van boven tot onder te beschilderen met psychedelische motieven en financierde de aankoop van tweedehands Perzische tapijten en spoorbielsen, die verzaagd en bekleed met eveneens Perzische tafelkleden voor de noodzakelijke eenheid in vormgeving van de zaal moesten zorgen.

Intussen had Ramses een omvangrijk nieuw ensemble samengesteld. Naast het trio Louis van Dijk traden nog vier jonge kunstenaars toe waarvan Thijs van Leer de bekendste is. Behalve Liesbeth List en Ramses stonden er dus nog zeven artiesten op het piepkleine podium van

de Filmzaal van Felix Meritis die voor de gelegenheid was omgedoopt tot Theaterzaal. Het nieuwe programma ging in 1967 in première onder de naam *Shaffy Chantate* en stond gedurende één seizoen in Felix.

Op de affiches stond: 'Ramses in Felix', in een poging zo veel mogelijk publiek naar deze gloednieuwe speelplek te lokken. Publiek kwam in groten getale, in de weekends moesten de balkons worden volgepropt en van een tweede rij stoelen voorzien om zo veel mogelijk belangstellenden te bergen. Het is dus niet zo verwonderlijk dat Ramses na dit seizoen door wilde.

Toen ondanks het publiekssucces de financiële eindafrekening desastreus bleek te zijn was een breuk tussen Ramses en Thijs Chanowski onafwendbaar. Ramses kwam tot een akkoord met zijn toenmalige tourneemanager en bedrijfsleider van het Chantate programma in Felix, Steve Austen, over een nieuwe opzet. Austen zou voor eigen rekening en risico een nieuwe huurovereenkomst met de CPN sluiten, vrij zijn ook andere programma's dan dat van Ramses te programmeren en zou optreden als de belangenbehartiger van Ramses. In ruil voor zijn ondernemersrisico verleende Ramses aan Austen het exclusieve recht alle programma's die hij in Felix zou programmeren onder de naam Shaffy Theater naar buiten te brengen. Een en ander werd vastgelegd in een overeenkomst die eind 1968 werd getekend. Vanaf die datum was de naam Shaffy, ook zonder fysieke aanwezigheid van de meester, aan de steeds omvangrijker wordende programmering in het gebouw Felix Meritis verbonden.

Het Shaffy Theater opende met het programma *Shaffy Verkeerd*, waarin veel ruimte was voor gasten. Gaandeweg was Ramses zelf

steeds minder aanwezig en ontwikkelde zich min of meer organisch de formule waarmee het Shaffy Theater, 'het theater waar alles kan', in de jaren 70 triomfen vierde.

In de loop der jaren waren ook de Concertzaal en de Zuilenzaal in gebruik genomen. In het weekend waren in sommige zalen wel drie voorstellingen achter elkaar, was er livemuziek in het café en met enige onregelmatige regelmaat vond een totaalweekend in het hele gebouw plaats waarvoor publiek bereid was uren op de gracht in de rij te staan om toegelaten te worden volgens het principe: één eruit is één erin.

Het succes was mede te danken aan de series die de 'vaste' bespelers gaven: Neerlands Hoop in Bange Dagen, Funhouse en Baal, gevolgd door de nieuwe Nederlandse dansscène: Krisztina de Châtel, Dansproductie en niet te vergeten Truus Bronkhorst. Nog voor de Movies in Amsterdam zijn deuren opende had Shaffy zelfs de primeur van het eerste filmhuis van Amsterdam. Buiten de vaste bespelers hebben heel wat andere beeldenstormers hun entree via Shaffy gemaakt. Een groot aantal onder hen sloot zich aan bij een groep of stootte door naar grotere, erkende gezelschappen.

Gaandeweg konden ook een aantal Vlamingen of Vlaamse gezelschappen in het Shaffy Theater aan de slag. De Vlaamse inbreng is voornamelijk te danken aan het Kaaitheater, indertijd onder leiding van Hugo De Greef. Memorabel waren de voorstellingen van Guy Cassiers, Radeis, Parisiana, Anne Teresa de Keersmaecker, De Zwarte Komedie met een stuk over Cyriel Verschaeve. Toen bij die voorstelling neonazi's opdaagden om stampeien te maken, werden ze door de knokploeg van de communistische partij het gebouw uitgekegeld.

Ook ondergetekende heeft volop zijn gang kunnen gaan. De monoloog *Reis naar het einde van de nacht*, naar het gelijknamige boek van Louis-Ferdinand Céline, had zulk groot succes dat extra voorstellingen onvermijdelijk waren. Prolongatie was echter niet mogelijk. Je had je kleedkamer nog niet opgeruimd of er stond al een andere performer, een nieuw gezelschap uit te pakken. Dus zat er niets anders op dan elke avond een tweede voorstelling te geven. Het waren slopende dagen, maar de geweldige sfeer hield je overeind. Ook *Lijmen* naar de roman van Willem Elsschot stond meerdere malen op het programma.

Gesteld mag worden dat de plek van de definitieve doorbraak van een aantal Vlamingen het Shaffy Theater is. Ze werden er met respect ontvangen, keurig betaald en desnoods van eten en drank voorzien. Shaffy Theater had ook een souterrain, ten huize van directeur Steve Austen aan de Amstel, waar minvermogen-den artiesten of gezelschappen gratis konden logeren. Soms logeerden er meer mensen dan er bedden waren.

Toen Eric Temmerman begon met de uitbating van het voormalig socialistisch cultuurpaleis Vooruit in Gent, is hij met zijn ploeg naar Amsterdam getrokken om de werking van Shaffy Theater met eigen ogen te aanschouwen. De Vooruit straalt tot op de dag van vandaag de geest uit van Ramses Shaffy. De interne structuur en werking is gebaseerd op de formule die in hoofdzaak door Steve Austen werd bedacht.

Na twintig jaar was de Shaffyformule aan herijking toe. De naam Shaffy Theater verdween en de Felix Meritis Foundation werd de nieuwe merknaam. Inmiddels zijn we wederom twintig jaar verder en kan gesteld worden dat de

Kleine kinderen

In de nacht lopen kleine kinderen op hun tenen

Ze zijn stiekem uit bed gegaan
Ze hebben hun pyjamaatjes aan
Ze lopen op blote voeten op de stenen
Zo koud, zo koud, maar nee...
De kindertjes zijn stout

Het is de nacht dat alle kleine kinderen
samenkomen

Hun vaders moeder weten het niet
Het is al zo laat dat niemand ze ziet
En iedereen denkt dat ze lekker dromen
Zo zacht, zo zacht, maar nee...
Ze lopen zachtjes door de nacht

Aan het eind van de straat is het bos
Ze gaan zitten op het zachte mos
De een met een zuurtje, de andere een
zuurstok
De een heeft een ijsje, de andere een radijsje
En ze snoepen er op los

In de dauw lopen kleine kinderen snel naar
huis
Het wordt al lichter in de stad
Ze hebben zo'n plezier gehad
Nog even hollen en dan zijn ze thuis
Naar bedje toe, naar bedje toe
En mammié zegt 's morgens:
Schat, je ziet wat moe...

Ramses Shaffy

onconventionele *allround* kunstenaar en pionier Ramses Shaffy een niet te onderschatten rol heeft gespeeld in de geschiedenis van het huidige theaterleven in de Nederlanden. Hij is al die jaren zo af en toe met eigen ogen wezen kijken wat ervan zijn geesteskind geworden is. Bij die gelegenheden was hij iedere keer weer vol nieuwsgierigheid en verbazing over wie en wat er allemaal in 'zijn' gebouw aan het werk waren. #

guido lauwaert [met dank aan Steve Austen]

Morisco's

Lucas Catherine

Het nieuwe werk van Lucas Catherine, *Morisco's. Een vergeten etnische zuivering in Andaloesië*, is een duik in het verleden met sprongen naar het heden om te onderzoeken hoe stigmatiserende processen kunnen bijdragen tot intolerantie ten aanzien van een gehele bevolkingsgroep. Zoals de ondertitel het reeds duidelijk aangeeft, is het een onderzoek naar etnische zuivering van moslims en Morisco's op het Iberisch schiereiland. De auteur neemt de lezer mee naar het schitterende landschap van Andaloesië met het boek van Ahmad al Hajari als leidmotief. Al Hajari was een van de vele Morisco's die het slachtoffer werden van de assimilatiepolitiek van het katholieke Spanje uit het begin van de zeventiende eeuw en is dus volgens de auteur het best geplaatst om het relaas van etnische zuivering aan ons te geven.

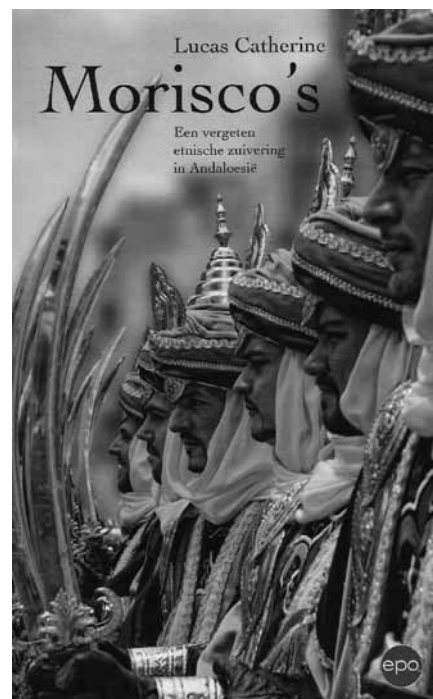
Het werk is niet enkel een historisch onderzoek, het is tevens een reisverslag van de auteur versierd met leuke weetjes, interessante anekdotes en integrale fragmenten uit de tekst van al Hajari en zelfs een compacte reisgids, wat het lezen zeeraangenaam maakt. De tekst van al Hajari blijft niettemin de hoofdlijn van het boek.

We maken kennis met deze Morisco als een uitmuntende vertaler van Arabische teksten, aanvankelijk geïnteresseerd in de co-existentie van het christendom en de islam. Maar al Hajari begint onraad te ruiken, de katholieken worden steeds minder verdraagzaam en hij besluit om *al Andalus* te verlaten en te emigreren naar Marokko. Vanaf dan begint hij overal fanatiek de suprematie van de islam te verdedigen. Voordat Lucas Catherine het leven van al Hajari in Marokko begint te ontrafelen, neemt hij ons nog mee voor een korte uitstap

in het werk van Cervantes, de *Don Quichot*. Cervantes zou zijn werk gebaseerd hebben op een Arabisch verhaal van de schrijver Benengeli, de Spaanse naam voor al Hajari.

Samen met de aankomst van al Hajari in Marokko beschrijft Lucas Catherine hoe dat land zijn toenmalige rijkdom te danken had aan een superieure bewapening. Hij beschrijft de artillerie van de Marokkanen en hun gebruik van buskruit, en laat de lezer zien dat ze op technologisch vlak veel verder stonden dan hun christelijke Europese vijanden. Vreemd natuurlijk dat hun militaire overwicht niet heeft kunnen beletten dat *al Andalus* etnisch werd gezuiverd.

Het hoofdstuk dat handelt over de etnische zuivering wordt beschreven in termen van 'het Moriscoprobleem', 'de eindoplossing', 'volkstelling' en 'massale deportatie', wat ons natuurlijk herinnert aan een walgelijke periode nog niet zo lang geleden. Al Hajari verschijnt terug op het toneel omdat hij van de sultan de opdracht heeft gekregen om de belangen van de Morisco's, die naar Frankrijk werden verdreven, te verdedigen en tevens moest hij ook strategische informatie inwinnen. Al Hajari vertrekt dus op missie naar Frankrijk en later de Nederlanden. Hij reist Frankrijk rond en ontmoet een 24-jarige schoonheid die een boontje voor hem heeft. Maar al Hajari wil niet verliefd worden en schrijft een gedicht aan zijn vrouw, *La Blanca Paloma*. Voor Lucas Catherine opnieuw een gelegenheid om zijn gedachten te vertakken naar de symbolische betekenis van de witte duif binnen de Arabische wereld, waarvan *Cucurruccu Paloma* van Caetano Veloso een dieptrieste nagalm is. Vervolgens komt al Hajari in de Nederlanden terecht en merkt dat daar wel een klimaat van tolerantie heerst.



In het tweede deel van het boek schetst Lucas Catherine hoe de Morisco's er alles aan deden om een dubbele identiteit in stand te houden. Ze deden zich voor als christenen maar bleven in hun hart moslim. De islam heeft voor de auteur een enorm grote bijdrage geleverd op cultureel vlak. De schrijver werpt op het einde van het boek zijn blik op een aantal bibliotheken waar dankzij *al Andalus* een grote rijkdom aan wetenschappelijke literatuur te vinden is. Lucas Catherine besteedt dan nog aandacht aan hoe de Andaloesische erfenis en de Morisco-invloed te bewonderen valt in de zestiende- en zeventiende-eeuwse schilderkunst. Het werk eindigt met een alternatieve minireisgids doorheen dat zuidelijke Europa. #

Kurt Beckers

Lucas Catherine, *Morisco's. Een vergeten etnische zuivering in Andaloesië*, Uitgeverij EPO, 2009, 256 pagina's, ISBN: 978 90 64451 28 7, adviesprijs: €17,50.

Helmut's Thron

Gisteren, donderdag 11 februari 2010, om 00:23 om precies te zijn, zat ik op het toilet van de badkamer op de eerste verdieping, met rustgevend uitzicht op de panoramische Scheldevallei. Op dit gevorderde uur gehoorzaamde ik aan een van de meest indringende natuurwetten en nam afscheid van een welgevormd, rustgevend excrement. Het werd een moment van genade. Want daar, zittende in diepe overpeinzing, beleefde ik een Eureka moment en vond plots de sleutel voor een serie zich al geruime tijd opstapelende problemen. Onder meer ook voor het ongenadige *writers' block* waarin ik mij bevond om deze column tijdig af te leveren.

Dus, een stukje over een van de intiemste vertrekken waar we gemiddeld tien minuten per dag (en per seance) doorbrengen. Gesteld dat we de voortreffelijke leeftijd van tachtig jaar bereiken betekent dat omgerekend 292.000 minuten of 48.666 uren of 2.028 dagen. Godbetere het, mensen, dat is vijf en een half jaar van ons bestaan!

Laten we die tijd constructief, contemplatief en louterend doorbrengen. Ik ken helaas maar al te veel mensen (die mij nochtans lief zijn) die een bezoek aan de – normaal gezien kleinste – ruimte van het huis afhandelen alsof hun leven er van afhangt. Kent u ook dat soort lui? Ze laten bliksemsnel hun broek zakken, leveren slordig werk af en vliegen al dan niet sissend de deur uit, zonder zich ook maar een ogenblik te bekommeren om wat zij wezenloos achterlaten. Meer nog, de meesten werpen zelfs geen blik op hun eindproduct dat ze het liefst van al roemloos zien ten onder gaan in een draaikolk van geweld en vernietiging. Ik ben geen anaal gefixeerde, wat mijn psychoanalyticus daar ook mag over denken, maar het is een gezonde



© Dagmar Provijn

reflex om onze stoffelijke resten met aandacht en liefde te inspecteren en ze vervolgens dankbaar uit te wuiven.

Hierbij dan ook een warme oproep om die vijf à zes jaar op zinvolle en stichtende wijze door te brengen. Dat kan door achterstallige lectuur doorte nemen (bij voorkeur deze waar uw broek van afzakt). Of naar een cantate van Bach te luisteren. Of gewoon in sereniteit de stilte en het ruisen van de oude appelaar daarbuiten in u op te nemen. Of te mijmeren over het relatieve van het bestaan. Of u terug te trekken in een oord waar ze u eindelijk even met rust laten. Geen enkele plek is meer geschikt om de volle nietigheid van alle leven te doorgronden. Iedere rechtgeaarde existentialist voelt zich het best in zijn sas op het toilet.

Om nu met beide voeten op de grond terug te keren. Een van de fraaiste herinneringen aan het heilige huisje, was mijn kennismaking met Helmut's Thron. Een volstrekte aanrader.

Je hoeft er enkel een trip naar het Zwitserse Engadin voor over te hebben. In Pontresina, een pittoresk bergdorp, wereldwijd bekend om het hoogste aantal vallende bergbeklimmers, bereik je na een klim van amper 3.297 meter de top van de Piz Languard. En daar, op de rand van een superbe afgrond, hebben de autoriteiten een sanitaire voorziening gebouwd die je zelfs op de Mount Everest niet aantreft.

Er is een prachtig verhaal aan verbonden. En zoals alle legenden die ik verzin, echt gebeurd. De mythe wil dat je op Helmut's Thron een wens mag doen. Maar let wel, je moet van zodra je op de plee zit en je fecaliën hebt gelost de adem inhouden tot een duidelijke plof bevestigt dat het kleinnood in goede orde de bodem heeft bereikt. Dan pas mag je je wens hardop uitspreken en wordt hij vervuld. Naar verluidt moet Pontresina regelmatig stoffelijke overschotten op het toilet gaan afhalen. Hollanders zijn daarbij, in vergelijking met het landelijk gemiddelde, oververtegenwoordigd. Ik mocht het éénmaal persoonlijk meemaken toen ik vrijwel buiten adem de top van de Languard had bereikt en mij naar Helmut's Thron repte. Ik trok het deurtje open en stond oog in oog met het dode oog van een nog warm aanvoelende doch geheel paars aangelopen toerist uit Delft. Zijn flink uit de kuiten gewassen wederhelft reageerde helemaal niet ontzet. 'Ach, ik ken Kees, hij is al altijd een depressief type geweest, het zal heus wel zijn laatste wens geweest zijn'.

Lieve vrienden, in een volgende aflevering zullen wij het hebben over de zinvolheid van het koesteren van de eigen *faeces*. Een oefening in volksgezondheid, preventie, assertiviteit en mentale weerbaarheid. #

Willem de Zwijger

Religie en normen

Met de termen godsdienst, cultuurverschillen, tradities en dergelijke meer worden we dagelijks geconfronteerd. En laten we eerlijk zijn, de media gaan er niet altijd even gewetensvol mee om. Daarom is het wel een verlichting dat er mensen zijn die het medium film op een consequente manier hanteren om rond religie en normen zowel verhelderende als kwalitatief goede films te maken.

'Les Barons'

Om in het leven baron te zijn, moet je zo lui mogelijk zijn. Elke mens wordt namelijk geboren met een krediet aan stappen. Elke stap brengt je dus dichterbij de dood. Wij, baronnen, weten dit van bij het begin. De meest ambitieuze baron ben ik, Hassan. Ik droom ervan de mensen te doen lachen en er mijn beroep van te maken. Maar voor mijn vader is dit geen echt beroep. Buschaufeur wel daarentegen, een beroep met een loonfiche aan het eind van de maand. Bovendien is dit bij ons ongepast, op scène staan, de mensen doen lachen door over je familie en je vrienden te praten. Vooral in de ogen van Mounir, de echte baron, de oudste onder ons, mijn voornaamste inspiratiebron en de broer van de prachtige Malika. Bij ons geldt: raak niet aan de zus van je vriend want ze is zoals een vriend met lang haar.'

Dit is een prachtige monoloog waarin het hoofdpersonage Hassan de titel en het begrip 'les barons' uitlegt. In een volkse buurt in Brussel – het zou Molenbeek kunnen zijn – perfectioneren Mounir, Aziz en Hassan de kunst van het lummelen. Samen vormen ze de 'baronnen', een clubje dat doordrongen is van het idee dat elke mens slechts een beperkt aantal stappen ter beschikking heeft. Wie zijn krediet

niet te snel wil verspelen, mag geen stap te veel zetten. Ambitie is uit den boze, het idee de wijk te verlaten heiligschennis.

Zo kom je natuurlijk nergens en Hassan wil stiekem wel wat bereiken. Hij wil stand-upcomedian worden maar durft het podium niet op wanneer hij in een klein cabaret de kans krijgt. Bang voor de reactie van zijn vader, een man die een echt beroep herkent aan het loonbriefje en voor zijn zoon een plaats warm houdt bij de MIVB. Nog banger is hij voor de opperbaron Mounir, de broer van de beeldschone Malika, die het ook nog tot nieuwsanker heeft geschopt en waarvoor Hassan in vuur en vlam staat.

Het knappe en originele aan deze met veel bezieling en energie gemaakte stadsfilm is dat hij heel wat taboes durft doorprikken binnen de eigen gemeenschap van mensen van Maghrebijnse oorsprong. Dingen zoals werkloosheid, maagdelijkheid, racisme, het belang van de familie, de cultuur van pose en uiterlijke schijn en de codes van de wijk, genre 'raak niet aan de zus van je vriend', worden allemaal met een guitige knipoog behandeld. *Les Barons* duikt met veel geestdrift in het wijkleven en in het leven van een reeks kleurrijke personages, vinnig vertolkt door een jonge en vrij onbekende cast en een enthousiaste Jan Declair, lekker onbehouden stuntelend met de sierlijke gebaren van islamitische gebeden. Centraal staan de belevenissen van Hassan (Nader Boussandel) en de verscheurende keuzes die hij moet maken onder de morele dwang van vrienden, familie en de codes van de wijk waar moeilijk aan te ontsnappen valt.

Dat gevecht en die zachte revolutie voor respect, waardigheid, eigen expressiemogelijkheden en het afwerpen van het moeilijke juk van de



integratie en de remmende tegenstellingen van de cultuur waaruit je komt, worden door regisseur Ben Yadir juist met veel zin voor nuance, lichte subversie en humor belicht. Het resultaat is dan ook zéér goed... Ben Yadir neemt geen blad voor de mond en beschrijft met zelfkritiek en veel zwier de vrij onhandige manier waarop zijn hoofdpersonage probeert af te wijken van het uitgestippelde parcours.

Het is een flitsende film die zowel vertederend als grappig is. In de zaal waar deze film voorgesteld werd, waren heel wat Marokkaanse mensen aanwezig en die gaven de film bij de eindgeneriek een warm applaus. Dat deed het goede gevoel dat ik al had nog toenemen.

Les Barons, komedie, regie: Nabil Ben Yadir, met: Nader Boussandel, Jan Declair, Julien Courbey e.a., België/Frankrijk, 2009, 111 min.

‘Eyes Wide Open’

Orthodoxe joden in België kwamen in het nieuws omdat er een aantal de inburgeringscursus weigerden te volgen, wegens een positieve kijk op homoseksualiteit. In de ultraorthodoxe joodse gemeenschap bestaat homoseksualiteit gewoon niet. Passie is gereserveerd voor God en voor zonden bestaat geen absolutie in deze wereld. Daarom alleen al is het broodnodig dat de film *Eyes Wide Open/Einaym Pkuhot* van Haim Tabakman er is.

Deze prent werd in wereldpremière gepresenteerd in de *Un Certain Regard*-sectie van het voorbije Filmfestival van Cannes en werd in Gent bekroond met de prijs voor de beste film. Van zijn kant kreeg hoofdrolspeler Zohar Strauss de prijs van beste acteur op het *Jerusalem Film Festival*.

Het hoofdpersonage van de film is Aaron (rol van Zohar Strauss), een koosjere slager in een ultraorthodoxe joodse wijk van Jeruzalem. Hij is getrouwd en vader van vier kinderen. Als de film begint, blijkt zijn eigen vader net overleden. Aaron kan dus wat hulp in de beenhouwerij gebruiken. De openingsbeelden van *Eyes Wide Open/Einaym Pkuhot* zijn in dat verband trouwens erg symbolisch geladen. Op de een of andere manier zijn de sleutels van de zaak zoekgeraakt, zodat Aaron zich genooddaakt ziet om met een grote steen de ketting van het rolluik stuk te slaan – de ketens van het verleden en van de traditie. Dat vindt allemaal plaats onder een kletterende regenbui, die de proportie van een kleine zondvloed heeft aangenomen. De winkel is nog maar net open en daar stapt Ezri (rol van Ran Danker) de winkel binnen. Hij is een jonge student aan een *jesjiva* (Talmoedschool), die net in Jeruzalem



gearriveerd is en op de dool lijkt. Aaron besluit hem onderdak te verlenen boven de winkel en hem tegelijk op te leiden tot slagershulp. Later zal blijken dat Aaron zelf ook graag student aan zo'n Talmoedschool was geweest, maar het leven heeft daar anders over beslist. Als ze naar een afgelegen ritueel bad gaan, beleven ze een intiem moment.

Vanaf dan kent Aaron geen rust meer. Hij probeert zichzelf en Ezri ervan te overtuigen dat dit verlangen goed is, dat het een beproeving en verleiding is waaraan ze moeten weerstaan. Hoe dichter bij de zonde, hoe dichter bij God. Maar de aantrekkingskracht is te groot, hij brengt meer en meer tijd door met Ezri, verwaarloost zijn familie en de gemeenschap en wordt volledig meegezogen in een draaikolk van liefde en begeerte. Ezri doet hem leven, hij kan niet meer zonder.

Ondertussen speelt zich in de winkel aan de overzijde een andere gedoemde liefdesaffaire af. Een jonge vrouw blijft de man ontmoeten die ze zelf koos, ook al is ze door haar vader aan iemand anders beloofd. Meedogenloos maar schuld bewust van z'n eigen 'zonde' waar schuwt Aaron de man, wat een bezoek van de 'zuiverheidspolitie' inhoudt. Zoals overal in dergelijke gemeenschappen met een sterke sociale controle, brengt een man die zijn eigen homoseksualiteit probeert te onderdrukken – Aaron heeft zelf een relatie met Ezri gehad –,

de haatcampagne opgang. Uiteindelijk zullen kwelling en de enorme druk van de gemeenschap hem verplichten een onomkeerbare daad te stellen...

Volgens regisseur Haim Tabakman probeert Aaron homoseksualiteit koosjer te maken, maar dat lijkt in deze gemeenschap vechten tegen de bierkaai... Voor Tabakman is de titel *Eyes Wide Open/Einaym Pkuhot* daartoe een aanwijzing. Het is niet zozeer een verwijzing naar de ogen van een alziende God of van de gesloten gemeenschap die aandachtig toekijkt, controleert en veroordeelt. Het is veeleer een soort oproep om als individu met open ogen te leven en dus bewust om te gaan met de eigen lotsbestemming.

Eyes Wide Open is een ingetogen en gevoelig geregisseerd debuut van Haim Tabakman, dat kan bogen op het *veelgelaagd* script van Merav Doster. De acteurs weten met de juiste lichaamshouding en blik veel te zeggen: wanneer beide mannen zingen in de Thorastudie, armen rond elkaars schouder, zie je aan hun blikken dat hun vreugde niet enkel spiritueel is. Een zéér mooie en aangrijpende film. #

Eyes Wide Open, drama, regie: Haim Tabakman, scenario: Merav Doster, met: Ran Danker, Zohar Strauss, Tzahi Grad, Ravit Rozen e.a., Israël/Duitsland/Frankrijk, 2009, 91 min. #

André Oyen

Liedje voor de zeebaars



www.roofuisnet.nl

Niet voor het vaderland
Maar voor mij
Is deze baars gesneuveld

Door een visser
Die ik niet ken
Werd hij gelokt en getokt
Aan het lijntje gehouden
Tot de laatste snok

Nu ligt hij zilverblank voor mij
Nog ongewassen op zijn rechterzij
Straks strooi ik zout
In zijn klare wonden
En voor hij in de oven gaat
Stop ik boter en kruiden
Veel venkel in zijn buik

Roger M.J. de Neef

Roger M.J. de Neef (Wemmel, 24 juni 1941) werd na een erg pijnlijke bevaling geboren. Zijn moeder was volkomen uitgeput toen hij na ruim dertig uur zware weeën als een gevild mager en blauwachtig konijn ter wereld kwam. Zijn vader, onderwijzer in de plaatselijke school, noteerde achteraf in zijn dagboek: 'Afschuwelijk.' En daarmee was de toon gezet rond zijn blijde intrede 'in de wereld waarin wij iedere dag gemeenzaam met mes en vork overleven', zoals hij me ooit schreef.

Die mix van droge humor, relativering en afstandelijkheid typeert de Neef. Voeg daar bij een groot gevoel voor muzikaliteit en het terugsturen van de mens naar zijn oorspron-

kelijke staat, die van het dierlijke, en zowel zijn literaire werk als zijn leven heeft geen geheimen meer. Vooral niet als men weet dat hij tot kort na zijn pensionering ezels kweekt.

Roger de Neef studeerde geschiedenis en perswetenschappen aan de VUB en was van 1972 tot 2000 journalist Binnenland en Cultuur van het Nationaal Persagentschap Belga. Verder was en is hij nog steeds een bezeten jazzliefhebber. Net als Paul van Ostaijen trouwens met wie hij veel gemeen heeft. Niet alleen diens passie voor het metafysisch spel van woorden – zodat ritmiek geen wanklank toestaat, maar ook dat aan de oorsprong van het gedicht niet het verhaal ligt, maar het willen verwoorden van een gevoel dat door een bele-

venis of een beeld (een stilleven) ontstaat.

Aanvankelijk was elk gedicht een cryptogram dat moeilijk te ontcijferen viel. Gaandeweg evolueerde zijn poëzie naar een gewone, alledaagse zeggingswijze – gelukkig – het behoud van raadselachtigheid, spankracht en ironie. Hij maakt zowel lange gedichten in litanievorm als puntige gedichten verwant met de haiku. Een van de kortste liefdesgedichten uit onze taal is van zijn hand: 'Ik / Min jou / Is niets'. Zijn grafschrift heeft hij alvast klaar: 'Hiervoltooide ik / Mijn striptease draag zorg voor / Mijn jas en as – dank'.
[wordt vervolgd] #

guido lauwaert

Voor wie het begrijpen kan

(en voor de anderen ook)

Recent heb ik nog eens een lezing gegeven over paranormale toestanden. Waarover gaat het, kan je het wetenschappelijk bestuderen, waarom geloven zoveel mensen erin ook als er niets te rapporteren valt en soortgelijke vragen. Bij de discussie nadien krijg je een typische reactie die ook bij deze lezing duidelijk naar voren kwam: er is zoveel dat onverklaarbaar is, dat mysterieus is, dat ongrijp- en onvatbaar is, kortom, er moet meer zijn dan deze wereld. Waardoor men vaak meewarig naar mij kijkt met een blik die uitdrukt: 'Ocharme, die jongen, zo'n beperkte kijk op de wereld, wat een arm leven moet die hebben.' Mijn reactie hierop is eigenlijk heel eenvoudig (en deze column wil daarvan een illustratie zijn): als je de ons omringende wereld arm en pover vindt, dan heb je nog niet goed gekeken, goed geluisterd, goed geobserveerd. Dagelijks val ik van de ene verbazing in de andere. En let wel, dan spreek ik nog niet eens over de wetenschappen, waar men mij bijvoorbeeld in de fysica probeert uit te leggen dat atomaire objecten op verschillende plaatsen gelijktijdig aanwezig kunnen zijn, om maar iets te zeggen. Ik heb het simpelweg over de dagelijkse dingen die ik zie, hoor of lees. Om eerlijk te zijn, ik lach nogal wat af op één dag tijd. Toegegeven, het is niet altijd de smakelijke, wat vettige lach, soms eerder de grimas, maar niettemin: mocht ik God zijn, ik zou in alle talen zwijgen over de schepping, laat staan ze claimen. In wat volgt wil ik graag drie voorbeeldjes presenteren van de dagelijkse waanzin die wij ons leven noemen. Vergeet niet, lachen is toegestaan.

Eerste voorbeeld: maandagochtend, late voor-middag, de metro in Brussel-Centraal. Ik kom net vanuit Gent en ik ben op weg naar de VUB. Ik sta rustig op het perron te wachten en afen toe wordt er iets medegedeeld, wat een aangename afwisseling met de muzak is. Alleen deze

keer luidde de mededeling als volgt: 'Wij informeren de reizigers graag dat je nu van Brussel-Zuid met de metro rechtstreeks naar de Heizel kan voor het autosalon zodat files kunnen vermeden worden.' Een initiële twijfel of ik dit wel juist had gehoord, werd meteen weggenomen door de herhaling van het bericht in de tweede landstaal. Meende men dit werkelijk? Vermijd de files om naar het autosalon te gaan met de bedoeling daar een auto te kopen om vervolgens daarmee, hoe kan het ook anders, in de file te gaan staan. Mijn verbeelding neemt in zo'n situaties vaak een loopje met mij. Ik hoor de verkoper al zeggen tegen de klant nadat de deal gesloten is: 'En meneer, in welke file mag de auto geleverd worden? Speciaal voor dit salon hebben we een aantal sterfiles in de aanbieding. Erpe-Mere is bijzonder in trek op dit ogenblik.' Het deed mij meteen ook denken aan die schitterende foto van de ingang van een fitnesscentrum ergens in de Verenigde Staten, waar de sportievelingen met een roltrap naar binnen glijden. Heerlijk!

Tweede voorbeeld: een tijdje geleden op de televisie, meer bepaald mijn lokale zender AVS, voor de regio Gent-Eeklo – een schitterende zender trouwens waar het weerbericht streng tot het eigen gebied beperkt is, met het gevolg dat wolken vanuit het niets de kaart komen binnendrijven om op even mysterieuze wijze weer uit het landschap te verdwijnen – werd mij een reportage gepresenteerd over *I Love Techno*, de mega-muzikale happening in Flanders Expo. Een jonge vrouw bekende daar, zonder blikken of blozen, voor de camera dat zij oordopjes droeg om haar oren te beschermen tijdens het evenement. Hoewel een heel verstandige daad – nog verstandiger zou zijn om niet te gaan en zodoende de oren te sparen van vroegtijdige doofheid – had ik meteen weer de glimlach op de mond en de verbeelding op hol. Even door-

denken. Als ik het vertaal naar de ogen, dan zou dat betekenen dat je met een zware zonnebril op een tentoonstelling bezoekt. Of tafelt in een chique restaurant met een neusknipper op om de olfactorische aanslagen op lichaam en brein te reduceren. Een conversatie zonder te spreken? Slapen met de ogen open? Oorlog zonder wapens? Tiens, dat laatste klinkt eigenlijk wel vrij redelijk.

Derde voorbeeld: België heeft een nieuwe aartsbisschop zoals wij allen, willen of niet, ondertussen weten. Het heeft een schitterende discussie opgeleverd binnen de rooms-katholieke kerk zelf. Hoewel op zich vrij grappig dat de vrijzinnigen en -denkers niks hoefden te doen, alleen maar toekijken van op de zijlijn en meewarig het hoofd schudden, ben ik vooral getroffen geweest door de observatie dat katholiek zijn best niet overdreven wordt. Oké, er is wel een officiële leer waar in *megacool* en *superneig* taalgebruik een groot deel van de jeugd nog steeds mee af te rekenen krijgt, maar, als je hoger op klimt in de hiërarchie, dan wordt het minder en minder gepast om daar zo fanatiek over te doen. Als je het voldoende nuchter bekijkt, dan is dit een vrij anarchistische gedachte. Zou God dan toch Kropotkin zijn (en niet omgekeerd)? Even doordenken. Wat zou dat betekenen voor een atheïst? Iemand die het bestaan van God ontkent, maar niet fanatiek? Jawel, God bestaat niet, maar je moet toch ruimte laten voor zo'n klein beetje bestaan of zoiets. Of God heeft de neiging niet te bestaan, maar is daar zelf nog niet helemaal uit, dus het zou wel eens kunnen dat hij op een onbewaakt moment toch bestaat. Neen toch. Dus, dank u, zeer waarde monseigneur, ik laat u met genoeg weten dat ik een atheïst ben. En als we praten met elkaar, geen oordopjes! #

Jean Paul Van Bendegem



Agenda Vrijzinnig Oost-Vlaanderen - maart 2010

Datum	uur	activiteit	organisatie
Denderleeuw			
Do 25-03	14:00	Voordracht 'Gastronomie gisteren en vandaag'	HVV
Gent			
Do 04-03	19:30	Algemene Vergadering	KIG
Do 04-03	20:00	Lezing 'De oorsprong van geweld'	VF
Vr 05-03	20:00	Vernissage De Pue & Van Mansart	KIG
Di 09-03	19:30	Zahir-groep	HVV
Di 09-03	20:30	Vertelavond 'Eb en vloed'	GvG
Wo 10-03	14:00	Bezoek tento 'Darwin's Struggle for Life' (UG)	GGG
Za 13-03	19:00	Geus feest	GvG
Zo 14-03	10:45	Aperitiefconcert	VF
Do 18-03	9:00	Themadag 'Gaven en Gebreken'	PCMD & VCG
Za 20-03	10:00	Algemene Ledenvergadering	VF
Zo 21-03	10:30	Prijsuitreiking FLDC & Maakbare Mens	
Wo 24-03	20:00	Uiteenzetting 'Het kind van de rekening'	HV
Geraardsbergen			
Wo 10-03	13:30	Bezoek steengroeve Lessen	VF
Di 16-03	20:00	Voordracht 'Artrose van de heup, wat nu?'	UPV
Za 27-03	20:00	Lezing 'Het koloniale verleden van België'	VF
Ninove			
Di 02-03	19:30	Voordracht 'Wereldgodsdiensten vs sekten'	UPV
Di 30-03	19:30	Voordracht 'Soefisme en Soennitische orthodoxie'	UPV
Oudenaarde			
Di 02-03	20:00	Voordracht 'De volksjury in assisenzaken'	UPV & OGG
Zo 07-03	10:30	Vrijzinnige toogbabbel	VC e.a.
Di 09-03	19:30	Voordracht 'Moderne kunst van 1945 tot nu'	WF
Do 11-03	20:00	Lezing 'De oorsprong van religie'	VF
Zo 21-03	10:30	Vrijzinnige toogbabbel	VC e.a.
Ronse			
Vr 12-03	20:00	Jazzavond	VC
Sint-Niklaas			
Di 23-03	19:30	Voordracht over voeding bij kinderen	HVV
Di 30-03	9:00	Themadag 'Zorg voor de Zorgenden'	CMD en Vrijzinnige Antenne Waasland
Zeile			
Vr 12-03		Wildgroei-weekend	Hujo

UPVi.s.m. Vormingplus

Vlaamse Ardennen-Dender

Dinsdag 2 maart 2010, 19:30

'Wereldgodsdiensten vs sekten: van Hare Krishna, Jehova's getuigen tot Scientology'

Dhr. Bart Lauvrijs



Info en reservatie: Vormingplus Vlaamse Ardennen-Dender - 054 41 48 02.

Locatie: CC De Plomblom, Graanmarkt 12, 9400 Ninove.

UPVi.s.m. Oudenaardse Grijze Geuzen

Dinsdag 2 maart 2010, 20:00

Voordracht 'De volksjury in assisenzaken'

Dhr. Jean-Luc Cottyn, voorzitter van de Hoge Raad voor de Justitie

Zottegem			
Vr 26-03	20:00	'Ouder worden: een nieuwe (seksuele) uitdaging?'	GGZ
Noteer alvast:			
Gent			
Di 13-04	20:30	Vertelavond 'Absurdistan'	GvG
Wo 21-04	14:00	Bezoek tento 'Uit het geheugen – Over weten en vergeten'	GGG
Za 24-04	12:00	Feest Vrijzinnige Jeugd	Comité FVJ Gent

De volgende nieuwsbrief verschijnt op 1 april 2010.

Bijdragen hiertoe worden ten laatste op 5 maart verwacht op onze redactie.



Alle activiteiten voorzien van dit logo gaan door in het VC Geuzenhuis
Kantienberg 9 – 9000 Gent – 09 220 80 20 – www.geuzenhuis.be



Met o.a. het wel of niet behouden van de volksjury.

Info: Dhr. Norbert Van Yperzele - nyperz@vub.ac.be

Locatie: VLC Liedts, Parklaan 4, 9700 Oudenaarde.



Kunst in het Geuzenhuis
Donderdag 4 maart 2010, 19:30
Algemene Vergadering



Alle leden van Kunst in het Geuzenhuis zijn van harte uitgenodigd op onze jaarlijkse Algemene Vergadering. Op die vergadering kiezen de aanwezige leden het nieuwe bestuur en worden het financieel en het jaarverslag voorgesteld.

Info: leentje@geuzenhuis.be of 09 220 80 20.
Locatie: Coconzaal (2e verdieping), Geuzenhuis.



Vermeylenfonds Gent
Donderdag 4 maart 2010, 20:00
Lezing 'De oorsprong van geweld'
Dhr. Marc Vermeersch



Tweede lezing in de reeks 'De geschiedenis van de mens'

Gebruik van geweld en oorlog zijn één van de grootste plagen voor de mensheid. Sedert de mens verscheen zijn naar schatting minstens 100 miljoen mensen gedood in oorlogen. Deze

moordpartijen gaan door. Elke dag sterven mensen door de hand van andere mensen. De maatschappijen van jagers en verzamelaars waren niet vrij van geweld. Het kannibalisme van de vroege mens was niet enkel endo-kannibalisme, het opeten van overleden familieleden omwille van religieuze redenen, maar ook exo-kannibalisme, het opeten van vijanden. Het doderinstinct vermenigvuldigd met wapens. Mannelijke gorilla's zijn onderling vaak gewelddadig. Moord is één van de belangrijkste doodsoorzaken van mannelijke gorilla's. Mannelijke chimpansees treden zeer agressief op tegen leden van andere groepen. Bij confrontaties vallen regelmatig doden. Om te doden moet de jager een eigenschap ontwikkelen die nodig is om succesvol te zijn. Hij moet bereid en in staat zijn om te doden, met andere woorden een doderinstinct hebben.

De discussie of het menselijk geweld deel uitmaakt van de menselijke natuur wordt op zijn minst sedert duizenden jaren gevoerd.

We beperken ons niet tot de maatschappijen van jagers en verzamelaars maar behandelen ook maatschappijen waar tuinbouw een deel van de voeding opbracht maar nog niet geleid had tot de vorming van een staat. Stel je voor dat je een kip of een konijn met je blote handen moet doden. Dat zal om te beginnen niet eenvoudig zijn maar je zal ook heel wat agressiviteit moeten opbrengen en aanwenden om deze kleine dieren met je handen te doden als je daar al in slaagt. Zelfs met een werktuig als een grove steen vergt het doden van dieren een hoge mate van agressiviteit, het doderinstinct.

Gratis toegang

Info en inschrijvingen: secretariaat Vermeylenfonds - 09 223 02 88 - info@vermeylenfonds.be.

Locatie: Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.



Kunst in het Geuzenhuis
Vrijdag 5 maart 2010, 20:00
Vernissage 'face to face'

Bij schilder **Mich Van Mansart** heeft de creativiteit steeds de bovenhand gehaald. Daardoor koos ze voor de opleiding mode en kleding: het tekenen en ontwerpen van kleding was voor haar een eerste uitlaatklep. Maar

het is pas op latere leeftijd dat ze haar oude droom om zelf aan de slag te gaan heeft waargemaakt. Oorspronkelijk als amateur begon ze met aquareltekeningen, waarna ze startte met cursussen. Na een aantal jaren zette ze de stap naar de Academie voor Beeldende Kunsten, waar ze afstudeerde in de afdeling schilderen en nadien de specialisatie richting volgde.

Tijdens de verschillende jaren van opleiding benutte ze alle kansen om zich te vervolmaken door steeds nieuwe technieken aan te leren.

Aanvankelijk vertrok Mich Van Mansart dikwijls van een fotografisch gegeven waarvan een deel uitvergroot en steeds verder uitgezuiverd werd, om te eindigen in een non-figuratief en minimalistisch schilderij. In haar huidige werken primeert het minimalisme met een sober lijnenspel en subtiel kleurschakering. Ze probeert het eindeloze, het onbereikbare weer te geven. Door het versmelten van kleuren wordt een dieptewerking gecreëerd en kan de toeschouwer zich in het werk verliezen of zijn eigen fantasiewereld openen.



Keramiste **Nicole De Pue** verenigt een doorringende visie op mensen van nu met een verrassend nieuwe interpretatie van keramiek. Haar sculpturen tonen onbeweeglijke figuren, die herinneren aan het geheugen, de drang naar volmaaktheid, het optimisme maar ook de beperkingen van de moderne mens. Onvermogen tot bewegen, *immotiliteit*, is het centrale thema.

Met deze expositie toont De Pue drie soorten figuren. Een eerste groep zijn de 'memomensen', die onder professionele druk te veel moeten onthouden maar daar op een speelse manier mee omgaan. Via symbolische schijfjes laat de kunstenaar de bezoeker toe naar zichzelf te kijken, ieder schijfje stelt een periode uit iemands leven voor. De dikkere en dunnere plaatjes verwijzen naar lichter of zwaarder

werk, linten en cirkels duiden op vrolijkheid en verstrooiing.

Met 'ingekomen stukken' toont Nicole De Pue de geestelijke en fysieke onvolmaaktheid van de mens, geconcentreerd op plekken in het lichaam en ingrijpende persoonlijke gebeurtenissen. Het zijn assemblages van verschillende lichaamsdelen in één figuur.

De Pue presenteert ook maskers geïnspireerd op de Inuitcultuur. Zij dragen de verzamelnaam 'Suminngaaneerpit', wat in de Eskimotaal betekent: 'Waar kom je vandaan?' Elke groep omvat een collectie maskers, elk op sokkel en gevat op een specifiek draagvlak. De kleuren van de maskers lopen in elkaar over, wat de overgang van de poolnacht naar het noorderlicht symboliseert.



Mich Van Mansart nam deel aan de expositie *De kleren van de Keizer* in het Kasteel Claeys Bouüaert in Mariakerke en stelde onder andere tentoon bij het Van Crombrughe's Genootschap. Nicole De Pue exposeerde onder andere in Galerie Etienne De Wulf (Gent) en Art Gallery Gooilust ('s Gravenland, Nederland) en op de Holland Art Fair van Den Haag en het Internationaal Keramiekfestival in Gent.

In maart stellen zij met *face to face* voor het eerst samen tentoon in het Geuzenhuis. Ere-gouverneur **Herman Balthazar** opent de tentoonstelling op vrijdag 5 maart, om 20:00 in de Zolderzaal.

De tentoonstelling loopt van 5 tot en met 14 maart 2010 in het VC Geuzenhuis. Open: maandag tot vrijdag van 9:00 tot 12:00 en van 13:00 tot 16:30 (na telefonische afspraak via 09 220 80 20); zaterdag/zondag van 14:00 tot 17:00. Info: leentje@geuzenhuis.be - www.geuzenhuis.be.

VC Liedts, Liedtskring en OGG

Zondag 7 en 21 maart 2010, van 10:30 tot 13:00

Vrijzinnige toogbabbel

Info en locatie: VC Liedts - Parkstraat 4, 9700 Oudenaarde - 055 30 10 30 - info@vcliedts.be.



Humanistisch Verbond

Dinsdag 9 maart 2010, 19:30

HVV Zahir-groep Gent



Met HVV Zahir Gent zijn we toe aan onze derde bijeenkomst. Het thema wordt 'loslaten'. Hoe we daaraan beginnen, merk je ter plaatse.

Op de vorige bijeenkomst hebben we onderzocht dat betekenisverlening en zelfontwikkeling bij zelfzorg cruciaal zijn en dat het begrip 'zelf' misschien veel ruimer kan zijn dan dat we vermoeden.

Info en/of inschrijvingen: Tine Dekempe - hvv.ovl@geuzenhuis.be / Peter Algoet peter.algoet@h-vv.be.

Willemsfonds

Dinsdag 9 maart 2010 om 19:30

Voordracht over 'Moderne Kunst van 1945 tot nu'

Dhr. Freddy Vandecapelle

Info: johan.vanommelaeghe@skynet.be.
Locatie: VC Liedts, Parkstraat 4, 9700 Oudenaarde.



De Geus van Gent

Dinsdag 9 maart 2010, 20:30
Vertelavond: 'Eb en Vloed'



Verhalen over nieuwe maan en oude aarde, over hoog water en laag water, over aantrekken en afstoten, ... of over getij en een gelei, gemaakt in restaurant 'Eb en Vloed'.

Verhalen bij kaarslicht en een lekker drankje! Vertellers compagnie De Zere Knie: **Koen Demuyne** en **Tom Van Outryve** (www.tom-vout.be).

Gratis toegang

Info: geusvangent@telenet.be - 0478 28 59 43.

Locatie: Café De Geus van Gent - Kantienberg 9, 9000 Gent.

Gentse Grijze Geuzen

Woensdag 10 maart 2010, 14:00
Bezoek met gids aan de tentoonstelling 'Darwin's Struggle for Life'

In 2009 was het 200 jaar geleden dat **Charles Robert Darwin** (1809-1882) geboren werd uit een welstellende familie in Shrewsbury, Engeland.

Charles Darwin wordt gezien als de vader van de evolutietheorie, een theorie die hij in 1859 publiceerde.

In de tentoonstelling die voor deze gelegenheid werd opgebouwd zien we dat Charles Darwin heel zijn leven heeft geworsteld met zijn eigen geloof, angsten, zijn mysterieuze chronische ziekte en de ingebakken ideeën van een creationistische maatschappij die toen nog een heel belangrijke invloed had op de wetenschappelijke wereld.

Maar toch mogen we deze 'Struggle' niet, noch in zijn leven, noch in zijn evolutietheorie, aanzien als –vertalen door– 'een worsteling met, een gevecht voor het leven' maar eerder als een gedreven overtuiging en samenwerking met anderen.



Charles heeft zijn lange weg helemaal niet alleen moeten afleggen maar kreeg hierbij heel wat steun van vrienden en collega's (je kan zelfs zo ver gaan met te zeggen dat de 'strijd' nogal eens door anderen werd aangegegaan, terwijl Charles Darwin zichzelf op de achtergrond hield).

Deze drang om te overtuigen/-leven en ermee gepaard gaande samenwerking vinden we ook overal terug in de natuur en tijdens de evolutie.

Charles Darwin studeerde voor priester, maar werd een overtuigd volgeling van de wetenschappelijke methode. Hij heeft meer dan twintig jaar gezocht naar steeds meer bewijzen vooraleer hij zijn theorie durfde te publiceren.

In de tentoonstelling komen zowel zijn jeugd en privéleven als zijn studies en wetenschappelijk werk aan bod.

Gratis toegang.

Maximum aantal deelnemers: 20. Inschrijven vanaf 15 februari bij **Anita Wynsberghe**, secretaris - 09 222 00 71 - 0496 03 51 87 - anita.wynsberghe@gmail.com.

Locatie: samenkomsom 13:45 in de inkomhal van het museum voor dierkunde, Ledeganckstraat 35, 9000 Gent. Ingang via de Plantentuin (hoek van de E. Clauslaan met de Ledeganckstraat).

VF Geraardsbergen

Woensdag 10 maart 2010, 13:30
Geleid bezoek in de steengroeve 'Holcim' van Lessen/Lessines



Uw gids van dienst is **Jean Marquebreuck** (bekend van 'Ceci n'est pas une ville' met Zone 054).

Deelnemers beschikken over een goede gezondheid (voor afdalingen). Draag stevig schoeisel en aangepaste kledij. Helmen en veiligheidsuitrusting worden gratis ter beschikking gesteld.

Grijp je kansen schrijf je in. Max. 15 deelnemers! Vol = vol!

Info en inschrijvingen: **Eva Menschaert** - 0479 50 98 92.

1. Mail de namen van de deelnemers naar eva.menschaert@gmail.com.

2. Schrijf 2,5 euro per deelnemer over op rek. 737-5150333-64 (**Eva Menschaert**).

Vermeylenfonds Oudenaarde

Donderdag 11 maart 2010, 20:00
Lezing 'De oorsprong van religie'
Dhr. Marc Vermeersch

Eerste lezing in de reeks 'De geschiedenis van de mens'

Het is niet omdat men niet gelovig is en een wetenschappelijke visie heeft op het bestaan van zielen, geesten en goden dat men ook kan verklaren hoe religie ontstaan is.

Wie religie wetenschappelijk bestudeert zal ook moeten kunnen verklaren waarom religie minstens 100.000 jaar, waarschijnlijk 200.000 jaar en mogelijk meer dan 1,7 miljoen jaar bestaat.

Religie is ontstaan uit de materiële leefomstandigheden van jagers en verzamelaars. De



reïncarnatie, het voedseltaboe, de religieuze bijeenkomst, de ziel, de geest, goden, de sabbat, enz. Deze religieuze belevingen vandaag vinden hun oorsprong bij onze voorouders méér dan 80 000 jaar geleden. Religieuze opvattingen werden uit Afrika over de rest van de wereld verspreid.

Gratis toegang.

Info en inschrijvingen: Johan Soenen, 055 49 8723.

Locatie: Liedtskasteel, Parkstraat 4, 9700 Oudenaarde.

Humanistische Jongeren

Vrijdag 12 t.e.m. zondag 14 maart 2010
Wildgroei-weekend



Dit is het niet te missen weekend voor alle Hujo-vrijwilligers en geïnteresseerde jongeren!!!

Samen trekken we richting Zele voor een spetterend weekend vol vorming, spel, infosessies,

actie en feest. Het weekend staat open voor zowel lokale Hujo-groepen, nationale vrijwilligers en geïnteresseerde jongeren.

Dit jaar werken we rond het jaarthema 'armoede en sociale uitsluiting'. En dat zal je geweten hebben! Bij aankomst word je door het lot arm of rijk gemaakt. Zal jij één van de gelukkigen met veel geld zijn, of zal je aan den lijve ondervinden hoe het is om met weinig rond te moeten komen?

Schrijf je vandaag nog online in via onze website www.hujo.be of mail katrine@hujo.be of joeri@hujo.be voor meer info.

Kostprijs: 10 euro voor leden, 15 euro voor niet-leden.

Inschrijven: online via www.hujo.be. Wees er snel bij, want de plaatsen zijn beperkt!

Locatie: De Gratiebossen, Zele (nabij Gent).

VC De Branderij

Vrijdag 12 maart 2010, 20:00
Jazzavond



Voorprogramma: Aka-Jazz.

Hoofdprogramma: Jack van Poll talks and plays jazz.

Info: VC De Branderij - 055 20 93 20 - de.brandierij@skynet.be.

Locatie: De Stedelijke Academie voor Artistieke Vorming, Zuidstraat 19, 9600 Ronse.



De Geus van Gent

Zaterdag 13 maart 2010, 19:00
Geus feest

Een dik jaar geleden namen David en Sherolyn de fakkel over van Motte Claus. Reden genoeg om opnieuw stevig te feesten!

Programma:

19:00 Receptie met toespraken van **Mathias De Clercq**, eerste schepen en schepen van Economie, Jeugd en Middenstand en **Sven Jacobs**, voorzitter van het Vrijzinnig Centrum Geuzenhuis.



20:30 Optreden My Groovy Sisters
22:00 dj Zaki
01:00 dj's James Black & Barry Brown
03:00 dj San Soda

Info: De Geus van Gent - 09 220 78 25 - geusvan-gent@telenet.be.

Vermeylenfonds Gent

Zondag 14 maart 2010, 10:45
Aperitiefconcert

Anna Pardo & Liesbeth Plasqui, zang, Simon Decuyper, piano

Tussen oktober en april is er in het Conservatorium opnieuw de concertreeks Gradus ad Parnassum.

De concerten vinden plaats op zondagochtend en worden gebracht door master- en meestergraadstudenten, oud-studenten en ensembles van het Conservatorium.

Gradus ad Parnassum is vooral de plek waar jonge musici voor een publiek staan, dat vanuit zijn concertervaring verwachtingen heeft en normen hanteert.

De omgeving ook waar enthousiasme en natuurlijke muzikaliteit het frisse gelaat van de muziek laten zien, nog zonder imposante virtuositeit en vrij van routine. Hier wordt muziek nog anders beleefd.

Podiummogelijkheden creëren voor jonge muzikanten is voor het Conservatorium een

evidente opdracht. Vorig jaar ging het Vermeulenfonds voor het eerst naar een accordeonconcert in deze reeks. Dit was een unieke ervaring die we dit jaar graag herhalen.



We genieten van het werk van Felix Mendelssohn, Gabriel Fauré, Johannes Brahms, Robert Schumann, Gioacchino Guastavino, Wolfgang Amadeus Mozart, Léo Délibes, Jules Massenet en Charles Gounod.

Prijs: 2,50 euro.

Info en inschrijvingen: Arsene Van Eenaeme - arsene.van.eenaeme@pandora.be - 09 253 84 54 of 0497 46 11 49.

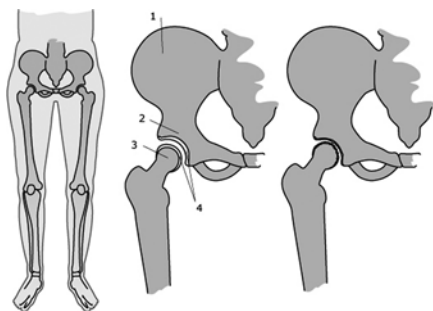
Locatie: Zaal Miry, Hoogstraat 64, 9000 Gent.

UPV-Geraardsbergen

Dinsdag 16 maart 2010, 20:00

Voordracht: 'Artrose van de heup, wat nu?'

Dr. Thierry Scheerlinck, Dienst Orthopedie en Traumatologie, UZ Brussel



Info: Dhr. Laurent Rens - laurent.rens@skynet.be.

Locatie: Huis van het Vrije Denken, Markt, 9500 Geraardsbergen.



VC Geuzenhuis & PCMD Gent

Donderdag 18 maart 2010, 9:00

Themadag 'Gaven en Gebreken'



Als hulpverlener sta je dagdagelijks open voor mensen met hun gaven en gebreken. Hoe ga je daarmee om? Hoe leer je mensen om te gaan met hun gebreken? Hoe versterk je hun gaven? Deze themadag biedt de kans om als hulpverlener stil te staan bij jouw eigen gaven en gebreken.

Programma:

- 09:00** Onthaal
- 09:30** Verwelkoming
- 09:45** 'Creatief omgaan met gaven en gebreken': deel 1 door **Wiel Cabooter**, lichaamsgericht therapeut en opleider creatieve therapie.
- 10:45** Pauze
- 11:00** 'Creatief omgaan met gaven en gebreken': deel 2 door Wiel Cabooter
- 12:00** Aperitief en broodjesmaaltijd
- 13:30** Workshops

1. 'De kracht van mededogen in de hulpverlening'
Martine Bal, creatiefagoog
2. 'Er zit een schat in jezelf'
Linda Van Wichelen, creatiefagoog
3. 'Volledig aanwezig. Mindfulness in de residentiële zorg'
Bruno Cappelle, moreel consulent
4. 'I'm not OK, you're not OK, but that's OK'
Wilfried Van Craen, psychotherapeut (cognitieve gedragstherapie), docent en auteur
5. 'Geweldloze communicatie'
Corry Van Bladel, coach/trainer geweldloosheid in communicatie en conflict

16:00 Plenaire samenvatting: reflectie over de workshops

16:30 Einde

Deelname: 30 euro (incl. documentatiemap, koffie/thee, aperitief en broodjesmaaltijd) vóór 1 maart 2010.

Info en inschrijvingen: PCMD - Sint-Anonius-kaai 2, 9000 Gent - 09 233 52 26 - cmd.gent@uvv.be - www.unievrijzinnigeverenigingen.be.
Locatie themadag: VC Geuzenhuis - Kantienberg 9, 9000 Gent - www.geuzenhuis.be.

Grijze Geuzen Eeklo, de Bibliotheek Eeklo en het Centrum voor Morele Dienstverlening

Van donderdag 18 maart tot en met woensdag 17 april 2010.

Tentoonstelling: 'Bevroren beeld'

Marc Cosyns & Julien Vandevelde

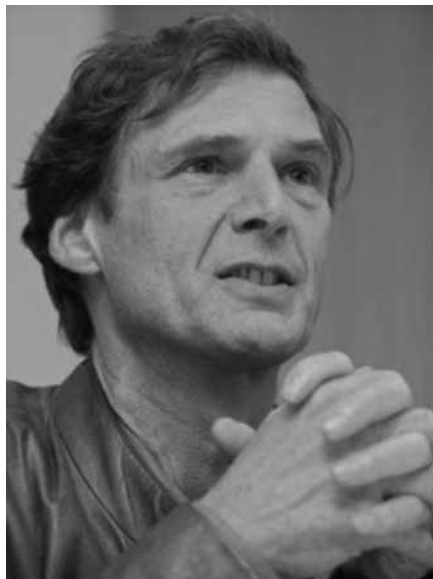
Vernissage met voordracht door Marc Cosyns op woensdag 17 maart 2010 om 19u30.

Tijdens de voordracht gaat Marc Cosyns dieper in op het waardig kunnen sterven. Hoe verloopt euthanasie in de praktijk? En wat is de rol van de arts hierin?

Sinds oktober 2007 werkt huisarts Marc Cosyns samen met Julien Vandevelde aan het project 'De kunst van het loslaten', gekoppeld aan het bejaard zijn en sterven. Tijdens een vroegere samenwerking raakte de arts gefascineerd door het samengaan van het artistieke en het archiveren bij de fotograaf, die zonder vals sentiment het verdwijnende heden vastlegt. De cineast op zijn beurt zag een arts die dagelijks het begin en einde van het leven begeleidt en dit maatschappelijk ter discussie stelt en ondertussen nieuwe ini-

tatieven uitbouwt in tekst en installaties. In het foto-archief van Vandeveldde vond Cosyns portretten uit 1972 van het 'oudemannen-huis' aan de Lousbergskaaie te Gent. Stuk voor stuk zijn ze met een ontwapenend naturel in beeld gebracht. Daardoor geïntrigeerd daagde Cosyns zijn compagnon Vandeveldde uit om dit historisch document te confronteren met het 'bevroren beeld' van mensen uit zijn recente filmopnamen in eenzelfde rust- en verzorgingstehuis. Voor deze actuele foto's en videoportretten (2008) gebruikt hij nu niet een documentaire, maar een stilistisch-artistische benadering. Zo ontstaat een filmisch-fotografisch spanningsveld tussen leven in een 'gesticht' en wachten op de dood met de comfortzorg van het sterven. Cosyns schrijft teksten bij en toont i.s.m. componiste Sandra Lammens installaties waarin hij het zorgen voor later deelt met het publiek. De empathie waarmee beiden de mens benaderen en die hen verbindt, is daarbij opvallend.

Marc Cosyns (°1954) is huisarts in een groepspraktijk. Hij doceert medische ethiek en palliatieve zorg aan de Vakgroep Huisartsgeneeskunde en Eerstelijnsgezondheidszorg (Universiteit Gent). Hij was projectleider van een groot onderzoek over stervensbegeleiding in ons land en hij mag gelden als bevoorrecht getuige in het tot stand komen van de huidige regelgeving omtrent euthanasie en palliatieve zorg.



Julien Vandeveldde (°1942) is fotograaf en cineast. Hij was docent aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten in Gent (KASK).

Naast lesgever was hij ook freelance fotograaf, vooral actief in de theater-, de architectuur- en de kunstwereld. In 1998 richtte hij Cavalier Seul op, een onafhankelijk atelier voor fotografie en documentaire film.



Plaats: Bibliotheek Eeklo, Molenstraat 36, 9900 Eeklo

De tentoonstelling is vrij te bezoeken tijdens de openingsuren van de bibliotheek.

Voor verenigingen en scholen worden geleide rondleidingen voorzien op aanvraag. Voor de derde graad van het secundair onderwijs is een lessenspakket ter beschikking.

Inschrijven voor de vernissage of voor een groepsbezoek: bibliotheek Eeklo vóór 10 maart 2010. Tel.: 09 218 27 00, e-mail: bibliotheek@eeklo.be of ter plekke. Of met bijgevoegde antwoordkaart.



Vermeylenfonds

Zaterdag 20 maart 2010, 10:00

Algemene Vergadering

U wordt vriendelijk uitgenodigd op de Algemene Vergadering van het Vermeylenfonds op 20 maart 2010 om 10:00 (ontvangst en koffie). Op het voorlopige programma staat: Goedkeuring vorig verslag (7 maart 2009) Voortgangsrapport 2009-2010 door Algemeen Secretaris Wim Vandenbussche, ter zitting Financieel verslag 2009 en begroting 2010

door Algemeen Penningmeester Marc De Coninck, ter zitting.

Info en inschrijvingen: secretariaat Vermeylenfonds - 09 223 02 88 - info@vermeylenfonds.be.

Locatie: Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent

Fonds Lucien De Coninck

De Maakbare Mens

Zondag 21 maart 2010, 10:30

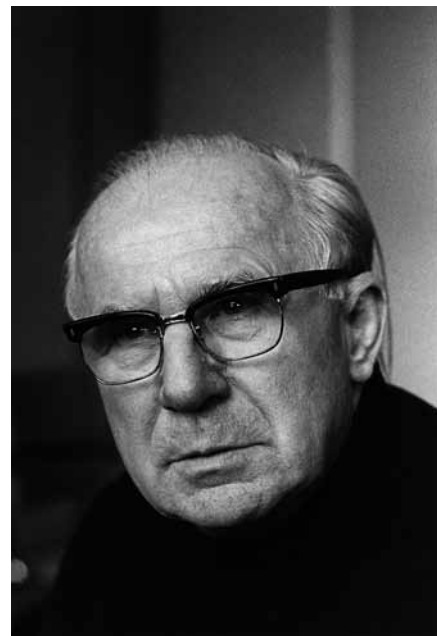
Prijsuitreiking: Scriptieprijs 2010 (De Maakbare Mens) en Prijs Lucien de Coninck 2010 (Fonds Lucien de Coninck)

Plechtige uitreiking van:

1. Scriptieprijs 2010 De Maakbare Mens
Laureate = Emily Nordin (2de Master Rechten 2008-2009) UA
2. Prijs Lucien De Coninck 2010 Fonds Lucien de Coninck
Laureate = Dr. Griet Vandermassen (filosoof) UG

Twee jonge musici verzorgen de muzikale omlijsting van het programma.

Na de plechtigheid bieden wij u een receptie aan.



Info en bevestiging aanwezigheid: info@demaakbaremens.org - 03 205 73 10.

Locatie: Het Pand (Vermeylenzaal), Onderbergen, Gent.

HVV De Molenberg

Dinsdag 23 maart 2010, 19:30

De invloed van voeding op gedrag en leerproblemen bij kinderen

Mevr. Ruth Lauwaert, voedingsconsulente

Een verdraagzamere ingesteldheid vraagt gedragsverandering en kan bekomen worden door een andere manier van denken. Gedrag kan echter ook door een 'fysieke' factor beïnvloed worden, namelijk door voeding.

Suikers, junkfood, kleurstoffen en slechte vetten zijn zeer gegeerd door opgroeiende kinderen en jongeren. Helaas zijn deze nefast voor zowel hun fysieke gezondheid als voor de werking van hun hersenen, die tenslotte hun gedrag sturen. Zou het kunnen dat toenemende agressie, leer- en gedragsproblemen samenhangen met een heel sterk verschillend voedingspatroon van dat van onze voorouders?



Uit onderzoek blijkt dat bij de meerderheid van de kinderen met leer- en gedragsstoornissen voeding een belangrijke rol speelt. Sommige kinderen voelen zich niet goed in hun vel vanwege tekorten in hun voeding. Anderen krijgen als reactie op bepaalde voedingsmiddelen leer- en concentratieproblemen of gaan zich hyperactief gedragen. Anderzijds is het ook mogelijk om via de juiste voedingsaanpassingen deze aandoeningen te temperen.

De lezing gaat over het verband tussen voeding en gedrag, de nefaste invloed van suiker, goede en slechte vetten, voedseladditieven, darmen en immuniteit, voedselovergevoelighed, kwaliteitsvolle voeding.

Gratis toegang.

Inschrijving: Nanny Verdonck - Kettermuitstraat 23, 9100 Sint-Niklaas - 037778770 - nanny.ud@telenet.be.

Locatie: GO De Molenberg-Stekene, Kerkstraat 153A.



Humanistisch Verbond Gent i.s.m.

PCMD Gent en SMBG

Woensdag 24 maart 2010, 20:00

Uiteenzetting 'het kind van de rekening'

Mevr. M. Degraeve en Prof. dr. K. Raes

Vanuit het oogpunt van de mensenrechten heeft elkeen gelijke rechten op ouderschap. Elk kind heeft ook het recht op ouders die kunnen instaan voor de bijzondere bescherming en de zorg dat een kind nodig heeft voor een harmonieuze ontwikkeling en ontplooiing van zijn of haar persoonlijkheid.

Maar in de omstandigheden waarbij ouders langdurig of levenslang van hun vrijheid beroofd zijn, zullen deze kinderen verstoken blijven van dit recht.



Op het werkveld blijken gesprekken over ouderschap van gedetineerden meestal uit te monden in het recht van de gedetineerde op het krijgen van kinderen. Zelden spelen hierbij de rechten van het kind dat moet geboren worden een rol.

We kunnen ons de vraag stellen wanneer er mag tussengekomen worden in de wens naar ouderschap tijdens de detentie. En hoe groot de risico's moeten zijn vooraleer mag tussengekomen worden bij gedetineerden die de wens uitdrukken om tijdens de detentie een kind te verwekken.

Is het niet gerechtvaardigd om bij langgestraften dit recht op ouderschap in vraag te stellen? Zijn er absolute ouderlijke rechten wanneer ouders niet voldoen of zullen kunnen voldoen aan de plichten tegenover hun kinderen? Met andere woorden, welk belang moet gehecht worden aan objectiveerbare risicofactoren voor het kind?

Mevr. **Mieke Degraeve** is vrijwilliger bij Justitieel Welzijnswerk en gevangenis Gent. Ze bespreekt haar ervaringen met het begeleiden van kinderen en (gedetineerde) ouders. Ouderschap in gevangenschap is geen evidente zaak... een problematiek waar nog weinig over geweten is.

Prof. Dr. **Koen Raes** is ethicus aan de Universiteit Gent. Vanuit een ethisch perspectief behandelt hij vragen zoals: hoe omgaan met de kindervens van langdurig gedetineerden, wat zijn de gevolgen voor het kind geboren uit ouders in gevangenschap, mag er tussengekomen worden in de wens naar ouderschap tijdens hun detentie (mensenrechten)? Kunnen er absolute ouderlijke rechten gelden als ouders niet (kunnen) voldoen aan de plichten tegenover hun kinderen? Hoe gaat men om met seksualiteit in de gevangenis?

Voer voor discussie!

Gratis toegang.

Info: HV Gent - Ria Gheldof - 09 220 80 20 - hvv.gent@geuzenhuis.be.

HVV Denderleeuw

Donderdag 25 maart 2010, 14:00

Gastronomie gisteren en vandaag

Dhr. Guy Van Cauteren

Evolutie of revolutie, dromen en praktijk, entertainment of maaltijd, of komt alles terug tot de essentie?

Een mooi verhaal van één van Vlaanderens bekendste tv-koks en chef van restaurant 't Laurierblad in Berlare.

Info en inschrijving: 2,5 euro ter plaatse te beta-

len. Inschrijven zou fijn zijn bij marietherese.
deschrijver24@scarlet.be of op het nummer
053 66 99 66.

Locatie: 't Kasteeltje, Stationsplein 7, 9470
Denderleeuw.

Grijze Geuzen Zottegem

Vrijdag 26 maart 2010, 20:00

Ouder worden: een nieuwe (seksu- ele) uitdaging?



Op 26 maart 2010 brengen de Grijze Geuzen, als steeds gretig naar kennis, **Hendrik Cammu** naar de Zottegemse Ridderzaal.

Dr. Cammu is gynaecoloog, verbonden aan het UZ Brussel, en bekend als regelmatige gast in 'De Laatste Show' op de VRT.

Hij zal het hebben over gezondheid op latere leeftijd, over zorg voor ouderen, met een lichtvoetige kijk op seksuele beleving bij zestigplussers.

Info: Jean-Pierre D'Hoker - Eekhout 4, 9620
Zottegem - 09360 9072 - jean.pierre.dhoker@telenet.be

Vermeulenfond Geraardsbergen

Zaterdag 27 maart 2010, 20:00

Lezing 'Het koloniale verleden van België'

Dhr. Lucas Catherine

«*Tout ça ne nous rendra pas le Congo*».

De heer **Lucas Catherine**, vermaard auteur van diverse boeken omtrent het Midden-Oosten en Afrika, komt naar aanleiding van de 50-jarige onafhankelijkheid van Congo, de kolonisatie van Kongo situeren in de alge-

mene koloniale plannen van koning Leopold II, diens financiële partners, de strijd tegen de Zanzibari Arabieren en de islam in het oosten, de houding van het establishment en de socialisten, de manier waarop men naar de 'negers' keek (en nu naar de Kongolezen), etc.



Gratis toegang.

Info en inschrijvingen: zone054@gmail.com -
0479 50 98 92.

Locatie: Vrijzinnig Lokaal, Markt, 9500 Geraardsbergen (boven Museum Manneke Pis).

CMD Sint-Niklaas &

Vrijzinnige Antenne Waasland

Dinsdag 30 maart 2010, van 9:00 tot 16:30

Themadag 'Zorg voor de Zorgenden'

Tien jaar Centrum Morele Dienstverlening (CMD) in het Waasland! Deze heugelijke gebeurtenis willen we niet zomaar laten voorbijgaan. Heel wat mensen, zowel hulpvragers als hulpverleners, vonden hun weg naar het CMD. Om de tiende verjaardag te vieren, organiseert het CMD een themadag over *Zorg voor de Zorgenden*. Iedereen die op één of andere manier werkt of begaan is met onze medemens, van vrijwilligers, verpleegkundigen, hulpverleners, leerkrachten tot vormingsmedewerkers is welkom!

Lezing door **Lut Celie**, psychotherapeut en trainingsdocent: 'Opdat jezelf geven niet jezelf weggeven wordt' en diverse workshops:

De betekenis en de dynamiek van roddel in een team - **Corinne Reynders**, trainer - coach - mediator

Mindfulness: het bos en de bomen - **Bruno Cappelle**, moreel consulent

Verken je stem en geniet van haar rust, vreugde en energie - **Katlijn Vanhoutte**, zangtherapeute

Een tastend zoeken naar evenwicht bij het nat - in - nat schilderen - **Trees Vandenhoven**,



kunstzinnig therapeute

Terug naar de bron - **Ying Zhu Xiao Yi** - Theedame Chinese theeceremonie

Wondermassage: stress ontladen in 10 minuten - **Leen Huysman**, Venuscoach

Kostprijs: 10 euro (inbegrepen documentatie-map, koffie/thee en lunch).

Inschrijven vóór 15 maart is noodzakelijk: cmd.sintniklaas@uvv.be - 03 777 20 87.

Locatie: Stedelijke Academie voor Muziek, Woord en Dans, Hofstraat 13-9100 Sint-Niklaas.

UPVi.s.m. Vormingplus Vlaamse Ardennen-Dender

Dinsdag 30 maart 2010, 19:30

Voordracht: 'Soefisme en Soennitische orthodoxie'

Dr. Gino Schallenberg



Info en reservatie: Vormingplus Vlaamse
Ardennen-Dender - 054 4148 02.
Locatie: CC De Plomblom, Graanmarkt 12, 9400
Ninove.

HUJO PAASVAKANTIE

Humanistische Jongeren

**Donderdag 8 t.e.m. maandag 12 april
2010**

Hoofdanimateurenvorming



Je bent al animator en je hebt zin in meer? Je bent op zoek naar een grotere uitdaging? Je bent 17 jaar en in bezit van het attest animator of hebt minstens 3 jaar ervaring als begeleider in het jeugdwerk. Dan hebben we voor jou wat je zoekt in onze 'Cursus Hoofdanimator' die loopt van 8 tot 12 april.

Deelnameprijs: 130 euro voor overnachting, maaltijden, verzekering, materiaal, inhouden, syllabus, plezier, fun, attest, ... (Hujoloden krijgen 5 euro korting).

De meeste gemeenten betalen het inschrijvingsgeld gedeeltelijk of volledig terug. Vraag er naar bij jouw jeugddienst. Of stuur een mailtje naar vorming@hujo.be en we zoeken het voor jou uit.

Info en inschrijving: neem een kijkje op www.hujo.be of mail naar katrine@hujo.be.

Locatie: De Wingerd, Lokeren

Humanistische Jongeren

**Zondag 11 t.e.m. vrijdag 16 april 2010
De paasvakantie van Hujo**

Ben je tussen 6 en 15 jaar? Dan kan je ook dit jaar weer met Hujo op vakantie. Zowel in de paas- & zomervakantie als in de herfstvakantie bieden we spetterende vakanties aan, die aangepast zijn aan elke leeftijdsgroep.

De eerstvolgende vakantie valt in april en staat helemaal in het thema van Poppenkast, Theater, en Film. Hujo geeft iedereen de kans om in de spotlight te staan!



6-9 jaar: Oma's poppenkastpoppen-kast

10-12 jaar: Theater Tamboer

13-15 jaar: Hollywood, here we come!

Deelnameprijs: 175 euro, 5 euro korting voor Hujoloden. Max. 30 deelnemers.

Verblijf: 6 dagen en 5 nachten, all-in, begeleid door gekwalificeerde animatoren.

Inschrijven: je kan je online inschrijven op www.hujo.be. Opgelet, wees er snel bij, want de plaatsen zijn beperkt!

Locatie: De Brink, Herentals.

Comité Feest Vrijzinnige Jeugd Gent

Zaterdag 24 april 2010

Feest Vrijzinnige Jeugd

Het 47ste Feest Vrijzinnige Jeugd voor alle 12-jarigen van de gemeenschaps- en stadsscholen van Groot-Gent, Heusden en Weteren wordt gevierd. Dit jaar is het centrale thema 'Iedereen beroemd!'.

Het Feest van de Vrijzinnige Jeugd kan elk jaar georganiseerd worden dankzij de steun van de stad Gent, de Vrijzinnige Verenigingen en sympathisanten van het U.V.V. Maar bijkomende middelen zijn steeds welkom en nodig om een aantrekkelijk feest te kunnen aanbieden. Daarom durft de Raad van bestuur u graag vragen om een bijdrage te storten en danken u hiervoor alvast.

Alle bestuursleden en ikzelf hopen u te mogen begroeten op 24 april aanstaande. Als voorzitter wil ik nog alle bestuursleden en vrijwilligers, die elk jaar meehelpen en een succes maken van het Feest, van harte

Vaste activiteiten VC Liedts

- Elke maandag om 20.00: yoga ingericht door het Willemsfonds
- Elke dinsdag om 20.00: bijeenkomst SOS Nuchterheid
- Elke woensdag van 14.00 tot 16.00: Vrijzinnig humanistische bibliotheek, (en ook op afspraak)
- Elke maandag om 14.00 en elke woensdag om 19.30: bridgewedstrijd. Organisatie: Liedts Bridge Club, Oudenaardse Grijs Geuzen en Liedtskring
- Elke eerste zaterdag van de maand om 20.00: bijeenkomst Hujo

VC Liedtskasteel, Parkstraat 4,
9700 Oudenaarde. Info: www.voc-oudenaarde.be, info@vcliedts.be, 055 30 10 30

Vaste activiteit VC De Branderij

Bijeenkomst SOS Nuchterheid:
zelfzorg bij verslaving
Elke donderdag om 19.30

VC De branderij, Zuidstraat 13, 9600 Ronse.
Info: de.branderij@skynet.be - 055 20 93 20

MEDEDELING



bedanken.
Namens het bestuur,
Nico Burssens, voorzitter

*Elke gift – hoe klein ook – draagt een steentje bij tot het organiseren van het FVJ. Hartelijk dank voor de steun die u ons wilt toekennen.
Rekeningnummer: 001-0562360-30
Info FVJ Gent: Griet Engelrelst - griet@geuzen-huis.be - 09 220 80 20.*

Onder de auspiciën van de Unie van Vrijzinnige Verenigingen vzw en de Vrije Universiteit Brussel.

de **G**eus feest ! *van* **J**ent

Zaterdag 13 maart om 19u

Receptie om 19u met toespraken van Mathias De Clercq,
eerste schepen en schepen van Economie, Jeugd en Middenstand
en Sven Jacobs, *voorzitter van het Vrijzinnig Centrum Geuzenhuis.*

Programma

20:30 My Groovy Sisters

22:00 dj Zaki

01:00 dj's James Black & Barry Brown

03:00 dj San Soda



Fred
Braeckman



Leentje
Van Hoorde



Griet
Engelrelst



Annette
De Vos



Gerbrich
Reynaert



Pierre Martin
Neirinckx



Philippe
Juliam



Frederik
Dezutter



Albert
Comhaire



Kurt
Beckers

Colofon

Hoofredactie: Fred Braeckman
Eindredactie: Leentje Van Hoorde (De Geus),
 Griet Engelrelst (nieuwsbrief)
Redactie: Kurt Beckers, Albert Comhaire,
 Annette De Vos, Frederik Dezutter,
 Philippe Juliam, Pierre Martin Neirinckx
Vormgeving: Gerbrich Reynaert
Druk: J. Verbeke – Lijnmolenstraat 34-36, 9040
 Sint-Amandsberg
Verantwoordelijke uitgever: Sven Jacobs
 p/a Kantienberg 9, 9000 Gent
Werkten aan dit nummer mee:
 Eric Balliu, Mario Boulez, Ward De Baene,
 Wim Distelmans, Chris Gastmans, Sven
 Jacobs, Jurgen Knockaert, Guido Lauwaert,
 André Oyen, Björn Siffer, Sivrisinek, Jean Paul
 Van Bendegeem, Norbert Van Yperzeele
Coverfoto: © Gerbrich Reynaert

De Geus is het tijdschrift van het Vrijzinnig
 Centrum-Geuzenhuis vzw en de lidvereni-
 gingen en wordt met de steun van de PIMD
 verspreid over Oost-Vlaanderen.

Het VC-Geuzenhuis coördineert,
 ondersteunt, bundelt de Gentse vrijzinnigen
 in het Geuzenhuis – Kantienberg 9, 9000 Gent
 092208020 – f092227073
 admin@geuzenhuis.be
 www.geuzenhuis.be

U kan de redactie bereiken via Leentje Van Hoorde (leentje@geuzenhuis.be of 09/220 80 20)

De verantwoordelijkheid voor de gepubliceerde artikels berust uitsluitend bij de auteurs. De redactie
 behoudt zich het recht artikels in te korten. Alle rechten voorbehouden.

Lidmaatschappen

- **Kunst in het Geuzenhuis:** €12 op rekening
 001-3067912-72 van Kunst in het Geuzen-
 huis vzw met vermelding 'lid KIG'.
- **Grijze Geuzen:** €6 op rekening
 001-1777562-16 van HVV Ledenrekening,
 Lange Leemstraat 57, 2018 Antwerpen met
 vermelding 'lid GG + naam afdeling (bv. lid
 Gentse Grijze Geuzen)'.
- **Humanistisch-Vrijzinnige Vereniging:** €6 op
 rekening 001-1777562-16 van HVV Ledenre-
 kening, Lange Leemstraat 57, 2018 Antwer-
 pen met vermelding 'lid HVV + naam afde-
 ling (bv. lid HVV Gent)'.

Abonnementen

- **De Geus** gratis bij elk van de
 lidmaatschappen.
 - **De Geus** zonder lidmaatschap: € 13,00 op
 rekening 001-1189338-97 van het VC-Geu-
 zenhuis met vermelding 'abonnement
 Geus'.
 - **Het Vrije Woord:** € 15,00 op rekening 001-
 1777562-16 van HVV Ledenrekening, Lange
 Leemstraat 57, 2018 Antwerpen met vermel-
 ding 'abonnement Het Vrije Woord'.
 - **Prijs per los nummer:** € 2,00
- Combinaties van lidmaatschappen met of
 zonder abonnementen zijn mogelijk.

Lidverenigingen VC-G

**De Cocon, dienst voor Gezinsbegeleiding
 en begeleid zelfstandig wonen vzw**

info: 09 222 30 73 of 09 237 07 22

info@decocon.be - www.decocon.be

De Geus van Gent vzw

open van ma t.e.m. zaterdag vanaf 19u

info: www.geuzenhuis.be

Feest van de Vrijzinnige Jeugd vzw

info: 092208020

griet@geuzenhuis.be

Feniks vzw

Verzorgt waardige, humanistische geïn-
 spireerde plechtigheden bij belangrijke
 levensmomenten.

info: PCMD, 092335226 - cmd.gent@uvu.be

Fonds Lucien De Coninck vzw

info: www.fondsluciendeconinck.be

secretariaatFLDC@telenet.be

Humanistisch Verbond Gent

info: R. Gheldof, 092208020

hvv.gent@geuzenhuis.be

Gentse Grijze Geuzen

info: R. Van Mol, 0479542254

ruanmol@hotmail.com

Kunst in het Geuzenhuis vzw

info: Leentje Van Hoorde, 092208020

leentje@geuzenhuis.be

Opvang – Oost-Vlaanderen vzw

Dienst voor pleegzorg

info: A. Roelands, 092226762 - f. 092223849

gent@opvang.be

SOS Nuchterheid vzw

In Gent, woensdag en vrijdag

(alcohol en andere verslavingen).

info: 093303525 (24u op 24u)

info@sosnuchterheid.org

www.sosnuchterheid.org

Werkgemeenschap Leraren Ethiek vzw

info: Mario Boulez, 0473 86 09 75

mario.boulez@nczedenleer.org

www.nczedenleer.org

Partners

**Humanistisch Vrijzinnige Vereniging
 Oost-Vlaanderen**

info: T. Dekempe, 09 222 29 48

hvv.ovl@geuzenhuis.be

**Provinciaal Centrum voor Morele
 Dienstverlening**

Het centrum biedt hulp aan mensen met
 morele problemen. U kan er terecht van
 maandag tot en met vrijdag
 van 9u tot 16.30

De hulpverlening is gratis!

info: P.C.M.D. - Sint-Antoniuskaai 2,

9000 Gent

092335226 - f092337465

cmd.gent@uvu.be



Opening op 19 maart 2010 van 13:30 tot 16:30

CENTRUM MORELE DIENSTVERLENING EEKLO

Zie pg 13

Boelare 131, 9900 Eeklo

Tel: 09 218 73 50 - Fax: 09 218 73 59

cmd.eeklo@uvv.be